

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SURİYELİ GÖÇMENLERİN SOSYAL UYUM DÜZEYİ
“GAZİANTEP ÖRNEĞİ”

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ÖMER ATAŞ

GAZİANTEP – 2021

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SURİYELİ GÖÇMENLERİN SOSYAL UYUM DÜZEYİ
“GAZİANTEP ÖRNEĞİ”

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ÖMER ATAŞ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ.DR. AHMET KESER

GAZİANTEP – 2021

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Suriyeli Göçmenlerin Sosyal Uyum Düzeyi -Gaziantep Örneği-” başlıklı çalışmanın tarafımca, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

16.02.2021

Ömer ATAŞ

ÖNSÖZ

Göç olgusu, nedenleri, sonuçları ve etkileri bakımından çok farklı boyutlara sahip, günümüz dünyasının en dikkate değer gerçekliklerinden birisidir. Gelişmiş, gelişmemiş ve gelişmekte olan bütün ülkeleri yakından ilgilendiren bu gerçeklik yönetilmeyi ve bu hususta insani eylemler geliştirmeyi beklemektedir. Bu gerçekliği bir problem olarak görüp sınırlarda duvarlar inşa etmek ve göçmenlere karşı güvenlikçi bir yaklaşım sergilemek bir çözüm olarak görülmemelidir. Tüm insanların, insan onuruna yakışır bir şekilde yaşam sürdürebilmelerinin önü açılmalıdır.

Bu vesileyle, yapmış olduğumuz bu çalışma ile göçmenlerin hayatlarını idame ettirirken karşılaştıkları problemlerin tespitine yönelik ufacık da olsa bir katkı sağlayabilmenin ve göç literatürüne yeni bir kaynak sunmanın mutluluğu içerisindeyim.

Çalışma süresince desteğini esirgemeyen, içten ve profesyonel yönlendirmeleriyle çalışmayı yürütmemde bana cesaret veren değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Ahmet KESER başta olmak üzere tüm akademisyen hocalarıma, tez jürisi üyesi hocalarıma teşekkür ederim.

Çalışmamın başından sonuna kadar maddi ve manevi olarak arkamda duran kıymetli eşim Pınar Ataş'a da ayrıca şükranlarımı sunar, çalışmayı kızım Bebek Ataş' a armağan ederim.

Gaziantep, 2021

Ömer ATAŞ

ÖZET

Göç olgusu gerek göç edilen ülkeler için gerekse göçmenlerin kendileri için çok farklı boyutlarda etkiye sahip dinamik bir süreçtir. Farklı bakış açılarını içerisinde barındıran göç olgusu, iyi bir şekilde yönetilmediği durumlarda çok farklı problemleri ortaya çıkarabilir. Bu problemlerin azaltılması veya ortadan kaldırılması için odaklanılması gereken kavramların en başında sosyal uyum kavramı gelmektedir. Göç eden bireylerin gittikleri ülkelerde ev sahibi topluluklarla geliştirdikleri ilişkiler ve her iki grubun da birbirlerine karşı tutumları diğer bütün göç problemlerinin temel kaynağını oluşturabilmektedir.

Bu çalışmada sosyal uyum kavramı ile uyumu etkileyen çeşitli faktörler açıklanmaya çalışılmış, Gaziantep ili içerisinde bulunan Geçici Koruma Altındaki Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Gaziantep ilinde yaşayan Suriyeli göçmen bireyleri temsil etmesi açısından farklı sosyoekonomik dinamiklere sahip 400 kişilik bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Bu örneklem grubuyla yapılan araştırma sonucunda, Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyleri ile bireylerin çeşitli demografik bilgileri ve düşünceleri arasındaki farklılaşmaların tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Göç, Göçmen, Sosyal uyum, Sosyal uyumu etkileyen faktörler, Ölçek.

ABSTRACT

The phenomenon of migration is a dynamic process that has different effects for host countries as well as migrants themselves. This phenomenon, which includes different perspectives, can pose various problems when it is not managed well. In order to mitigate or eliminate the mentioned problems, social cohesion stands as the very first priority among other notions that are due focalization. The relationships that migrants develop with the host communities in countries of migration and the attitudes of both groups towards each other can be the main source of all problems related with migration.

Within the scope of this study, the aim is to comprehend the notion of social cohesion and its various elements of influence while measuring the social cohesion scales of Syrian migrants Under Temporary Protection in Gaziantep city. In respect to representing the Syrian migrants living in Gaziantep, a sample group of 400 people with different socio-economic backgrounds was composed. As a result of the research realized with this sample group, it is aimed to determine the differences between the social adjustment levels of Syrian immigrants and the individuals' various demographic information and opinions.

Keywords: Migration, Migrant, Social cohesion, Factors affecting social cohesion, Scale.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLO LİSTESİ	vi
KISALTMALAR	viii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.1.1. Problem Cümlesi	4
1.1.2. Alt Problemler	5
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Araştırmanın Varsayımları	7
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.6. Tanımlar.....	8
İKİNCİ BÖLÜM	10
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Göç, Göç Kuramları, İlgili Temel Kavramlar ve Sosyal Uyum	10
2.1.1. Göç Türleri	12
2.1.1.1. İç ve Dış Göç	13
2.1.2. Göç Kuramları.....	14
2.1.2.1. Ravenstein'in Göç Teorileri.....	14
2.1.2.2. Kesişen Fırsatlar Teorisi	15
2.1.2.3. İtme-Çekme Teorisi	16
2.1.2.4. Merkez -Çevre Teorisi	17
2.1.2.5. İlişkiler Ağı (Network) Teorisi	17
2.1.2.6. Göç Sistemleri Kuramı	18
2.1.3. Sosyal Uyum	18
2.1.3.1. Sosyal Uyumu Etkileyen Faktörler	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	23
3. SURİYE KRİZİ VE SURİYELİ GÖÇMENLER	23
3.1. Türkiye’de Göç Olgusu	24
3.2. Suriyeli Göçmenler ve Türkiye	25
3.2.1. Geçici Koruma Kanunu’nun Çıkarılması.....	27
3.2.2. Geçici Barınma Merkezleri’nin Kurulması	30
3.2.3. Suriyeli Göçmenlerin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Etkileri	31
3.2.4. Sivil Toplumun Gelişimi	38
3.2.5. Yerel Yönetimler ve Göç Yönetimi	40
3.3. Gaziantep Göç Yönetim Modeli	45
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	49
4. YÖNTEM	49
4.1. Araştırma Modeli.....	49
4.2. Evren ve Örneklem	49
4.3. Veri Toplama Araçları.....	50
4.3.1. Kişisel Bilgi Formu	51
4.3.2. SCAS-R Sosyo-kültürel Uyum Ölçeği.....	51
4.3.3. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması	52
4.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	52
BEŞİNCİ BÖLÜM	54
5. BULGULAR VE YORUM	54
5.1. Katılımcıların Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular	54
5.2. Katılımcıların Demografik Bilgileri ile Suriye’ye Geri Dönme İsteği, Üçüncü Bir Ülkeye Göç İsteği Arasındaki Farklılaşmalara İlişkin Bulgular	59
5.3. Katılımcıların Kişisel Bilgileri ve Düşünceleri İle Sosyal Uyum Düzeyleri Arasındaki Farklılaşmalara İlişkin Bulgular	63
ALTINCI BÖLÜM	72
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	72
6.1. Sonuçlar	72
6.2. Öneriler.....	76
KAYNAKÇA	79

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Suriyeli Göçmenlerin En fazla Olduğu 10 İl.....	26
Tablo 2. Geçici Barınma Merkezleri (GBM) Sayısı ve Nüfusları.....	31
Tablo 3. Güvenirlilik Analizi Sonucu.....	51
Tablo 4. Normallik Testi Sonuçları	53
Tablo 5. Ölçeğe İlişkin Betimsel İstatistikler	53
Tablo 6. Katılımcıların Cinsiyetine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	54
Tablo 7. Katılımcıların Yaşına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	55
Tablo 8. Katılımcıların Eğitim Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	55
Tablo 9. Katılımcıların Çalışma Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	56
Tablo 10. Katılımcıların Türkiye’de Geçirdiği Süreye İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri ..	56
Tablo 11. Katılımcıların Türkçe Konuşma ve Anlama Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	57
Tablo 12. Katılımcıların Geldikleri Şehirlere İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	57
Tablo 13. Katılımcıların Türkiye’de Kaç Yıl Daha Kalacağı Düşüncelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	58
Tablo 14. Katılımcıların Suriye’ye Geri Dönme İsteğine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerler	58
Tablo 15. Katılımcıların Avrupa, ABD veya Kanada gibi Üçüncü Ülkelere Göç Etme İsteğine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	58
Tablo 16. Katılımcıların Cinsiyetleri ile Suriye’ye Geri Dönme İsteğine İlişkin Ki-Kare Analizi	59
Tablo 17. Katılımcıların Yaşı ile Suriye’ye Geri Dönme İsteğine İlişkin Ki-kare Analizi.....	59
Tablo 18. Katılımcıların Eğitim Durumu ile Suriye’ye Geri Dönme İsteğine İlişkin Ki-kare Analizi	60
Tablo 19. Katılımcıların Çalışma Durumu ile Suriye’ye Geri Dönme İsteğine İlişkin Ki-kare Analizi	60
Tablo 20. Katılımcının Cinsiyeti ile Avrupa, ABD veya Kanada gibi Üçüncü bir Ülkeye Göç Etme İsteğine İlişkin Ki-Kare Analizi.....	61
Tablo 21. Katılımcının Yaşı ile Avrupa, ABD veya Kanada gibi Üçüncü bir Ülkeye Göç Etme İsteğine İlişkin Ki-Kare Analizi.....	62
Tablo 22. Katılımcının Eğitim Durumu ile Avrupa, ABD veya Kanada gibi Üçüncü bir	

Ülkeye Göç Etme İsteğine İlişkin Ki-Kare Analizi	62
Tablo 23. Katılımcının Çalışma Durumu ile Avrupa, ABD veya Kanada gibi Üçüncü bir Ülkeye Göç Etme İsteğine İlişkin Ki-Kare Analizi	63
Tablo 24. Sosyal Uyum Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları	64
Tablo 25. Sosyal Uyum Düzeyinin Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları	64
Tablo 26. Sosyal Uyum Düzeyinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları	65
Tablo 27. Sosyal Uyum Düzeyinin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları	65
Tablo 28. Sosyal Uyum Düzeyinin Türkiye’de Kalış Süresi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları	66
Tablo 29. Sosyal Uyum Düzeyinin Türkçe Konuşma ve Anlama Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları	66
Tablo 30. Sosyal Uyum Düzeyinin Gelinen Şehir Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları	66
Tablo 31. Sosyal Uyum Düzeyinin Türkiye’de Kaç Yıl Daha Kalacağı Düşüncesi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları	67
Tablo 32. Sosyal Uyum Düzeyinin Suriye’ye Geri Dönme İsteği Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları	67
Tablo 33. Sosyal Uyum Düzeyinin Avrupa Ülkeleri, ABD, Kanada Gibi Ülkelere Göç Etme İsteği Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları	68

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GBM	: Geçici Barınma Merkezleri
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GKA	: Geçici Koruma Altındaki
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
ORSAM	: Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
SCAS-R	: Revize Sosyokültürel Uyum Ölçeği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UN	: United Nations
UNHCR	: United Nations High Commissioner for Refugees
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu çalışmada, Gaziantep ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin sosyal uyum düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, Türkiye’de geçirdiği süre, dil yeterliliği, geldiği şehir, Suriye’ye geri dönme veya üçüncü bir ülkeye göç etme isteği gibi değişkenlerin sosyal uyuma etkisi araştırılarak, akademik literatüre Gaziantep ili özelinde bir katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Çalışma kapsam olarak altı bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde, bu araştırmanın konusunu oluşturan probleme ilişkin durum analizi aktarılmaya çalışılmıştır. Araştırmada cevapları aranacak temel problemler ve alt sorular belirtilmiştir. Yine araştırmaya ilişkin varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar ile birlikte araştırmanın önemi ve amacı açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde konuya ilişkin yapılan literatür taramalarından derlenen kavramsal çerçeve paylaşılmıştır ve teorik arka plan ele alınmıştır. İlk olarak göç ve göçe ilişkin kavramlarla birlikte göç türleri ve ilgili göç teorileri açıklanmaya çalışılmıştır. Sonrasında ise özellikle göç sonucunda gündeme gelen kavramların en başında olan sosyal uyum kavramı irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde Suriye Krizi ve sonrasında meydana gelen gelişmeler ele alınmaya çalışılmıştır. İlk olarak Türkiye’nin yaşanan bu insani trajediye ilişkin tutumu, aldığı önlemleri ve geliştirdiği göç politikaları incelenmiştir. Kriz sonrası oluşturulan kurumlar ve çıkarılan kanunlar ile birlikte Suriyeli göçmen bireylerin mevcut durum analizleri yapılmıştır. Göçmen nüfusun sebep olduğu sosyal, kültürel ve ekonomik etkiler açıklanmaya çalışılmıştır. Son olarak yerel yönetimlerin göçe ilişkin tutumları açıklanarak, Gaziantep Göç Yönetim Modeli açıklanmaya çalışılmış ve sivil toplumun bu göç modelinde yarattığı etkiye değinilmiştir.

Dördüncü bölümde araştırmanın yöntemi üzerinde durulmuştur. Araştırmanın modeli belirtilmiş ve araştırmaya ilişkin veri toplama teknikleri açıklanmıştır. Elde edilen verilerin analizinin nasıl yapılacağı üzerinde durulmuş, araştırmanın evren ve örnekleme açıklanmıştır.

Beşinci bölümde çalışmanın bulguları ele alınmıştır. Araştırma anketine katılan bireylerin sosyo-demografik frekans dağılım tabloları paylaşılmıştır ve sosyal uyum düzeyinin kişilerin çeşitli özellikleri ile birlikte değişkenlik gösterebileceği varsayımı üzerinden ortaya çıkan bulguların yorumlanması yapılmıştır.

Son bölümde çalışmaya ilişkin sonuçlar ve öneriler paylaşılmıştır.

1.1.Problem Durumu

Göç olgusu yüzyıllardır süregelen, tarihin her döneminde insanları etkileyen en büyük meselelerin başında gelmektedir. Tarihi, insanlık tarihi kadar eski olan bu olgu toplumların değişimine, tarihi çağların bitmesine ve bir yenisinin başlamasına sebep olmuştur. Özelde bireyleri, toplumları ve devletleri, genelde ise tüm dünyayı değiştirebilme potansiyeline sahiptir.

Son yüzyıllarda hızla gelişen teknoloji, sanayileşme, milliyetçilik, küreselleşme gibi kavramlar sonucunda göç olgusu daha da önem kazanmış ve dünyayı etkileyen bir gerçeklik haline gelmiştir. Bu gerçeklikten en fazla etkilenen ülkelerin başında ise Türkiye gelmektedir. İnsan hareketliliğinin en yoğun olduğu güzergâhlardan birinde bulunan Türkiye, Uluslararası göçü uzun yıllardır tecrübe etmektedir. Göçmenlerin genellikle Avrupa Birliği ülkelerine göç etmek amacıyla bir geçiş noktası olarak kullandığı Türkiye'nin göç tecrübesi de artmaya devam etmektedir.

Daha iyi yaşam koşullarına erişmek için göç eden bireyler son yıllarda giderek artmış, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göç hareketleri fazlaşmıştır. Genellikle bireysel bir hareketlilik olarak gerçekleşen göçler, Mart 2011' de Suriye'de çıkan iç savaş ile farklı bir boyut kazanmış ve bireysel bir tercih ve hareket olmaktan çıkıp, kitlesel bir eylem haline dönüşmüş, buna bağlı olarak da küresel bir sorun haline gelmiştir. Suriye Krizi, II. Dünya Savaşı'ndan bu yana yaşanan en büyük insani trajediye sebep olmuştur. Binlerce insan hayatını kaybetmiş, milyonlarca insan hayatlarını idame ettirebilmek için başka yerlere göç etmek zorunda kalmıştır. Çatışmalardan kaçan insanlar sahip oldukları her şeyi geride bırakarak kitlesel bir şekilde komşu ülkelere sığınmışlardır. Suriye ile 877 km'lik kara sınıra sahip bir komşu ülke olan Türkiye, ilk olarak Nisan 2011'de 250 Suriyeli sığınmacıya kapılarını açmıştır. Devam eden çatışmalar ve zulümler sonucunda göç hareketi daha kitlesel bir hal almış, Türkiye ise tüm bu süreç boyunca açık kapı politikası izleyerek yüz binlerce Suriyeli göçmenin ülkeye girmesine izin vermiştir. Günümüzde Türkiye'de bulunan Suriyeli göçmen sayısı 06.01.2021 itibariyle 3.643.769'a ulaşmıştır (GİGM, 2021). Bugün dünya üzerinde en fazla göçmen nüfusa sahip ülke pozisyonunda Türkiye bulunmaktadır.

Türkiye açık kapı ve geri göndermeme politikası izleyerek yaşanan bu insani trajediye sessiz kalmamış ve meseleye farklı bir boyut kazandırmıştır. Başta AB ülkeleri ve ABD, yaşanan olaylara karşı tepkisiz kalmış ve göçmenlere karşı korumacı tavır yerine güvenlik odaklı bir tavır sergileyerek kapılarını açmamışlardır. Ancak bu durum İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi gibi birçok ulus ötesi anlaşmalara göre kabul edilebilir bir durum değildir. Çünkü

bireyin iltica etme hakkı mevcuttur. Durumun insani sorumluluk tarafı ise farklı bir boyuttur. Türkiye yardımı ihtiyacı olan bireylere kapılarını açarak insani sorumluluğunu yerine getirmiştir.

Türkiye'ye göç eden Suriyeliler genel olarak sınır şehirleri olan Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Hatay ve Mardin gibi şehirlere yerleşmişlerdir. Özellikle, sanayi şehri olmasından dolayı istihdam alanlarının çokluğu, kültürel benzerlikler, büyükşehir olması, akraba ilişkilerinin bulunması gibi etkenler Suriyeli göçmenleri Gaziantep'e yerleşmeye teşvik etmiştir. Bugün Gaziantep'te toplamda 450.016 Geçici Koruma altında Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır (GİGM, 2021).

Suriye'den Türkiye, Ürdün, Lübnan ve Mısır gibi ülkelere göç eden Suriyeli göçmenlerin göç etme biçimi daha önce pek örneği görülmeyen bir biçimde gerçekleşmiştir. Yapılan bu göçlerin zorunlu olması, hazırlıksız olması, düzensiz ve yasadışı olması ve en önemlisi kitlesel olması konunun farklılığını ve barındırdığı dinamikleri gözler önüne sermektedir. Böylesine farklı dinamiklere sahip göçün, doğurduğu sorunlar ise hem göç ettikleri yerlerde hem de göç eden bireyin kendisinde farklı boyutlarda etkiye sebep olmuştur.

Göç alan ülkelerde sosyal, kültürel ve ekonomik birtakım problemler meydana gelmektedir. Göç eden bireyin güvenliğini sağlamak, bireylere sağlık ve eğitime erişim hakkı sunmak, istihdam alanları sağlamak, sosyal ve kültürel faaliyetlerini gerçekleştirebileceği alanlar sunmak göç alan devletlerin sorumluluklarındandır. Göç eden bireylerin yaşadığı en büyük problemler arasında ise genelde gelecek kaygısı, sosyal uyum, güvenlik, aidiyet, geçim sıkıntıları gibi problemler en başta gelmektedir. Özellikle sosyal uyum göç eden bireyin yaşadığı en büyük problemlerdendir. Uyum kavramı göçle birlikte ele alınan bir kavram olmuştur ve bu kavramın açıklanmasında birçok görüş bulunmaktadır. Uyum, bireylerin kendisiyle ve çevresiyle pozitif ilişkiler kurabilmesi ve kurduğu bu ilişkileri idame ettirebilmesi şeklinde dile getirilebilir (Tatlılıoğlu, 2012:76). Göç eden bireyler gittikleri bölgede hayatta kalabilmek için bir topluluğa mensup olma arayışı içerisine girerler. Aidiyet hissedemedikleri bir toplum içerisinde yabancılaşmaya maruz kalırlar ve zamanla toplumun dışına itilirler. Bu nedenle, sosyal uyum kavramı göçmen nüfus ve ev sahibi topluluklar açısından büyük önem arz etmektedir.

Sosyal uyum kavramı ve zaman kavramı çoğu zaman birlikte ele alınmaktadır. Buradaki zamandan kasıt göçmenlerin kalıcılık süresiyle eş değerdir. Göçmenlerin Türkiye'ye geldikten sonra geri dönecekleri günü beklemeleri sosyal uyumun başlarda gündeme gelmemesine sebep olmuştur. Ancak, krizin ortaya çıkmasından bu yana Suriye'de istikrarın halen yakalanamamış olması ve krizin başından bu yana dokuz yıl geçmiş olması, sosyal uyum kavramını gündeme

getirmiştir. Bu hususta Türkiye Cumhuriyeti Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı kurulmuştur. Acil eylem planları çerçevesinde kurulan çadır kentler ve konteyner kentlerinin çoğu kapatılmış ve Suriyeli göçmenler şehir merkezlerinde yerel topluluklarla iç içe yaşamaya teşvik edilmiştir. Bu politika sonucunda, sosyal uyum çalışmaları hızlandırılmış ve yerel otoriteler, devlet kurumları, Birleşmiş Milletler Ajansları ve çeşitli sivil toplum kuruluşları birlikte hareket ederek, göçmen nüfusun yerel topluluklarla karşılıklı entegrasyonunu sağlamaya çalışmışlardır.

Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenler ve yerel topluluklar arasındaki sosyal uyumun sürdürülebilir olması ve uyum çalışmalarının yüksek düzeyde devam etmesi gerekmektedir. Uyumun sürdürülebilir olması için sürecin iyi bir şekilde yönetilmesi ve toplumsal desteğin de alınması son derece önem arz etmektedir. Bu hususta dikkat çeken noktalardan birisi ise, Türkiye’nin yurtdışında bulunan vatandaşlarıyla alakalı tartışılan “uyum sorununun” artık kendi ülkesinde bulunan Suriyeli göçmenler için tartışır hale gelmesidir (Erdoğan, 2015:209).

Sosyal uyumu sağlamak için, uyumun önündeki engellerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Dil sorunu, işsizlik, kalıplaşmış önyargılar, ırkçı yaklaşımlar, geleceğe yönelik belirsizlikler, statü belirsizliği, medya ve iletişim kanallarının kışkırtıcı söylemleri ve ideolojik karşıtlıklar göçmenlerin sosyal uyumunun gelişmesinin önündeki en büyük engellerdendir.

Göç olgusunu bir problem olarak görmeyi bir kenara bırakıp, yönetilmesi gereken bir gerçeklik olarak ele almak gerekmektedir. Bu hususta, özellikle göçmen nüfusunun yoğun olduğu illerde bulunan Suriyeli göçmenlerin sosyal uyum düzeylerinin ölçülmesi, sosyal uyuma olumlu ve olumsuz etki eden değişkenlerin belirlenmesi gerekmektedir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu çalışmada, Gaziantep’te bulunan Suriyeli göçmenlerin sosyal uyum düzeyinin ölçülmesi amaçlanmaktadır. Bireylerin sosyal uyum düzeyi ile cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, Türkiye’de kalınan süre, Türkçe dil yeterliliği, memleket, Türkiye’de kaç yıl daha kalınacağı düşüncesi, Suriye’ye geri dönme ve üçüncü bir ülkeye göç etme isteği gibi değişkenler arasındaki ilişki incelenecektir. Çalışmanın ana problem cümlesi şu şekildedir:

Gaziantep’te bulunan Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin sosyal uyum düzeyleri kişisel özelliklerine, Türkiye’de kaç yıl daha kalacakları düşüncelerine, Suriye’ye geri dönme ve üçüncü bir ülkeye göç etme isteklerine göre farklılık göstermekte midir?

1.1.2. Alt Problemler

Bu çalışmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Suriyeli göçmen bireylerin Suriye'ye geri dönme düşünceleri bireyin cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Suriyeli göçmen bireylerin Suriye'ye geri dönme düşünceleri bireyin yaşına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Suriyeli göçmen bireylerin Suriye'ye geri dönme düşünceleri bireyin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
4. Suriyeli göçmen bireylerin Suriye'ye geri dönme düşünceleri bireyin çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
5. Suriyeli göçmen bireylerin üçüncü bir ülkeye gitme düşünceleri bireyin cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Suriyeli göçmen bireylerin üçüncü bir ülkeye gitme düşünceleri bireyin yaşına göre farklılık göstermekte midir?
7. Suriyeli göçmen bireylerin üçüncü bir ülkeye gitme düşünceleri bireyin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
8. Suriyeli göçmen bireylerin üçüncü bir ülkeye gitme düşünceleri bireyin çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
9. Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyleri bireyin cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
10. Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyleri bireyin yaşına göre farklılık göstermekte midir?
11. Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyleri bireyin eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?
12. Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyleri bireyin çalışma durumuna göre farklılık göstermekte midir?
13. Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyleri bireyin Türkiye'de kaldığı sürenin uzunluğuna göre farklılık göstermekte midir?
14. Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyleri bireyin Türkçe konuşma ve anlama düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
15. Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyleri bireyin memleketine göre farklılık göstermekte midir?
16. Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyleri bireyin Türkiye'de kaç yıl daha

kalacağı düşüncesi karşısında farklılık göstermekte midir?

17. Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyleri bireyin Suriye'ye geri dönme isteği karşısında farklılık göstermekte midir?

18. Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyleri bireyin Avrupa, ABD veya Kanada gibi üçüncü bir ülkeye göç etme isteğine göre farklılık göstermekte midir?

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 2011 yılında patlak veren Suriye Krizi sebebiyle yerinden edilmiş ve Gaziantep' e zorunlu göçe maruz kalmış Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeylerinin ölçülmesidir. Suriyeli göçmen bireylerin uyum düzeyleri ölçülürken uyum sağlamaları ile cinsiyetleri, yaşları, eğitim düzeyleri, çalışma durumları, Türkiye'de kalış süreleri, dil yeterlilikleri, memleketleri, gelecek planlamaları, Suriye'ye geri dönme ve üçüncü bir ülkeye göç etme istekleri arasındaki ilişki incelenecektir. Sosyal uyum düzeyinin bu değişkenlere bağlı olarak değişip değişmediği kontrol edilmeye çalışılacaktır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Uluslararası göçmenlerin sayısı yıllardır hızla artmaktadır. Bu artış küresel nüfus artışından daha da hızlıdır. Göçmenlerin küresel nüfusa oranı, %3,4'e ulaştı. 1990-2017 arasında dünya nüfusu %42 artarken, göçmen nüfusun artış oranı ise %69 a yükselmiştir. Uluslararası göçmen sayısının gelecekte de artması beklenmektedir. 2050 yılında 405 milyona yükseleceği tahmin edilmektedir (UN, 2017).

Dünya üzerinde mülteci karşıtlığı eylemler artmaktadır. Özellikle AB ülkelerinin ve ABD'nin sınırlarını korumaya çalışması, sınırlara dikenli teller çekmesi veya duvar örmesi bu karşıtlığın yansımaları olarak görülmektedir. Korumacı yaklaşımdan ziyade güvenlikçi yaklaşımın sonucu olarak, ülkeler sığınmacı kabul etmeye olumsuz bakmaktadır. Ancak, 2000 yılından bu yana artan siyasi gerilimler ve iç çatışmalar insanları göç etmeye maruz bırakmıştır. Yıllardır transit ülke konumunda bulunan Türkiye Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da yaşanan gerilimler sonucunda göç edilebilecek, cazip bir ülke olarak görülmeye başlanmıştır. Bu sebeple, göç güzergahı üzerinde bulunan Türkiye'de, göç alanında çalışmalar yapmak büyük bir önem arz etmektedir.

2011 yılında ortaya çıkan Suriye Krizi sonucu toplamda 6,6 milyondan fazla insan ülke içerisinde göç etmek zorunda kalmış ve 5,5 milyon insan ise ülke dışına göç etmiştir. Bu

ülkelerin en başında Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır gelmektedir. En fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke 3.626.734 Suriyeli göçmen ile Türkiye'dir (BMMYK, 2020). Türkiye'nin sınır illerinden birisi olan Gaziantep'te göçmen nüfusun yerel nüfusa oranı %21,75'dir (GİGM, 2021). Bu oran bizlere, Gaziantep'te yaşayan her beş kişiden, en az birinin Suriyeli göçmen birey olduğunu göstermektedir. Bu durum, göçmen nüfus ile yerel topluluklar arasındaki entegrasyonun ve sosyal uyumun önemini göstermektedir. Çünkü, Suriye Krizi'nden bu yana 9 yıldan fazla bir zaman geçmiştir ve Geçici Koruma altında bulunan Suriyeli göçmenlerin ülkelerine geri dönmesi şu an için mümkün görünmemektedir.

Göçmen nüfusunun yoğun olduğu bölgelerde, gettolaşma, yabancılaşma, suça karışma, eğitimsizlik gibi birtakım toplumsal problemler çıkmaktadır. Bu problemlerin önüne geçilebilmesi için göçmen nüfusun yerel topluluklarla karşılıklı sosyal entegrasyonunun sağlanması ve sosyal uyumunun geliştirilmesi gerekmektedir. Gaziantep'te yaşayan Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin sosyal uyum düzeyinin ölçülmesine yönelik yapılacak bu çalışma, alanda hizmet veren kurum ve kuruluşlar için önemli bir çıktı sağlayacak ve yukarıda bahsi geçen problemlerin önlenmesi açısından büyük önem arz edecektir. Sosyal uyumu arttırmaya yönelik ihtiyaç odaklı projelerin üretilmesine katkı sağlayacaktır.

Ayrıca, göçmen bireylerin sosyal uyumu ve kişisel (cinsiyet, yaş, eğitim gibi,) özellikleri arasındaki ilişki irdelenerek anlamlı sonuç çıkarılması, uyum faaliyetleri yürüten mercilerin bahsi geçen değişkenleri dikkate alarak çalışmalar yürütmesine olanak sağlayacaktır. Yerel otoriteler, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler gibi kurum ve kuruluşların uyum faaliyetleri yürütürken bu çalışmanın çıktılarından faydalanabilecek olması çalışmanın önemini artırmaktadır.

1.4.Araştırmanın Varsayımları

Çalışmanın temel varsayımları aşağıdaki şekildedir:

- Çalışmada sosyal uyumu ölçülen katılımcıların, sorulara samimi ve içten cevap verdikleri varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan sosyal uyum ölçeğinde sorulan soruların, bireylerin sosyal uyum düzeyini doğru bir şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır.
- Sosyal uyum niceliksel olarak ölçülebilen bir kavramdır.
- Araştırma bünyesinde seçilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın temel sınırlılıkları aşağıdaki şekildedir:

- Araştırmanın örneklemini 400 kişilik Suriyeli göçmen grubu oluşturduğu için, elde edilen bulgular alınan bilgiler ve çıktılarla sınırlıdır.
- Sosyal uyum düzeyinin ölçülmesi, Arapça diline geçerliği ve güvenilirliği test edilmiş, ‘Revize Sosyokültürel Uyum Ölçeğinin (SCAS-R) ölçtüğü boyutlar ile sınırlıdır.
- Araştırmanın bulguları, kullanılan teknik ve yöntemlerle sınırlıdır.
- Araştırmadaki veri toplama yönetimi ölçek ve anket soruları ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Göç: Asıl yerinden, ulaşılmak istenen yere doğru harekete en kısa tanımıyla göç denir. Ancak, göç sadece bir yerden başka bir yere gitme durumu değildir, bünyesinde toplumsal ve sosyoekonomik birtakım anlamlar taşır (Karpat, 2014:71).

TDK sözlüğünde göç: “Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret.” (TDK, 2020) şeklinde tanımlanmıştır. Göç yalnızca mekânsal bir değişiklik olarak algılanmamalıdır. Toplumsal bir hareketlilik ve olgudur. Bireyler daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak amacıyla buldukları yerleri bırakıp, refah seviyesi daha yüksek yerlere gitmeye çalışırlar.

Göçmen: Evrensel boyutta kabul edilmiş bir tanım bulunmamaktadır. Ancak en genel tanımıyla, göç eden bireye göçmen denmektedir. Düzenli veya düzensiz olması dikkate alınmadan, anavatanından ayrılarak uluslararası bir sınırdan geçen, geçmiş olan veya kendi ülkesi sınırları dahilinde yer değiştirmiş kişilere göçmen denmektedir (BM Göç Terimleri Sözlüğü, 2004).

Sınır geçişi yaptığı ülkeye yetkili kişilerin izni dahilinde giren kişi düzenli göçmen, yetkili mercilerin izni olmadan geçiş yapan kişi ise düzensiz göçmen olarak adlandırılabilir.

Mülteci: Irkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba dâhil olması ve ideolojik düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağı korkusu nedeniyle kendi anavatanının dışında bulunan ve söz konusu zulüm yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi veya geri dönemeyen kişiye mülteci denilmektedir (BMMYK, 1951: Madde 1A-2).

Mülteciler düzenli bir biçimde göç etmiş ve ülke sınırları içerisinde yetkili birimler tarafından tanınmış kişilerdir.

Sosyal uyum: İnsanların buldukları yeni çevrede, o bölgenin yerel dilini konuşmak, yeni arkadaşlıklar ve çevre edinmek, sosyal ve kültürel etkinliklere katılmak ve akademik, mesleki alanları düzenleyebilmek gibi gündelik eylemleri uygulamakta ortaya çıkan zorluklarla mücadele etme becerisine sosyal uyum denilmektedir (Berry, 2005:697).

Bir başka tanıma göre uyum; bireyin içinde bulunduğu toplumun, değer ve yargılarına göre hareket etmesi ve çevresinde gerçekleşen yeniliklere uygun yaşamaktır (Kızılcılık ve Erjem, 1994:432).

Sosyal uyum, belirli bir coğrafyada yaşayan farklı insan gruplarının kendi sosyal ve kültürel değerlerini, gelenek ve göreneklerini muhafaza ederek, toplum içerisinde bulunan diğer insanların sosyal ve kültürel değerleriyle anlamlı bir şekilde kaynaştırması ve farklılıklara karşı saygılı bir tavır sergilemesi sonucu gerçekleşebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Göç, Göç Kuramları, İlgili Temel Kavramlar ve Sosyal Uyum

Temel unsuru birey olmasına rağmen sosyal, toplumsal ve ekonomik sonuçları olduğu için göç, fiziksel bir hareketlilikten ziyade toplumsal bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyleri ya da grupları göç etmeye zorlayan nedenler bulunmaktadır. Bu sebeple, göçün kendi içerisinde farklı dinamikleri, nedenleri ve sonuçları mevcuttur. Göç olgusu, disiplinler arası bir ilgi alanına sahip olmasından dolayı ortak bir paydada tanımlanması güç bir olgudur. Bir başka deyişle; göç ekonomik, sosyal, siyasal ve psikolojik nedenleri ve sonuçları olması sebebiyle çeşitli disiplinlerin ilgi alanına girmektedir. Farklı disiplinlerin farklı açılardan bakması nedeniyle, göç tanımlanması zor bir kavramdır.

Sosyolojik perspektiften bakılırsa; göç, yalnızca mekânsal bir değişiklik değildir. Toplumsal değişiklikleri de bünyesinde barındırmaktadır. Bireyler daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak amacıyla buldukları yerleri bırakarak, yeni yerlerde daha iyi yaşam koşullarına erişmek için çaba sarf ederler. Göçün dinamikleri, yapısı değişse de bu amaç genellikle ortaktır. Çoğu zaman eğitim ve ekonomik durumlarından dolayı bireyler göç etme hayali kurarlar (Canatan, 2013: 318).

Tarihi insanlık tarihi kadar eski olan göç kavramı her dönemde karşımıza çıkmaktadır. Dünya genelinde yaşanan savaşlar, iç çatışmalar ve bu savaş ve çatışmalardan kaynaklı ortaya çıkan durumlar insanları göç etmeye zorlamaktadır. Dünya tarihinde çağ kapatıp çağ başlatan Kavimler Göçü, islam tarihinde karşımıza çıkan Mekke'den Medine'ye göç, Amerika'nın keşfi sonrası yapılan göçler, I. ve II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'ya yapılan göçler, Soğuk Savaş döneminde Doğu Blok'undan Batı Blok'una göçler, Arap Baharı sonrası yaşanan yerinden edilmeler tarih boyunca karşımıza çıkan en önemli insan göçlerindedir. Özellikle, son dönemlerde Avrupa ülkeleri yoğun göçe maruz kalmıştır. Bugün çoğu ülke tarafından kabul görmese de çoğu Avrupa Birliği ülkesi birer “göç ülkesi” veya “göç toplumu” haline gelmişlerdir. Avrupa'ya yapılan bu göçlerin oluşum biçimi incelendiğinde; II. Dünya Savaşı, Soğuk Savaş, AB'nin oluşması, Berlin Duvarı'nın ortadan kalkması gibi olaylar kritik dönüm noktaları olarak karşımıza çıkmaktadır (Canatan, 2013: 318). Günümüzde ise ortaya çıkan iç çatışmalar ve krizler, özellikle Kuzey Afrika'dan ve Orta Doğu'dan Avrupa'ya göçler göç tarihine yeni bir boyut kazandırmıştır.

Tarih boyunca yaşanan insan göçleri farklı nedenlere ve dinamiklere sahiptir. Sonuçları ve etkileri bakımından göç, sosyal bir olgu ve sosyal politikalarla ilişkili olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü çoğu zaman göçün sebepleri ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal temellere dayanmaktadır ve sonuçları da yine ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal etkilere sahiptir. Tarımda teknolojik dönüşüm, sanayileşme, işsizlik, maddi bunalımlar, değişen aile yapıları vs. gibi etkenler bu sosyal, kültürel ve siyasal temellere örnek olarak gösterilebilir (Taşçı, 2009:179).

Geçmiş dönemlerde göçün nedenleri arasında sayılabilecek ve göçün hızlanmasına sebep olan hususların en başında şüphesiz ki tarım alanında yaşanan değişimler gelmektedir. Tarımda yapılan reformlar iç ve dış göçün artış göstermesindeki en büyük etkenlerden birisi olmuştur. Bu bağlamda, tarım faaliyetlerinin teknolojinin artmasıyla birlikte insan gücüne daha az dayanması, insan gücünün kırsal alanlardan uzaklaşmasına sebep olmuştur. Kırsal alanlarda bulunan bireyler işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalmış ve zorunlu olarak kırsal alanlardan kentlere göç etmek zorunda kalmıştır. Ekonomik temeller barındıran bu göç hareketliliği dünyada özellikle sanayileşme ile birlikte, Türkiye’de ise 1950’li yıllarda Marshall Planı çerçevesinde tarım alanında yapılan teknolojik atılımlarla birlikte yaşanmaya başlamıştır. Bu kapsamda, kentler kırsal alanlara göre daha cazip bir hal almaya başlamıştır.

Bireylerin işsiz kalması ve istihdam alanlarının darlığı da göçün en büyük sebeplerinden biridir. Yaşam koşulunun iyileştirilmesi, maddi gelir kaynağının çokluğuyla doğrudan ilişkilidir. Gelir kaynağı sağlayamayan bireylerin çareyi çoğunlukla, istihdam alanları daha geniş olan yerlere göç etmekte buldukları bilinmektedir. Bu durumdan dolayı göç eden bireylerin en başında hane reisleri gelmektedir. Kırsaldan kente, küçük şehirlerden büyük kentlere veya az gelişmiş ve geliştirmekte olan ülkelere göç eden bireylerin en önemli motivasyon kaynağını daha iyi iş koşulları oluşturmaktadır.

Göçle birlikte, sosyal değişimin en çok yaşandığı alanlardan biri de aile yapısıdır. Aile yapısının değişime uğraması hem göçün bir sebebi hem de bir sonucu olarak gösterilebilir. Göçün sonucunda, geniş aile yapısının çekirdek aileye dönüştüğü görülmektedir. Aile ve akrabalığa dayalı sosyal dayanışma mekanizmalarının da yerini kentsel organizasyonların ve dayanışma kuruluşlarının aldığı saptanmıştır (Basel, 2003:62). Özellikle, aile reisinin önce tek başına göç etmesi ve ardından da ailenin geri kalan bireylerini (eş ve çocuklar) yanına aldırması sonucu, geride kalan bireylerle (diğer aile bireyleri ve akrabalar) iletişim zamanla kesilmekte ve aile yapısı küçülmektedir. Böylece, aile yapısı geniş aileden çekirdek aileye doğru evrimini sürdürmektedir. Küçülen aile yapısı, bireylerin aidiyetini ve bağlılığını yitirmekte ve durum, sonrasında geride kalan bireylerin de göç etmesiyle sonuçlanmaktadır.

Göç gerek göç edilen yer için gerekse de bireyin göç ettiği yer için birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Göçün sebep olduğu bu sorunlar, literatürde fiziksel, sosyal ve bireyin sağlık sorunları başlıkları altında irdelenebilir. Fiziksel sorunlar karşımıza çarpık kentleşme, altyapı vb. sorunları olarak, sosyal sorunlar suç oranlarındaki artış, uyum, entegrasyon vb. sorunları olarak, sağlık sorunları ise ruh sağlığında yaşanan bozulmalar vb. sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Çoban, 2011:110). Bu sorunların her biri kendi içerisinde başka sorunlara yol açmakta; bireyin kendisini ve içinde bulunduğu toplumu büyük ölçüde etkilemektedir. Bu sorunların en başında, muhakkak ki uyum sorunu dikkat çekmektedir. Çünkü göç eden bireyin sosyal uyumu diğer bütün sorunların kaynağı niteliğindedir. Hem bireyin yaşadığı sorunların oluşmasındaki en büyük etken olarak görülmekte, hem de bireyin içinde bulunduğu topluma yönelik belirlenen sorunların temel çıkış noktasıdır.

Göçün sonucunda bireyin hayatında gerçekleşen önemli sosyal değişiklikler, geride bıraktığı kültürel alışkanlıkları ve yeni hayatındaki sosyal ve kültürel farklılıklar göç eden bireyde birtakım mental sağlık sorunları ve psiko sosyal sorunlar doğurmaktadır. Yine burada karşımıza çıkan bireyin uyum sorunu bu sağlık sorunlarının oluşmasındaki en büyük etkenlerdendir. Yaşanılan sağlık ve psiko sosyal sorunlar bireyin göç ettiği yer ile geride bıraktığı yer arasındaki kültürel ve sosyal farklılıkların düzeyiyle alakalıdır. İki yer arasında kültürel anlamda farklılık çok ise kişinin yaşadığı bunalım bir o kadar artmaktadır. Yalnızlık, yabancılaşma, değersiz hissetme, akraba ve yakınlarının yokluğu gibi durumlar bireyin uyumunu geciktirmekte ve dolayısıyla bireyin yaşadığı sorunları hem etkilemekte hem de bu sorunlardan etkilenmektedir (Tuzcu ve Bademli, 2014:61).

2.1.1. Göç Türleri

Literatürde göçün yapısı, uygulanış şekli, amacı ve süreci bakımından farklı türleri bulunmaktadır. Somersan (2004: 150-155) göçü dört modelde açıklamaktadır:

Klasik Göç Modeli: ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi, insanlık tarihinde sonradan keşfedilen yeni ülkelere vatandaşlık çağrısı sonucu giden göçmenlerin yaptıkları göçün adıdır.

Sömürge Modeli: Fransa, İngiltere ve Hollanda gibi ülkelerin sömürge uyguladıkları ülkelere aldıkları göç türüdür.

Misafir İşçi Modeli: Almanya, Belçika ve İsviçre gibi ülkelerin iş gücü eksikliğine bağlı olarak, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere talep ettiği ve geçici ikamet izni verdiği göçmenlerin yaptıkları göçe verilen isimdir.

Gayri Meşru Model: Son olarak bu model ise, yasadışı göç ve göçmeni kapsayan, genellikle savaş veya siyasi sebeplerden dolayı ülkeyi terk eden ve bulunduğu ülkeyi transit ülke olarak gören göçmenlerin göç modeli olarak açıklanmaktadır (Somersan, 2004: 150-155).

Peterson (1970: 55-65) göçü bireysel ve sınıfsal farklılıklar temelinde ayırmış ve literatüre çok önemli beş göç tipini kazandırmıştır:

İlkel göç (Primitive migration): Ekolojik baskılar sonucu ortaya çıkan göçlerdir. Kuraklık, kötü hava koşulları gibi doğa olayları sonucu ortaya çıkan toplu insan hareketliliğini açıklamaktadır.

Zoraki göç (Forced migration): Devletlerin veya eş değer kurumların insanları itme etkisi sonucu ortaya çıkan göç türüdür. Bu durumda devlet insanları göç etmek zorunda bırakmaktadır. Bireyin kendi göçü üzerinde hiçbir yetkisi yoktur. Burada doğa olayları dışında sosyal yapılar göçün oluşmasında etkindir.

Yönetilmiş göç (Impelled migration): Göçmenlerin gitme veya kalma yetisini kısmi olarak elinde bulundurdukları göç türüdür. Devletin zorlaması ve itici etkisi vardır ancak birey göç etme veya etmeme yetisine kısmen sahiptir ve özgür iradesini kullanabilme gücünü elinde barındırır.

Serbest göç (Free migration): Göçmenler kendi hür iradelerini kullanabilmektedirler. Daha önce tanımlanan göç tiplerinin aksine burada göçmenin iradesi göçün yapılıp yapılmamasında etkindir. Birey kendi kararını kendisi vermektedir.

Kitlesel göç (Mass migration): Bir bölgeden veya bir ülkeden çok sayıda insan grubunun göç etmesini ifade etmektedir. Teknolojik ilerlemeler ve ulaşımda yaşanan gelişmeler sonucu ortaya çıkmıştır. Göçün bireysel bir hareketlilikten çıkarak kolektif bir hale bürünmesi sonucu oluşur (Peterson 1970: 55-65).

2.1.1.1. İç ve Dış Göç

İç göç, bireyin kendi ülkesi sınırları içerisinde belirli bir bölgeden başka bir bölgeye göç etmesini tanımlamaktadır (Sağlam, 2006: 34). Genellikle, köy, belde ve kasaba gibi kırsal alanlardan daha büyük şehirlere doğru yapılan insan hareketliliğine verilen isimdir. Teknolojinin hızla gelişmesi sonucu ekonomik çıkarlar doğrultusunda kentlere yapılan göçler bu kategoride değerlendirilebilir.

İç göçü tetikleyen nedenler genel olarak; nüfus artışı, tarım alanında yapılan reformlar, sağlık sektöründe yaşanan gelişmeler, terör olayları, istihdam koşulları ve ülke içerisindeki yapılan yatırımların bazı bölgeleri daha cazip hale getirmesi şeklinde sıralanabilir. Birey, eğitim

ve sağlık alanında daha iyi hizmet almak ve daha iyi koşullarda yaşayabilmek için bulunduğu bölgeyi terk ederek daha gelişmiş bölgelere taşınır.

Dış göç ise, bireyin ülke sınırlarını aşarak uluslararası alanda yaptığı göçü tanımlamaktadır. Birey ülkesini terk eder ve başka ülke sınırları içerisinde yaşam sürmeye başlar. Dış göç, iç göçe göre daha dinamik ve karmaşık bir göç türüdür. Farklı sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlar içerir. Gerek bireyin göç ettiği ülke gerekse göç edilen ülke için farklı toplumsal, siyasal ve kültürel etkiler doğurmaktadır.

Dış göçe neden olan etkenler genel olarak; ekonomik nedenler, işsizlik, doğa olayları, savaşlar ve çatışmalar, siyasal krizler, etnik nedenler, uluslararası anlaşmalar sonucu nüfus değişimleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Akan ve Arslan, 2008: 21). Bu çalışmanın örneklemini oluşturan Suriyeli göçmenlerin yaptıkları göç dış göçe örnek gösterilebilir. Tarih boyunca ortaya çıkan siyasal krizler ve çatışmalar sonucu insanlar uluslararası sınırları geçerek göç etmek zorunda kalmışlardır. Suriye'den, Irak'tan, Afganistan'dan kaçan göçmenler bu duruma örnektir.

2.1.2. Göç Kuramları

Göç olgusu çok köklü bir geçmişe sahip olmasına rağmen, bilimsel arenada 19. yüzyıldan itibaren tartışılmaya başlanmıştır. Göç alanında ilk çalışmayı 1885 yılında Coğrafyacı ve Harita Uzmanı olan Georg Ravenstein yapmıştır (Abadan-Unat, 2006: 20).

2.1.2.1. Ravenstein'in Göç Teorileri

Ravenstein "Göç Yasaları" (The Laws of Migration) kitabında göçe ait teorilerini, ortaya koyduğu 7 kanunla açıklamaktadır (Ravenstein [1885]'den aktaran Yalçın, 2004:23-25):

a. Göçmenlerin büyük bir kısmı kısa mesafede bulunan yerlere göç etmeye eğilimlidir. Ticaret ve endüstri alanlarında gelişmiş lokasyonlar göçmenlerin sıklıkla göç etmek istediği yerler arasındadır.

b. Sanayileşmenin etkisiyle kentlerdeki ekonominin hızlıca büyümesi, kentin etrafındaki kırsal alanlarda bulunan bireyleri kentlere doğru çekmektedir. Bireylerin kırsal alanlardan kentlere göç etmesi sonucunda, kırsal alanlarda insan nüfusunun azalmasına sebep olmaktadır. Daha uzak bölgelerden göç eden bireyler ise kent etrafındaki bu seyrek yerlere göç etmektedir. Böylece bir kırsaldan kente doğru bir yönelme halinde göçler birbirini takip edecektir. Göç tüm ülkeyi kapsayacak ve her yerde hissedilecektir.

c. Bahsedilen bu göç süreçleri birbiri içerisinde tutarlılık göstermektedir. Göçlerin tersine olması durumu değiştirmemektedir. Ravenstein'e göre göçlerin oluşmasında bir amaç birlikteliği vardır. Birey göç etmek istediği için göç etmez. Yani göç tek başına bir amaç teşkil etmez. Göç eden bireylerin temel amacı kentte ortaya çıkan ekonomik gelişmeden ve ticaretten fayda sağlamaktır. Bireyin fayda sağlama amacı ve daha iyi yaşam koşullarına erişme isteği, yayılma sürecini desteklemektedir.

d. Her göç yayılımı kendisini dengeleyen bir karşı yayılım yaratır. Göç alan yerler aynı zamanda göç veren yerler haline gelmektedir. Böylece her bir göç akımı başka göçleri destekleyerek, farklı bir göç dalgası yaratmaktadır. Bu durumda göçün zincirleme bir hale geldiği belirtilmektedir.

e. Ravenstein ilk dört göç kanununda belirttiği basamaklı ve zincirleme göçten daha ileri giderek, burada farklı bir göç türünden bahsetmektedir. Bu maddede, göçlerin doğrudan, uzun ve basamaksız olduğundan bahseder. Bireyler uzun mesafeli göçlerde çoğunlukla endüstri ve ticaret alanında gelişmiş cazibe merkezlerine göç etmeye eğilimlidirler. Bu alanlara doğrudan göç gerçekleştirmektedirler.

f. Göçler genellikle kırsaldan kente doğru olduğu için, kentte yaşayan bireyler kırsalda yaşayan bireylere göre daha az göç eğiliminde bulunmaktadır. Kentte yaşayan bireylerin daha yerleşik hayatlar sürdürdüğü görülmektedir. Kırsaldan kentlere göç olunca, kent sakinleri göç etme eğiliminde olmazlar. Ancak kırsaldan kırsal göç olması halinde göç alan kırsal yerlerde yaşayan bireyler başka alanlara göç etmeye meyilli olabilirler.

g. Son göç kanunu cinsiyet temelinde yapılmıştır. Bu maddede belirtildiği üzere; kadınlar erkeklere göre daha fazla göç etme eğilimindedirler. Ancak kadınların göçü kısa mesafelerde, erkeklerin göçü ise daha uzun mesafelerde kendisini göstermektedir (Ravenstein [1885]'den aktaran Yalçın, 2004:23-25).

Ravenstein'in göç teorisi ekonomik temelli göçlerde büyük bir anlam ifade etse de günümüzde yaşanan göçleri açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Göç literatüründe bir zemin hazırlayan Ravenstein'in teorileri, akabinde gelen göç tartışmaları için büyük önem arz etmektedir. Castles ve Miller, Ravenstein'in teorilerini tarihsel olmayan (ahistorical) ve bireysel tercihler temelinde yapılmış göçleri açıkladığını belirtmiştir. Ayrıca Castles and Miller, ekonomik temelli yapılan göçlerin, fırsatları kovalamak amacıyla yapıldığı için itme-çekme teorisi olarak adlandırılabilirliğini söylemektedir (Castles and Miller, 1998: 20).

2.1.2.2. Kesişen Fırsatlar Teorisi

Göç literatüründe ortaya atılan en önemli teorilerden birisi de Samuel A. Stouffer' in 1940 yılında yazdığı "Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance" makalesinde geçen kesişen fırsatlar (intervening opportunities) teorisi. Bu teoriye göre, uzak bölgelere göç eden bireylerin çokluğu, göç edilen yerdeki fırsatların çokluğuyla doğru

orantılıdır. Yani göç edilen bölgedeki fırsat çok ise, bölgeye göç eden kişi sayısı da çoktur ve bu durumda göç edilen yerin uzaklığı dikkate değer olmamaktadır. Stouffer (1940: 846)'in ortaya koyduğu bu teorideki denklem, göç ile mesafe arasındaki ilişkiye değil, göç ile fırsatlar arasındaki ilişkiye dayanmaktadır (Stouffer [1940]'dan aktaran Akkoyunlu, 2014: 156). Bu teori bağlamında düşünülecek olursa, kısa mesafelerin insanlar tarafından daha fırsatı bol yerler olarak görüldüğü çıkarılabilmektedir. Çünkü insanlar kısa mesafeli yerlerde bulunan fırsatlardan daha çok haberdar olabilirler. Bu durumda, bireylerin genellikle kısa mesafelerde göç etme eğilimi bu teoriyle örtüşmektedir. Yani bireyin göç etmek istediği yerdeki fırsatlar ve göç edilecek mesafenin kısalığı, o yere yapılacak göçlerin miktarını artırmaktadır (Jansen, 1970: 11).

2.1.2.3. İtme-Çekme Teorisi

Tarih boyunca yapılan göçleri, itme-çekme (push-pull) teorisi ile ele alabiliriz. Bu teoride belirtilen göç tipleri özellikle günümüzde bir hayli görülebilmektedir. 1966 yılında Everett Lee tarafından formüle edilen itme-çekme teorisi dört farklı faktörle açıklanabilir. Bu faktörler bireyin yaşadığı yer ile alakalı olan faktörler, gidilmesi düşünülen yer ile alakalı faktörler, dış engelleri içeren faktörler ve bireysel faktörler olarak sıralanabilir (Lee, 1966).

İtme-çekme (push-pull) teorisi iki farklı boyutta da ele alınabilir. Bu teoriye göre, yapılan göçlerin iki temel faktör tarafından etkilendiğinden bahsedilebilir. Bunlardan ilki itici faktör, diğeri ise çekici faktör olarak tanımlanmaktadır. İtici faktörler bireyin bulunduğu ülkede ortaya çıkan problemlerdir. “Çatışmalar”, “savaşlar”, “açlık”, “kıtık”, “siyasi ve dini ideolojik baskılar”, “ekonomik bunalımlar” vs. gibi faktörler bireyleri göçe sürükleyen itici faktörlerdir. Çekici faktörler ise, bireyin göç ettiği veya göç etmeyi planladığı yerin cazibesi ve barındırdığı avantajlar ile ilişkilidir. “İstihdam olanakları”, “ekonomik refah”, “eğitim ve sağlık gibi hizmet sektörlerinin gelişmişliği”, “insan hakları ve özgürlük”, “aile ve akraba yakınlığı” vb. gibi faktörler ise bireyi göçe teşvik eden çekici faktörleri oluşturmaktadır (Tuzcu ve Bademli, 2014: 57-58).

Bu teoride Everett Lee'nin belirttiği bir diğer husus ise, bütün faktörlerin her insanı aynı ölçüde etkilemediğidir. Bazı faktörler bazı insanları güçlü bir şekilde etkilerken, bazılarını ise etkilememektedir (Lee, 1966). Örnek verilecek olursa; göç eden bireyin sağlık durumunun iyi olması, sağlık faktörünün o birey üzerindeki etkisi az olacaktır. Ancak bireyin şiddetli bir hastalığı var ise, birey göç edeceği yerin sağlık sektöründeki gelişmişliği ile doğrudan ilgilenir ve bu gelişmişlik bireyde çekici bir etki uyandırabilir.

Bu teori kapsamında literatüre farklı bir perspektif katan Todaro (1980:17) ise durumu şu şekilde açıklamaktadır: “Bireysel farklılıkları ve bireyin içinde bulunduğu durumu temel alan mikro faktörler bulunmaktadır. Bu mikro faktörler; bireyin göçü ile beraber oluşacak olan hukuksal sosyal belirsizlikler, göç edilecek yere yapılan yolculuğun maddi bedeli ve göçün mesafesi gibi etmenlerdir. Makro faktörler ise, katı göç kanunları, göçün ulusal kimliğe yaptığı gönderme, fiziksel uygunluk gibi faktörlerdir”.

2.1.2.4. Merkez -Çevre Teorisi

Diğer bir göç teorisi ise merkez-çevre (center-periphery) teorisidir. Bağımlılık Okulu tarafından geliştirilen bu teoriye göre dünya, merkez ve çevre olarak ikiye ayrılmıştır. Merkez ve çevre ülkeler birbirleriyle özellikle ekonomik anlamda çok yakın bir ilişki yürütürler. Merkez ülkelerin kapitalist gelişimi için çevre ülkeler büyük bir öneme sahiptirler. Çevre ülkeler merkez ülkeler için çoğu zaman hammadde ve işgücü kaynağı sağlayıcıları olarak görülürler. Dolayısıyla bu kuramın temelinde kapitalist ekonomik ilişkilerin yattığını söylemek mümkündür. Wallerstein (2000:134)’ın kuramsal bakış açısına göre, merkez olarak adlandırılan ülkeler, kapitalist ekonomik sistemini benimsemiş, gelişmiş ülkelerdir. Çevre ülkeler ise yine kapitalist sistem ve değerler ile kuşatılmış, bağımlı ülkelerdir. Bu hususta çevre ülkeleri geliştirmekte olan ve az gelişmiş ülkeler temsil etmektedir. Çevre ülkeler merkez ülkelere ekonomik açıdan bağımlı durumdadır.

Merkez-çevre teorisine göre bireyler çevreden merkeze doğru bir göç dalgası oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ve az gelişmiş bölgelerde yaşayan insanlar daha gelişmiş kapitalist merkezlere göç etmeye eğilimlidirler (Yalçın, 2004: 35). Ayrıca merkez ülkeler de çevre ülkelerden gelen göçmenlerin kabulü noktasında göç politikalarını sınırlı da olsa genişletebilmektedir. İşgücü ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla çevre ülkelerden göçmenlere kapılarını açabilmektedir. Bu göçmenlere, düşük ücretlerle çalışacak kalifiyeli elemanlar ve çok daha düşük ücretlerle çalışacak niteliksiz elemanlar örnek gösterilebilir. Merkez ülkeler kendi vatandaşlarının çalışmak istemediği alanlara, kabul ettikleri göçmenleri yerleştirerek oradaki ucuz işgücü ihtiyacını gidermektedir.

2.1.2.5. İlişkiler Ağı (Network) Teorisi

Göçmenler göç ettikleri yerlerde birtakım sosyal ağlar oluştururlar. Bu teori bireylerin oluşturduğu bu ağlara odaklanmaktadır. Bu teoriye göre, bireyler hem iç göçlerde hem de

uluslararası göçlerde sosyal ağlarının olduğu bölgeleri tercih etmektedirler. Bu bağlamda bireyler çoğunlukla kendi inanç ve kültürleriyle örtüşen bölgelere göç etme eğilimindedirler. Dini inanışlar, gelenek ve görenekler, kültürel faktörler bireylerin göç ederken dikkate aldığı etkenlerdendir. Bu göçlerin sonucunda bireyler genellikle gittikleri bölgelerde kendi yakın akrabalarının ve arkadaşlarının buldukları alanlara yerleşerek gettolar oluştururlar (Yalçın, 2004: 200). Zira göç edilen yerde akrabaların ve arkadaşların olması göçmen birey için avantaj teşkil etmektedir. Bireyin yeni ortama alışması ve uyum sağlamasındaki ilk “can suyunu” bu akraba ve arkadaşlar sağlamaktadır.

İlişkiler ağı teorisi göçe ve göçmene farklı bir yaklaşım sergileyerek diğer teorilerden ayrılmaktadır. Bu teori dış sosyal, ekonomik ve kültürel etkenlerden ziyade bireyi merkeze alan bir yaklaşım sergilemektedir. Günümüzde yaşanan göçler ve şehirlerde oluşan gettolar bu teori kapsamında oldukça anlam kazanmaktadır (Çağlayan, 2006: 85).

2.1.2.6. Göç Sistemleri Kuramı

Uluslararası ilişkiler çerçevesinde oluşturulan göç sistemleri kuramı, ekonomik ve politik temeller üzerine inşa edilmiştir. Bu kurama göre en az iki olmak üzere birçok ülke göçmen alışverişi yaparak ikili veya çoklu bir göç sistemi ve ilişki zinciri oluşturur. Bu teoriye göre ilişki içerisinde bulunan ülkelerin birbirlerine olan mesafesi dikkate alınmamaktadır. Bu bağlamda sömürge göçleri de bu teoride bahsedilen göçlere örnek verilebilir. Sömürge devletinin yakınlığı veya uzaklığı yine önemli değildir (Çağlayan, 2006: 82).

Bu ülkeler arasındaki ilişki göç temelinde oluşturulan bir ilişki olmak zorunda değildir. Ülkelerin göçten önce de kültürel, siyasi, ticari, mali ve kolonyal ilişkisi olabilir. Amerika Birleşik Devletleri ve Meksika arasındaki göç sistemleri ilişkisi bu bağlamda örnek gösterilebilir. Bugüne kadar bu göç teorisine örnek birçok göç ve göç ilişkisi yaşanmıştır. Türkiye ile Almanya arasındaki göç ilişkisi de bu teori kapsamında açıklanabilmektedir.

2.1.3. Sosyal Uyum

Göç, etkileri ve sonuçları bakımından çok karmaşık ve dinamik bir boyuttur. Göç, üzerinden yıllar geçse de hem ev sahibi topluluklar hem de göçmen topluluklar için etkisini sürdüren canlı bir varlık gibidir. Sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik boyutu yıllar geçtikçe daha karmaşık sorunlara sebep olabilmektedir. Bazen göçün etkileri yıldan yıla azalmakta, ancak bazı durumlarda yıllar geçtikçe daha çetrefilli haller alabilmektedir. Göçün dinamik yapısını,

boyutlarını iyi saptamak ve göçü yönetilmesi gereken bir gerçeklik olarak görmek, göçle birlikte gelen sorunların da önüne geçmek için en büyük adımlardan birisi olmaktadır.

Göçün etkilerinin azaltılması ve yönetilmesi için birçok sosyal bilimcinin dikkate aldığı kavramların en başında sosyal uyum kavramı gelmektedir. Özellikle göç sonrası sürecin en iyi şekilde yönetilebilmesi için, en temelde göçmenlerin sosyal uyumunun artırılması gerekmektedir. Sosyal uyum, bireyin girdiği yeni toplumda, o toplumun örf ve adetlerine, gelenek ve göreneklerine göre hareket etmesi ve bu minvalde davranışlarını yeni baştan düzenlemesi anlamına gelmektedir (Murphy-Lejeune, 2001: 206). Bu tanımın tersine şekilde sosyal uyumu açıklayan sosyal bilimciler de bulunmaktadır. Mesela, Berry (1997: 30) sosyal uyumu, göç eden bireyler ve ev sahibi topluluklar açısından olumlu ve olumsuz yanları olan dört farklı boyutta ele almaktadır.

Berry (1997: 30)'nin sosyal uyumu açıklamak için ele aldığı bu dört farklı boyut aşağıdaki şekildedir:

a. Entegrasyon; göçmen bireyin kendi kültürel edimlerini koruyarak ev sahibi topluluğun kültürel alışkanlıklarına adapte olmasıdır. Entegrasyon kavramı her iki topluluk için de pozitif bir durumdur. Göçmen gruplar, kendi kültürel değerlerini muhafaza ederler, ev sahibi topluluklar ise kültürel çeşitliliğin artırılması hususunda göçmen grupların getirmiş olduğu değerleri kazanmış olurlar. Bu kavram, sadece göçmenleri ilgilendiren bir kavram değil, aynı ölçüde ev sahibi topluluklar için de bir takım görev ve sorumluluklar yüklemektedir. Çünkü, ev sahibi topluluklar, göçmen gruplar ile bir arada yaşamayı bilmeli ve kültürel farklılıklara saygılı davranmalıdır.

b. Ayrışma; göçmen bireylerin kendi kültürel edimlerine bağlı kalarak, ev sahibi toplulukların kültürel değerlerine katılım sağlamamasıdır. Göçmen bireyler, bu boyutta daha içe kapanık bir davranış sergileyerek, ev sahibinin kültürünü reddederler. Bu durum göçmenlerin kendi kültürel değerleri açısından olumlu, ev sahibi topluluğun kültürü açısından olumsuz bir durumdur.

c. Asimilasyon; göçmen bireyin göç etmeden önceki sahip olduğu kültürel edimleri bir tarafa bırakarak bu kültürel değerlerden vazgeçip, içerisine girmiş olduğu yeni toplumda ev sahibi topluluğun kültürel ve sosyal değerlerini benimsemesi ve ev sahibi toplulukların dilini konuşmasıdır. Bu duruma neden olan sebeplerin en başında, bireyin geçmişini hatırlamak istememesi ve göç alan devletlerin bu bağlamda uyguladığı politikalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Asimilasyon, ev sahibi topluluklar için olumlu bir durum gibi görünürken, göçmenler için olumsuz bir durumdur.

d. Marjinalleşme; göç eden bireylerin gerek kendi kültürel edimlerini yansıtamaması gerekse de ev sahibi toplulukların kültürel alışkanlıklarına uyum sağlayamaması sonucu her iki topluluğun da dışında kalması ve içe kapanması durumudur. Birey her iki toplulukla iletişimden kaçınır ve her iki topluma da yabancılaşır (Berry, 1997: 30).

Yukarıda belirtilen bu uyum faktörleri içerisinde en sağlıklı ve istenen durum entegrasyon gibi görünse de Giddens (2000: 251) ve Baştürk (2009: 534) gibi araştırmacılar

asimilasyonun entegrasyona göre daha sağlıklı olacağı inancındadırlar. Giddens (2000) asimilasyonu entegrasyondan daha ileri bir safha olarak görmektedir. Bu durumda, göçmen topluluklar özgün kültürel değerlerini ev sahibi toplulukların yoğun kültürel değerlerine uyumlaştırmak zorunda kalmaktadır. Bu kavrama “eritme potası” adı verilmektedir.

2.1.3.1.Sosyal Uyumu Etkileyen Faktörler

Göçmenlerin, yerleştikleri bölgede geliştirdikleri sosyal uyumu destekleyen ve engelleyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin bir kısmı göçmen bireyin kendi özelliklerinden ve deneyimlerinden kaynaklı, bir kısmı ise göç edilen bölgedeki ev sahibi topluluklar ve hükümetten kaynaklıdır. Göç eden bireylerin; eğitim durumu, istihdam durumu gibi kişisel özellikleri, daha önce yaşadığı yurtdışı tecrübeleri, farklı kültürlerle temas düzeyi, kültürel bilgi düzeyi, dil seviyesi gibi faktörler ve ev sahibi topluluğun ve hükümetin; göçmenlere yönelik tutumları, göç politikaları, milli nüfus içerisinde bulunan yabancı sayısı, kültürel çeşitliliği ve kitle iletişim araçlarının tutumu gibi faktörler göçmen bireyler ve yerel topluluklar tarafından yansıyan ve sosyal uyumu etkileyen unsurlardır.

Bu faktörler arasında en büyük etkiyi, şüphesiz ki göç edilen ülkedeki hükümetin ve ev sahibi topluluğun tutumu oluşturmaktadır. Ev sahibi toplulukların ve hükümetin göç alanında uyguladığı politikalar, göçmenlerin sosyal uyumunun gelişmesine veya gerilemesine sebep olabilmektedir (Stanley, 1977: 620). Çünkü sosyal uyum tek taraflı sağlanabilecek ve geliştirilebilecek bir olgu değildir. Bu bağlamda, hükümetin, göçmen nüfusun ve yerel nüfusun ortak payda da buluşarak birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Zira, göç olgusunu yönetmek ve sosyal uyumu geliştirmek için devletlerin göç politikaları, göç edilen toplumun karakteristik özellikleri ve ev sahibi toplulukların göçmenlere yönelik takındığı tutum ve davranışlar önem arz etmektedir (Canatan, 2013: 318). Berry (1997: 22)’e göre göçmenler ev sahibi topluluklar tarafından ne kadar ayrımcılığa uğrarsa, sosyal uyum da o kadar düşük olabilmektedir.

Dil faktörü sosyal uyumu doğrudan etkileyen unsurlardan bir tanesidir. Ev sahibi topluluklarının konuştuğu dilin öğrenilmesi sosyal uyum için zeminin oluşturulmasına katkı sağlamaktadır. Göçmen bireyler gittikleri ülkenin dilini bilmedikleri takdirde iletişim kuramamaktadırlar ve çok büyük sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Dil yalnızca bir iletişim aracı olmaktan ziyade, bireyin karakterini ve anlamını inşa ettiği yerdir. Bireyin kültürünün en önemli parçasını oluşturmaktadır. Bu kültürü taşıyan ve kuşaklardan kuşaklara aktaran bir araçtır (Dönmezer, 1998: 110). Bu noktada, ortak bir paydada buluşabilmek ve ortak aidiyetler geliştirebilmek için ortak dilin kullanılması gerekmektedir. Çoğu ülke uyum

politikaları kapsamında dil öğrenimini ilk aşamaya koymaktadır. Öyle ki, yoğun göçe maruz kalan Amerika ve Avrupa kıtası devletleri göçmenlerde ilk özellik olarak ulusal dilin konuşulması kriterine bakmaktadırlar. Örneğin, Almanya oturma için başvuruda bulunan göçmen bireyleri dil sınavına tabi tutmaktadır (Çetin, 2016:204). Dil bilen bireyler içerisinde girdiği toplumu daha kolay anlamlandırmakta ve etkili iletişim kurarak daha çabuk uyum sağlayabilmektedirler. Çünkü dil, uyumun önüne geçen diğer problemlerin ana kaynağı niteliğindedir. Ev sahibi topluluğun dilini bilen göçmen, kamusal alanda rahatça hareket edebilmekte, istihdam alanlarına daha rahat erişim sağlayabilmektedir. Tüm bunlar, göçmenlerin toplum içerisinde yaşadıkları sorunların önüne geçmede dil faktörünün ne denli önemli olduğunu açıklamaktadır.

Göçmenlerin sosyal uyumuna etki eden diğer bir unsur ise 'din'dir. Din bazen göçün kendisine sebep olurken, bazen de göçün sonrasında bireyin sosyal uyumuna olumlu veya olumsuz şekillerde etki etmektedir. Göç eden bireyler, gittikleri ülkede farklı bir dini inanışla karşılaştıkları zaman, kendi dini görüşlerine sarılmakta ve benliklerini kendi dini inanışları temelinde oturtmaktadırlar. Bu da bireyi toplumun dışına itmekte ve marjinalleştirmektedir. Aksine göçmen bireyin göç ettiği ülkede aynı dini inanış hâkim ise, bireyin sosyal uyumu daha çabuk gerçekleşmektedir (Özmen, 2012: 81). Göçmen bireyin ihtiyacı olan dayanışma ve yardımlaşma faaliyetleri dini temeller üzerine inşa edilerek tamamlanır.

Bir diğer dikkate değer faktör ise göçmenlerin istihdam alanlarına erişimidir. Göçmen bireylerin istihdam alanlarındaki hareketliliği ve para kazanması, göç eden bireyin kendisinin ve ailesinin refah düzeyini artırması anlamına gelmektedir. İstihdam alanlarına erişemeyen ve iş bulamayan göçmen birey yoksulluk, işsizlik gibi sorunlarla karşılaşmaktadır ve bu durum ise birey üzerinde fiziksel ve mental birtakım rahatsızlıklar yaratmaktadır. Dolayısıyla göçmen bireyin çalışma durumu sosyal uyumu etkileyebilecek faktörler arasında gösterilmektedir (Akıncı vd., 2015: 72).

Göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyinin geliştirilmesine engel olan faktörlerden bir tanesi de kitle iletişim araçlarının yabancılarla karşı takındığı olumsuz tavidir. Kitle iletişim araçlarının göç hususunda kullandığı haberler çoğunlukla, azınlık gruplara nefret söylemiyle oluşturulabilmektedir. Medya kanalları, hâkim grubun, çoğunluğun toplumsal düzenini destekleyen tavırlar sergilemektedirler. Bu bağlamda, göçmenler aleyhinde haberler çıkarabilmekte, halkı göçmenlere karşı kızdırmaktadırlar (Alp, 2018: 23). Medya, olaylara belirli hâkim bir ideolojik pencereden bakarak gerçekleri gizleyebilmekte, gerçek olmayanı ise gerçekmiş gibi topluma aktarabilmektedir. Toplum üzerinde algı oluşturma noktasında büyük bir güçtür. Örneğin, ABD Saddam Hüseyin milislerinin kitle imha araçları ürettiğini iddia

ederek ve bu iddiayı kitle iletişim araçlarıyla yaygınlaştırarak Irak'ı işgal etmiştir (Briggs and Burke, 2011: 95).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SURİYE KRİZİ VE SURİYELİ GÖÇMENLER

2010 yılında Tunus'ta yaşanan bir olay Kuzey Afrika'da ve Ortadoğu'da dengeleri yerinden oynatmış, küresel anlamda çeşitli sorunlara sebep olmuştur. Bir bilgisayar mühendisi olan Muhammed Bouazizi Sidi, meyve ve sebze satarken zabıtalara ile tartışmış, zabıtalara fiziksel şiddeti üzerine Sidi, kendisini protesto amacıyla yakarak hayatına son vermiştir. Bu olayın sonucunda, halk ayaklanmış ve isyan başlatmıştır. 23 yıldır iktidarda bulunan Zeynel Abidin Ben Ali görevini bırakmış ve hükümet devrilmiştir. Tunus'ta yaşanan bu olaylara “Yasemin Devrimi” adı verilmiş, sonrasında bu isyanlar Libya, Mısır, Fas, Bahreyn ve Suriye'ye de sıçramıştır. Bölgesel düzeyde bir isyana dönüşen bu halk ayaklanmalarına “Arap Baharı” denmiştir (Koyuncu, 2014: 17).

Arap Baharı 2011 yılında Suriye'yi de etkilemiş ve iktidarda bulunan Baas rejiminin otoritesini sarsmıştır. Suriye halkı 1963'ten beri uygulanan sıkı yönetimden bıkmış ve iktidara bireysel özgürlüklerin genişletilmesi hususunda baskı uygulayarak protestolar gerçekleştirmiştir. Yapılan bu protestolara karşı Baas rejimi sert bir tavırla karşılık vermiştir ve protestoları bastırmak için Nisan 2011'de silahlı kuvvetlerini ortaya sürmüştür. 13 yaşında bulunan bir çocuğun işkence gördüğü ve öldürüldüğü görüntülerin sosyal medyada paylaşılması üzerine halk ile hükümet arasında yaşanan bu gerilimler giderek şiddetlenmiş ve içinden çıkılmaz bir durum almıştır. Göz altına alınan vatandaşlar işkence edilerek öldürülmekte veya büyük insan hakları ihlallerine maruz kalmışlardır. Giderek artan şiddet olayları katliamların yaşandığı ve kimyasal silahların kullanıldığı bir çatışmaya dönüşmüştür. Daha sonra muhalif güçlerin ortaya çıkmasıyla çatışmalar askeri boyutta bir savaşa dönüşmüştür (Koyuncu, 2014: 17). Libya, Tunus ve Mısır örneklerinden farklı ilerleyen Suriye Krizi kısa sürede bitmemiş ve çatışmalar mezhep farklılıkları ve etnisite temellerine dayanarak uzun yıllar boyunca devam etmiştir. Mezhep farklılıkları ve dini inanç farklılıkları temelinde bölünme ve kutuplaşmalar, süreci içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. Yaşanılan tüm bu olaylar sonucunda çok fazla sayıda insan hayatını kaybetmiştir. Yaklaşık 6,6 milyon insan ülke içerisinde yerinden edilmiştir ve altı milyona yakın insan ise ülkelerini bırakarak başka ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır (BMMYK, 2020). Gerçekleştirilen zulümlerden kaçarak başka ülkelere yönelen Suriyeli vatandaşlar sınır ülkelerine kitlesel bir şekilde göç etmişlerdir. Bu ülkelerin en başında Türkiye, Lübnan ve Ürdün gelmektedir.

Türkiye, Ürdün ve Lübnan Suriye'de yaşanan olaylara “hak temelli” bir tutumla yaklaşırken, AB ülkeleri ve ABD ise sessiz kalmayı tercih etmiş, insani ve vicdani açıdan hoş

görülmeyen bir tutum sergilemişlerdir. Bu noktada AB ülkelerinin Suriye krizine ve Türkiye'ye yaklaşımını Erdoğan (2014: 4) "Doğudaki sınırlarınızı açın, ama Batı'daki sınırlarınızı daima kapalı tutun ki, bu tarafa geçemesinler" görüşüyle açıklamıştır. Bu söylemden çıkarılacağı gibi, Avrupa Suriye'de bir insani trajedinin yaşandığını kabul etmektedir ancak sınırlarını açıp Suriyeli göçmenleri ülkelere alacak kadar olaylara insani açıdan bakmamaktadırlar.

3.1. Türkiye'de Göç Olgusu

Göç olgusu Türk toplumunun çok aşına olduğu bir kavramdır. Tarihi itibariyle konar-göçerlik kültürüne dayanan bir anlayışa sahip Türk toplumunun yaşadığı Anadolu toprakları, geçmişten bu yana göç hareketlerinin yaşandığı en uğrak noktalardan birisi olarak görülmektedir. Asya ve Avrupa kıtalarının arasında yer alması, Ortadoğu ülkelerine yakın bir konumda olması Türkiye'yi göç hareketlilikleri noktasında önemli bir transit ülke konumuna getirmiştir.

Türkiye, cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana çok fazla göçmene ev sahipliği yapmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra ilk olarak 1922-1945 yılları arasında Balkanlar'dan, Almanya'dan ve Yunanistan'dan yaklaşık 1 milyon 185 bin kişi Türkiye'ye göç etmiştir (GİGM, 2016: 23). 1989'da ise, Bulgaristan'da komünist rejimin şiddetli ve sert tutumundan kaçan 300 binden fazla Pomak ve Türk Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. 1990 yılı ortalarında ve sonlarında Arnavutluk'tan ve Bosna'dan 50 bin civarında insan yine Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır (Kirişçi, 2014: 7-8). 1991 yılında ise Irak'ta yaşanan karışıklıklardan sonra yaklaşık 467 bin kişi Türkiye'ye akın etmiştir (GİGM, 2016: 23).

Türkiye alınan tüm bu göçlere rağmen çoğunlukla, göç veren veya göç güzergahı üzerinde bulunan bir geçiş ülkesi olarak algılanmaktadır. Ancak gelinen noktada bugün Türkiye, jeopolitik konumu gereği bir göç odağı durumundadır. 1960'lı yıllarda Türkiye'nin adı, verdiği kitlesel işçi göçleriyle anılırken 1980'li yıllardan sonra Türkiye'nin küresel göç rejimlerinde geldiği konum değişmeye başlamıştır. Bu tarihten sonra Türkiye yabancıların göçüne maruz kalmış ve göç alan ülke haline gelmiştir (Kirişçi [2003]'den aktaran İçduygu vd., 2014: 57). Bu değişikliğin başlıca nedenlerinden birisi Türkiye'nin coğrafi konumudur. Türkiye ekonomik, kültürel ve siyasi teamülleri farklı olan ülkeler arasında bir coğrafi konuma sahiptir. Çevre ülkelerde yaşanan savaşlar, iç sorunlar ve çatışmalar insanların göç etmesine sebep olmaktadır. Bu göçler ise ya 'Türkiye'ye doğru' ya da 'Türkiye üzerinden' yapılmaktadır.

Daha önce sadece kendi milletinden insanlara kapılarını açan Türkiye hükümeti otuz yıldır farklı kültürlerden de insanlara ev sahipliği yapmaktadır. Bu bağlamda 1980'li ve 1990'lı

yıllara kadar çoğunlukla Türk kültüründen olan ve soyu Türk soyuna dayanan insanların göçüne maruz kalsa da son dönemlerde Iraklılar, Afganlar ve Suriyeliler gibi, kökenleri itibariyle farklı milletten olan insanlara kapılarını açmıştır (İçduygu vd., 2014: 58).

3.2.Suriyeli Göçmenler ve Türkiye

Türkiye'ye son otuz yıldır yapılan göçlerin en büyüğünü Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. 2009 yılında vize muafiyetiyle zirve yapan Suriye ile Türkiye arasındaki yakın ilişki, krizden önce de Suriyeli vatandaşların Türkiye'ye ziyaretlerine olanak sağlıyordu. 2008 yılında 400 bin Suriyelinin ziyaret ettiği Türkiye'yi 2010 yılında tam 900 bin kişi ziyaret etmiştir. Bu veriler önemlidir. Çünkü bu sayı bize kriz ortaya çıktığında Türkiye'ye problemsiz bir şekilde göç etmeyi bekleyen ve hali hazırda pasaportu elinde olan binlerce Suriyelinin mevcut olduğunu göstermektedir (Kirişçi, 2014:14).

2011 yılında yaşanan olaylardan sonra Suriye ile ilişkilerini askıya alan Türkiye Cumhuriyeti Suriye halkının yanında yer alarak yaşanan insani trajediye sessiz kalmamış, savaştan ve zulümden kaçan mazlum insanlara sınırlarını açmıştır. İlk olarak Nisan 2011'de 250 kişilik bir gruba sınırlarını açan Türkiye hükümeti, sonrasında çatışmaların yoğunlaşması ve şiddetlenmesi üzerine on binlerce Suriyelinin sınırlarından geçmesine izin vermiştir. Acil bir şekilde, Suriye sınırında bulunan illerde kamplar inşa etmiş ve göç eden Suriyeli bireyleri bu kamplara yerleştirmiştir. Sonrasında bu kampları BMMYK “beş yıldızlı kamp” olarak isimlendirecekti (Çorabatır, 2013: 5). Bugüne gelindiğinde Türkiye'de toplamda 3,643,769 kayıtlı Suriyeli göçmenin yaşadığı bilinmektedir (GİGM, 2021).

Burada üzerinde dikkatle durulması gereken husus yapılan bu göçlerin zorunlu ve kitlesel olmasıdır. Kitlesel göçü BMMYK (2017:2) “aynı ülkeden veya coğrafi bölgeden kısa bir süre içerisinde yüksek sayılarda gerçekleşen ve söz konusu sayılar nedeniyle bireysel olarak uluslararası koruma statüsü işlemlerinin usulen uygulanabilir olmadığı durumlar” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımdan hareketle Suriyeli göçmenlere yönelik uygulanan çalışmaları ve çıkarılan politikaları kitlesel göç perspektifinden ele almak faydalı olacaktır.

2011 yılında yaşanan kriz sonrasında Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmenlerle birlikte bugün günümüzde en fazla göçmene ev sahipliği yapan ülke konumunda Türkiye bulunmaktadır (BMMYK, 2020). Suriyeli göçmenlerin büyük bir çoğunluğunun Türkiye'ye göç etmesinin temelinde birkaç farklı neden yatmaktadır. Bunların en başında elbette ki Türk hükümetinin “açık kapı” politikası izlemesi gelmektedir. Ancak birtakım sosyal dayanışma kalıplarının ve insani değerlerin de bu duruma sebep olduğundan bahsedilebilir. Türkiye halkı

tarihten bu yana her zaman çok zor badireler atlatmış kıtlık, açlık ve çatışma dönemleri görmüştür. Kurtuluş Savaşı yılları gibi zorlu dönemler atlatan Türkiye halkı mazlumun ve yoksulun yanında olmayı her zaman sorumluluk olarak görmüştür. Bu noktada, Suriye’de yaşanan drama sessiz kalamamış ve evlerini Suriyeli göçmenlere açmışlardır. Türkiye halkının dayanışma ve yardımlaşma kültürünü daha iyi anlayabilmemiz için atasözlerine ve deyimlere bakmak yardımcı olacaktır. ‘Komşusu açken tok yatan bizden değildir’, ‘Dost kara günde belli olur’, ‘Komşu komşunun külüne muhtaçtır’ gibi atasözleri Türkiye halkının yardıma muhtaç insanlara ve komşuya verdiği değeri ve desteği göstermektedir (Tümeğ, 2018: 7). Öyle ki, yapılan bir saha çalışmasında Türk halkının büyük bir çoğunluğu Suriyeli göçmenleri ‘komşum’ veya ‘din kardeşim’ olarak tanımlamaktan ziyade ‘zulümden kaçan insanlar’ olarak nitelendirmektedir (Erdoğan, 2014: 7). Türkiye halkının desteği, zulümden kaçan insanlara yardım ve zulmün karşısında durma temelleri üzerine oturmaktadır.

Suriyeli göçmenlerin Türkiye’yi tercih etmelerinin altındaki en temel sebeplerden biri Türkiye’nin coğrafi yakınlığıdır. Türkiye’ye göç eden bireyler ülke içerisinde de yine coğrafi yakınlık faktörünü dikkate alarak dağılmışlardır. Bu bağlamda göçmenler çoğunlukla sınır illeri olan Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Kilis gibi şehirlere yerleşmiştir. İstihdam olanaklarını dikkate alarak hareket eden bireyler İstanbul, Adana, Bursa gibi şehirleri tercih etmiş hem istihdam hem de coğrafi yakınlık koşullarına göre hareket eden göçmenler ise özellikle Gaziantep’e yerleşmişlerdir. Üçüncü bir ülkeye göç etme niyetinde olan Suriyeli göçmenler ise İzmir ilini tercih etmişlerdir. Bu noktada İzmir, deniz yolunu kullanarak Avrupa’ya geçiş yapmak isteyen bireylerin durağı olmuştur (Sayın vd., 2016: 7).

Tablo 1. Suriyeli Göçmenlerin En fazla Olduğu 10 İl

Sıra	İller	Kayıtlı Sayı	İl Nüfusuna Oranı
1	İstanbul	518.930	%3.34
2	Gaziantep	450.016	%21.75
3	Hatay	433.972	%26.64
4	Şanlıurfa	421.676	%20.34
5	Adana	252.382	%11.28
6	Mersin	222.696	%12.10
7	Bursa	178.386	%5.84
8	İzmir	147.623	%3.38
9	Konya	118.034	%5.29
10	Kilis	105.625	%74.13

Kaynak: GİGM, 2021 (12.01.2021).

3.2.1. Geçici Koruma Kanunu'nun Çıkarılması

Suriyelilerin Türkiye'ye göçü zorunlu olması, kitlesel olması ve farklı dinamikleri barındırması mevcut uluslararası göçlerden ve bu göçlerin uygulanış prosedürlerinden bağımsız bir şekilde; zorunluluk teşkil etmesi ve kitlesel olması gibi dinamiklere bağlı olarak gerçekleşmiştir. Bu durum daha önce bu denli göç akınlarıyla karşılaşmamış ve uluslararası alanda yaşanan göçlere ilişkin bilgi eksikliği bulunan Türkiye'yi hazırlıksız yakalamıştır. Yaşanılan bu göçler çeşitli kafa karışıklıklarına sebep olmuştur. Bu karışıklıkların en başında hukuki çerçeve bağlamında göçmen, mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma ve sığınmacı gibi kavramların birbirine karıştırılması ve bu kavramların Suriyeli göçmenleri tanımlamada yetersiz olması gelmektedir.

Uluslararası alanda göçmenlerin hukuki haklarını dikkate alan ve güvence sağlayan çalışmaların en başında 10 Aralık 1948 yılında ilan edilen “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi” gelmektedir. Bu beyannamenin 14. Maddesi gereğince zulüm altında bulunan herkesin başka ülkelere sığınma hakkı vardır ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı bulunmaktadır. Sonrasında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi dayanak alınarak Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 14 Aralık 1950 yılında yapılan uluslararası konferansta Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmesi kabul edilmiştir. Sözleşme 28 Temmuz 1951 yılında Cenevre'de imzalanmıştır. Tamamlayıcı nitelikte ise Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 New York Protokolü imzalanmıştır. Türkiye bu iki anlaşmayı da onaylamış ve taraf ülke konumunda bulunarak çeşitli yükümlülükleri kabul etmiştir. Ancak Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmenler bu sözleşme ve protokolün dışında prosedürlere tabi kalmışlardır. Zira hukuki düzlemde Türkiye mülteci tanımlaması içerisine ‘Avrupa’da meydana gelen olaylar nedeniyle’ ibaresini koyarak, sadece Avrupa’dan gelenleri mülteci olarak kabul edecektir ve sözleşme gereği haklar sağlayacaktır. Bu noktada Türkiye'nin koyduğu bu coğrafi kısıtlamayı Canatan (2013: 322) sosyoloji literatüründe sıklıkla bahsedilen “tür türünü arar” formülü üzerinden açıklamaktadır. Bu formüle göre, kişiler kendilerine yakın gördüğü bireylere karşı daha hoşgörülü ve açık davranmakta, uzak gördüğü insanlara karşı ise daha mesafeli ve düşmanca tavır sergilemektedir.

Suriyeli göçmenlerin tanımlanması için zaman zaman kullanılan ve sıklıkla karıştırılan terimlerden birisi olan sığınmacı kavramı, yasal bir uluslararası koruma statüsü olmadığı için hukuki sözleşmelerde yer almamıştır. Sığınmacı kavramı, mülteci olarak uluslararası koruma isteyen ancak bu statüyü henüz alamamış kimseleri ifade etmektedir (Yıldız, 2017: 43).

Sonradan bu kavram şartlı mülteci olarak adlandırılmıştır. T.C. İçişleri Bakanlığı'nın paylaştığı İltica Yönetmeliği'nin 3. Maddesine göre sığınmacı şu şekilde tanımlanmıştır:

İrki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülke himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa ve öncede ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönemeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıdır (İltica Yönetmeliği, 1994).

Türkiye Cumhuriyeti Suriye Krizinden sonra göçmenlerin tanımlanma problemini ortadan kaldırmak ve göç yönetimi alanında sistematik bir yaklaşım sergilemek amacıyla 11 Nisan 2013 tarihinde 28615 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)'nu yürürlüğe sokmuştur. Bu kanun ile birlikte göç alanında yasal bir dayanak oluşturulmuştur ve göç alanında kapsamlı çalışmalar yürütmesi amacıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu kanunda göçmenlere ilişkin yasal statüler aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır:

Mülteci: Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir (YUKK. 2013, Md.61).

Şartlı mülteci: Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir (YUKK. 2013, Md.62).

İkincil Koruma: Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşee ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşee ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak

istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder (YUKK, 2013, Md. 63).

Bu tanımlardan hareketle Türkiye'nin göç olgusuna coğrafi konumu gereği kuşkuyla yaklaştığı görülmektedir. Bu bağlamda Avrupa ülkelerinden gelmeyen göçmenlere 'mülteci' statüsü tanımamaktadır. Suriyeli göçmenler ise bu bağlamda Uluslararası Koruma Çeşitleri kapsamının dışında bırakılmıştır. Ancak kitlesel bir göç olması hasebiyle Suriyeli göçmenlere yönelik Geçici Koruma sağlamıştır. 2014 yılında YUKK'un 91. Maddesinde tanımlanan "Geçici Koruma" Bakanlar Kurulu tarafından bir yönetmelik haline gelmiştir ve 22 Ekim 2014 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda Suriyeli göçmenler 'biyometrik' kayıtlarını yaptırarak, parmak izinin paylaşılması ve adres kayıt yaptırılması koşullarıyla kayıtlı oldukları şehirlerde yaşama hakkına kavuşmuşlardır. YUKK'un belirttiği gibi 'geri gönderme' yasağı uygulanacağı (Md.6) ve aşağıdaki ifadeden de anlaşılacağı üzere Suriyeli göçmen bireylere yasal düzlemde statü verildiği açıklanmıştır:

28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti'nden kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz (YUKK, 2013: Geçici Md. 1).

Göçmenlerin yasal statü problemi ortadan kaldırıldıktan sonra Türk Hükümeti'nin yaptığı en büyük girişim olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulması olmuştur. 2013 yılında İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulan GİGM' nin kuruluş amacı göç alanında politikalar geliştirmek ve göçe ilişkin stratejileri geliştirmek, göç alanında kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancı bireylerin Türkiye'ye giriş-çıkışlarını kontrol etmek, uluslararası koruma ve geçici koruma ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek olarak belirlenmiştir (GİGM, 2020). Sonrasında ise yapılan en büyük çalışmalardan birisi bu müdürlük içerisinde Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı'nın kurulması olmuştur. Hızla kentlere yerleşen Suriyeli göçmenlerin uyu düzeylerini artırmaya yönelik çalışmaların yapılması ve çalışma yapan ilgili kuruluşlar ile iş birliği yürütmek bu başkanlığın yaptığı çalışmaların önemini gözler önüne sermektedir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde gerçekleşen düzensiz göçlerin önüne geçmek için ise 2018 yılında Düzensiz Göçle Mücadele Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Bu başkanlığın amacı; düzensiz göçün önüne geçecek iş ve işlemleri yürütmek, düzensiz göçle mücadele edilmesi hususunda kolluk birimleri ve ilgili kamu kurumları ile koordinasyon sağlamak, AB

ile yapılan geri kabul anlaşmalarına ilişkin hükümleri yerine getirmek olarak açıklanmıştır (GİGM, 2020).

3.2.2. Geçici Barınma Merkezleri'nin Kurulması

Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye kitlesel bir şekilde göçleri başladığında hükümet, krize yönelik ilk müdahaleyi koordine etmesi için Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığını (AFAD) görevlendirmiştir. AFAD göçmenlerin barınmasına yönelik ilk olarak çadır kentleri ve konteynır kentleri kurmuştur. İlk başlarda insani yardım hizmeti sunan Türk hükümetinin daha geniş kapsamlı bir göç politikası oluşturma ihtiyacı gittikçe artmıştır (Kirişçi, 2014: 14).

AFAD idaresinde kontrolü sağlanan kamplar, krizin ilk aşamalarında çok başarılı bir perspektif çizmiştir. Kamplar içerisinde kurulan sığınma evleri, tıp merkezleri, okullar ile birlikte sunulan mesleki eğitim programları ve sosyal hizmetler ulusal ve uluslararası camialar tarafından büyük bir takdir almıştır. Ülke genelinde ilk olarak kurulan 8 geçici barınma merkezi sayısı, göçmen nüfusun artmasıyla birlikte 26'ya ulaşmıştır. Eğitimden sağlığa kadar geniş çaplı kamu hizmetleri sunulmuş ve bu kapsamda kampların içerisine sahra hastaneleri kurulmuştur (AFAD, 2016: 12). Ancak gerek Suriye'deki çatışmaların uzun sürmesi gerekse de bu çatışmaların ne zaman biteceğinin belirsizliği kamplarda yaşayan bireylerde ümitsizliğe neden olmuştur. Öyle ki, kamplarda yaşayan bireylerin duygu-durum düzeylerini gözler önüne sermek amacıyla bir kamp sakini, kamp içerisinde 'beş yıldızlı' otelde kalıyormuş gibi hissetmesine rağmen mutlu olmadığını dile getirmiştir (Kirişçi, 2014: 15). Zira kamplar uzun bir sürenin ardından, giriş-çıkışların ve özgürlüklerin kısıtlı olduğu, toplumdaki izole ve uzakta birer hapisane gibi görülmeye başlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti devleti Suriyeli göçmenlerin yaşadığı kampların idaresini 2018 yılı başlarında İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne vermiştir. Sonrasında ise hükümet göçmenlerin kamp alanlarında yaşadıkları problemleri göz önünde bulundurarak, geri dönüşlerin de mevcut şartlarda imkânsız olduğundan hareketle göçmenlerin şehirlere yerleştirilmesi ve yerel topluluklarla entegrasyon düzeylerini artırılması hususunda çalışmalar başlatmış ve kampların çoğunu kapatmıştır. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile iş birliği içerisinde nakdi destek sağlayarak kamplarda yaşayan bireylerin şehirlere yerleştirilmesi noktasında çalışmalar yürütmüştür.

2020 yılı itibariyle çoğu Geçici Koruma Altındaki Suriyeli göçmen artık şehirlere yerel topluluklarla birlikte yaşam sürmektedir. Türkiye'nin beş şehrinde bulunan toplamda sayısı 7

olan Geçici Barınma Merkezleri'nde kalan kişi sayısı 59 bin 566 kişidir. Şehirlerde yaşayan Suriyeli göçmen sayısı ise 3,5 milyondan fazladır.

Tablo 2. Geçici Barınma Merkezleri (GBM) Sayısı ve Nüfusları

İl	GBM Adı	GBM Nüfusu	Toplam GKA Suriyeli Göçmen Sayısı
Adana (1)	Sarıçam	21.249	21.226
Kilis (1)	Elbeyli	8.492	8.492
Kahramanmaraş (1)	Merkez	10.612	10.612
Hatay (3)	Altınözü	2.639	9.651
	Yayladağı	3.629	
	Apaydın	3.383	
Osmaniye (1)	Cevdetiye	9.585	9.585
Toplam		59.566	

Kaynak: GİGM, 2020 (14.11.2020).

Suriyeli göçmenlerin şehirlerde yerel topluluklarla bir arada yaşamaya teşvik edilmesi, uyum çalışmalarının hızlandırılmasını da beraberinde getirmiş olup, özellikle Suriyeli göçmenlerin bazı şehirlerde yığılma göstermesi bir problem olarak karşımıza çıkmış olup, çalışmanın ilerleyen aşamalarında bu husustan bahsedilmiştir.

3.2.3. Suriyeli Göçmenlerin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Etkileri

Suriyeli göçmenlerin Türkiye' ye göçü toplumda güvenlik, sağlık, eğitim, istihdam, ekonomi, kültür gibi alanlarda birçok etki yaratmıştır Başlarda kamplarda bulunan Suriyelilerin zamanla Türkiye içerisindeki tüm şehirlere yayılması ve yerel topluluklarla birlikte ikamet etmeleri toplumsal, kültürel etkiler oluşturmuş, bölgesel ve ulusal düzeyde farklı ekonomik etkiler meydana getirmiştir. Özellikle bazı sınır illerine yoğun bir şekilde yerleşen Suriyeli göçmenler bu şehirlerde sosyal, kültürel ve ekonomik bu etkilerin daha görünür bir hale gelmesine sebep olmuştur. Bu etkilerin yalnızca negatif düzlemde değerlendirilmesi göç olgusunun yanlış anlamlandırılmasına, özellikle Suriyeli göçmenlerin Türk toplumuna sağladığı katkılara haksızlık olarak görülmelidir. Dolayısıyla, Suriye Krizi sonrasında Türkiye'de meydana gelen negatif gelişmelerin yanı sıra yeni bir sivil toplumun oluşması, ticari pazar faaliyetlerinin canlanması, insani yardım alanında ülke kapasitesinin gelişmesi gibi pozitif etkilerden de bahsetmekte fayda vardır.

Türkiye’de göçle birlikte ortaya çıkan olumsuz gelişmelerin temel kaynağını ‘geçicilik’ ve ‘bilinmezlik’ kavramları oluşturmaktadır. Temel olarak Suriyeli göçmenlere yönelik çıkarılan hizmet politikaları ve uygulanan faaliyetler şu ana kadar hep göçmenlerin Türkiye’de geçici olarak kaldığı varsayımı üzerine odaklanmaktadır. Suriyeli göçmenlerin ülke içerisinde geçici koruma altındaki bireyler olarak görmek ve bu tanımlama üzerinden hareket etmek diğer sorunların kaynağı niteliğindedir. Uzun vadede Suriyeli göçmenlere ne olacağının bilinmemesi krizin üstünden geçen dokuz yılın ardından en fazla gündeme gelen tartışmalardan birisi olmuştur. Kirişçi (2014: 18)’ye göre bu bilinmezliğe verilecek cevap Suriyeli göçmenlerin oluşturduğu diğer bütün problemlerin çözümü için de önemli olacaktır. Çünkü büyük bir özveriyle ve insani etik kurallarla karşılanan ve kucaklanan göçmenlerin, savaşın ardından geri dönmesi beklenmekteyken, günümüze gelindiğinde Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de kalacağı inancı gittikçe artmaktadır. Erdoğan (2014: 8) da Türkiye’nin Suriyelilere yönelik politikalarını ‘geçicilik’ üzerine inşa etmesinin mümkün olmadığını ve geçicilik beklentisiyle ertelenen, göz ardı edilen eylemlerin ileride ciddi sorunlar oluşturabileceğini düşünmektedir.

Göçmenlerin yerleşmeyi tercih ettiği şehirlerin en başında Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Hatay gibi şehirler gelmektedir. Bu sınır illerinin büyük bir çoğunluğu muhafazakâr topluluklara ev sahipliği yapmaktadır. Suriyelilerin de gelmesiyle birlikte kültürel anlamda olumlu bir çeşitlilik oluşturulmuş ve farklı dinamiklere sahip bireylerin bir arada yaşaması kültürel anlamda zenginlik doğurmuştur. Ancak çoğu zaman yabancı kültürlerle karşı bir savunma mekanizması geliştirebilen ev sahibi topluluklar Suriyeli göçmenlerle sosyal ve kültürel anlamda zaman zaman anlaşmazlıklar yaşamaktadırlar. Örneğin, Suriyeli göçmenlerin alışık olduğu aile hukuku ile Türk aile hukukunun farklılığı bu anlaşmazlıklardan bir tanesini doğurmaktadır. Çok eşli evlilikler Suriye krizi sonrası Kilis, Hatay ve Şanlıurfa şehirlerinde artmıştır ve bu durumun sebebi olarak da Suriyeli göçmen genç kız ve dul kadınlar görülmektedir. Yerel topluluktan erkeklerin Suriyeli kadınlarla çoğunlukla resmi olmayan yollarla nikah kıyması boşanma davalarının artmasına sebep olmuştur. Bu durumun yarattığı bir diğer sorun ise gerçekleştirilen bu evliliklerin artık maddi çıkarlar üzerine olmasıdır. Evlenmek isteyen bireyler aracılar bulmakta ve bu aracılara para ödemektedirler (ORSAM, 2015: 16).

Çok eşli evlilikler ile de ilişkilendirilebilecek bir diğer toplumsal sorun çocuk yaşta evliliklerdir. Savaştan kaçarak göç eden Suriyeli göçmen bireylerin çoğunluğu maddi açıdan yetersiz bir yaşam sürmektedirler. Genç kızlarını evlendirip, başlık parası alan aileler bu parayı kriz anında bir destek olarak kullanmaktadırlar. Ayrıca kültürel ve dini açıdan erken yaşta evliliklere daha alışık olan Suriyeli toplum Türk toplumu ile bu noktada çatışmaktadır ve

toplumsal bir sorun ortaya çıkarmaktadır. Suriyeli göçmenler arasında doğum oranının yüksek olması da her iki grup arasında zaman zaman tartışmalara sebep olmaktadır. Yerel topluluklar, göçmen grubun bu denli doğum oranı sonucunda yakın zamanda azınlık gruba düşme korkusu yaşamaktadır.

Geçici Koruma Altındaki Suriyeli göçmen bireylerin yarattığı bir diğer sorun, hali hazırda var olan çocuk işçiliğini artırmış olmasıdır. Suriye'den Türkiye'ye göç eden bireylerin büyük bir çoğunluğunu çocuklar oluşturmaktadır. Türkiye'de çocuk olarak nitelendirilebileceğimiz 18 yaş altında bulunan Geçici Koruma Altında birey sayısı toplamda 1,6 milyon civarındadır (GİGM, 2020). Bu da toplam Suriyeli göçmen nüfusunun yarısına yakındır. Göçmen ailelerde çocuk sayısının çok olması, aileyi geçindirmek zorunda olan babanın tek başına yetersiz olmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple, çoğu Suriyeli aile, çocuklarından en az birini daha çalışmaya göndermek zorundadır. Eğitime devam etmeyen bu çocuklar, sokaklarda farklı işler yaparken görülmektedirler. Ancak burada asıl önemli olan sorun, piyasa içerisinde görünmez bir şekilde ucuz iş gücü olarak görülen ve çalıştırılan çocuklardır (ORSAM, 2015: 17).

Suriyeli göçmenlerin büyük bir çoğunluğu kendi kültürlerine yakınlık gösteren şehirlere yerleşmişlerdir. Bu durum bazı sınır illerinde yığılmalara sebep olmuştur. Gelişmiş ülkelere baktığımız zaman, uluslararası korumaya başvuranlara yönelik yerleştirme planlaması yaptıklarını görebiliriz. Bu durumda Almanya örneği güzel bir somut planlama olarak görülebilir. Almanya'da "Königsteiner Schlüssel" sistemi, mültecileri belirli kriterler doğrultusunda bölgelere dengeli bir şekilde dağıtmaktadır. Bu sistem belli bir bölgede yığılmaların önüne geçmektedir ve bölgeler arasında dengeli bir yerleşime olanak sağlamaktadır. Ancak Suriyeli göçmenlerin kitlesel bir şekilde göç etmesi bu tarz sistemlerin uygulanmasını zorlaştırmıştır. Nihayetinde Türk hükümeti kampların da kapatılmasıyla birlikte, Suriyeli göçmenlerin birkaç istisna dışında istedikleri yerlere yerleşmelerine 'sessiz bir kabul' göstermiştir (Erdoğan, 2019: 19). Bu durum, bazı şehirlerde hiç Suriyeli bireye rastlamazken bazı şehirlerde ise yerli nüfustan bile fazla göçmen bireyin bulunmasına sebep olmuştur.

Düzensiz dağılımla birlikte ortaya çıkan bir diğer husus çarpık kentleşme ve gecekondulaşmadır. Özellikle sınır illerinde yoğunlaşan Suriyeli göçmen bireyler maddi durumlarından dolayı kenar mahallelere yerleşmektedirler. Kenar mahallelerde göçmenlerin ev ihtiyaçlarını gidermek ve hane gelirine ek bir katkı sunmak için yerel vatandaşlar dükkân ve depo alanlarını eve çevirmiş ve Suriyeli göçmen bireylere kiraya vermiştir. Bu durumdan kar sağlama amacı güden ev sahibi topluluklar boş arsalarla evler yapmış veya evin üstüne bir kat

daha çıkararak kaçak yapılar inşa etmişlerdir. Bu da mevcut çarpık yapılaşma sorununu daha görünür hale getirmiştir (ORSAM, 2015: 16).

Göçmenlerin çarpık kentleşmesi ve bölgesel anlamda düzensiz bir dağılım göstermesi şehirlerde gettolaşmaları da beraberinde getirmiştir. ‘Tür türünü arar’ formülasyonu üzerinden de açıklanabilecek olan bu gerçeklik, göçle birlikte ortaya çıkan muhtemel sorunlardan birisidir. Almanya'ya göç eden Türk işçi misafirlerin “Kreuzberg” örneğinde olduğu gibi, Suriyeli göçmenler de gittikleri bölgelerde kendi yakınları ile birlikte yaşama arayışı içerisine girmektedirler. Özellikle kentle bütünleşememe ve mekânsal farklılaşma olarak nitelendirebileceğimiz gettolaşma, bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde benzer ihtiyaçları olan bireylerin bir araya toplanmaları gerçekliğiyle açıklanabilir (Yüceşahin ve Tuysuz, 2011: 161).

Bir arada yaşamaya başlayan bireyler zamanla toplumun dışına itilmektedir ve olumsuz uyum kavramları arasında gösterilen ‘ayrışma’ ve ‘marjinalleşme’ yaşayabilmektedirler. Bireyler gettolarda yaşam sürerek, baskın ev sahibi toplumun sosyal ve kültürel edimlerine katılım sağlamaz ve içe kapanık bir hayat biçimi sergilerler. Yahut hem kendi sosyal ve kültürel alışkanlıklarından uzaklaşıp, hem de ev sahibi topluluğun içerisine dahil olamayarak marjinalleşme yaşarlar. Bu durumda, Suriyeli göçmenlerin belirli alanlarda gettolar oluşturduğu gerçeği göz önünde bulundurulursa, ileride çok daha büyük toplumsal problemlerin ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğundan bahsedilebilir.

Gettolaşma beraberinde şehirlerde güvenlik problemini de gündeme getirmektedir. Gelişmiş veya az gelişmiş ülkeler fark etmeksizin, ev sahibi toplulukların ve göçmen toplulukların en başlıca ihtiyaçlarından birisi bir toplumsal düzene sahip olmaktır. Bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için güvenli ortamların tahsis edilmesi gerekmektedir. Bu durumda, kültürlerarası diyalogun sağlanması güvenlik açısından bir ön koşuldur (Budak vd., 2017: 552). Marjinalleşen ve ayrışan göçmen topluluklar zaman zaman ev sahibi topluluklar için bir tehdit unsuru olarak görülebilmektedir. Yerel topluluklar içerisinde Suriyelileri suçla karışan bireyler olarak görme inancı yaygındır. Son yıllarda ülkemizde yaşanan olaylar ve bombalı eylemler, Suriyelilere karşı negatif bir bakışa neden olmuştur. Uluslararası alanda yapılan göç çalışmalarında, göçmenlerin yaşam standartları ile şiddet arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Refah yaşam standartlarına erişmiş bireylerin suçla karışma oranının daha az, maddi sıkıntı çeken göçmenlerin ise suçla meyilli olduğu çıkarımı yapılabilmektedir (ORSAM, 2015:19).

Gettolaşma ve suçla karışma arasındaki ilişki de bu bağlamda önem arz etmektedir. Göçmen gruplar kendilerini koruyabilmek için birlikte hareket etmekte ve örgütlenme içerisinde bulunabilmektedir. Toplum içerisinde meydana gelen küçük çaplı adli olaylar, bu

örgütlenmeler sonucunda daha örgütsel ve kitlesel eylemlere dönüşebilmekte ve güvenlik tehdidi oluşturabilmektedir. Tüm bunlar her iki topluluk arasında geliştirilmesi gereken uyum çalışmalarına gölge düşürebilmektedir.

Suriyeli göçmenlerin gelmesiyle birlikte etkilenen alanlardan içerisinde sağlık ve eğitim sektörünü de sayabiliriz. Bilindiği üzere Geçici Koruma Altındaki Suriyeli bireyler devlet hastanelerinden ve okullarından yerel topluluklar gibi ücret ödemediği faydalanabilmektedirler. Bu durumda, özellikle sınır illerinde bulunan hastanelerde ve okullarda yoğunluğun arttığından bahsedilebilir. Hastanelerin ve okulların hem fiziki kapasiteleri zorlanmış hem de personel anlamında yetersizlikler ortaya çıkmıştır. Kişi başına düşen hasta sayılarında büyük bir artış yaşanmıştır. Öğretmenler ise dil bariyerini aşmaya çalışarak Suriyeli çocuklara öğretim sunmaya çalışırken yıpranmaktadır. Özellikle sağlık alanında yaşanan bu durum hastane hizmetlerinin yavaşlamasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla yerel halk hizmetlerden efektif bir şekilde faydalanamadığı için tepki geliştirmekte ve sorumlu olarak Suriyeli göçmenleri görmektedirler. Göçmenlerin eğitim ihtiyacının karşılanması için ise devlet ekstra çaba göstererek başta Geçici Eğitim Merkezleri'ni açmış, sonrasında ise Uyum Merkezlerini faaliyete koymuştur. Bu da devlet bütçesine ekstra maliyet olarak yansımıştır.

Suriye Krizi sonrası baskı altına giren ve yoğunluk yaşanan bir diğer alan ise sosyal yardımlardır. Yoksul bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için sunulan bu sosyal yardımlar Suriyeli göçmenlerin de listeye dahil edilmesiyle yetersiz kalmaktadır. Bu noktada Suriyeli göçmenlerin krizden sonra yaşadıkları mağduriyeti gidermek ve yeni yaşamlarında mevcudiyetlerini sürdürebilmeleri için çeşitli sosyal yardımlarla desteklenmesi gerekmektedir (Budak vd., 2017: 552). Devlet bütçesinden Suriyeli göçmenler için sunulan bu insani yardımlar yerel halk tarafından zaman zaman tepkiye sebep olmaktadır. Sosyolojik perspektifte incelendiği zaman kenar mahallelerde yaşayan bazı yerel vatandaşların da bu sosyal yardımlara ihtiyaç duyduğunu söylemek mümkündür. Bu hususta dengeli bir hizmet sunumu yapılmadığı takdirde Suriyeli göçmenler ile yerel topluluklar arasında çeşitli tartışmaların yaşanması kaçınılmaz olmaktadır.

Devletin sağladığı sosyal yardımlar üzerinde yığılmaların oluşması gibi yerel yönetimlerin de üzerinde büyük bir baskı oluşmuştur. Bu bağlamda özellikle belediyelerin sorumlulukları ve görevleri katlanarak artmıştır. Suriyeli göçmenlerin şehirlere yerleşmesiyle birlikte atık kontrolü ve yönetimi, altyapı hizmetleri, ulaşım, trafik, içme suyu, çevre temizliği ve yeşil alan düzenlemesi, sosyal ve kültürel faaliyetler, denetim ve yaptırım hizmetleri gibi alanlarda belediyelerin sorumlulukları artmıştır. Göçlerin kitlesel yaşanması ise belediyelere

bir ön hazırlık şansı tanımadan, hazırlıksız yakalamıştır. Bu hususlara yerel yönetimler ve göç yönetimi adında farklı bir başlık altında değinilmiştir.

Suriyeli göçmenlerin yarattığı sosyal ve kültürel etkilerinin yanı sıra ekonomik etkilerinden de bahsetmekte fayda vardır. Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan çoğu çalışmalar göçmenlerin gelişle birlikte ekonomik alanlarda birtakım değişiklikler yaşandığı üzerine çıkarımda bulunmaktadır. Suriyeli göçmenlerle birlikte yerel halkı da olumlu ve olumsuz yönlerden etkileyen bu ekonomik değişimler devlet ve halk nezdinde birtakım pozitif gelişmeler veya sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Budak ve arkadaşları (2017: 547) bu etkileri makro ve mikro düzeyde etkiler olarak ikiye ayırmaktadır. Krizden sonra eğitim, sağlık, istihdam, sosyal hizmetler gibi alanlarda ortaya çıkan yüksek maliyet, bu maliyetlerin devlet bütçesine getirdiği yük ve bazı vergi kayıpları makro düzeyde etkiler; göçmenlerin yoğunlukta yaşadığı şehirlerde artan kira ücretleri, alım gücünün düşmesi, kaçak işgücü, ekonomide haksız rekabet gibi etkiler ise mikro düzeyde etkiler olarak açıklanmaktadır.

Makro ekonomik etkilerine bakıldığında, Suriyelilerin devletin genel bütçesine büyük bir yük getirdiğini söylemek mümkündür. Türkiye uluslararası alanda söz verilen finansal desteği görememiş ve bu finansal yükün altında tek başına kalmıştır. Krizin başlarında Türkiye bütçesinden Suriyeli göçmenler için 4,5 milyar doları aşan harcamalar yapıldığı görülmüştür. Bu harcamalara ulusal sivil toplum kuruluşlarından 635 milyon dolar finansal destek sağlanmış, yabancı kuruluşlardan gelen finansal destek ise sadece 233 milyon dolarla sınırlı kalmıştır. Bu hususta, uluslararası kurum ve kuruluşların desteği toplam harcanan maliyetin sadece %4,1'ini kapsamıştır (Erdoğan, 2014: 15).

Suriyeli göçmen bireylerin gelmesiyle birlikte hayat pahalılaşmış ve temel gıda maddeleri üzerinde talep artmıştır. Dolayısıyla hem yerel toplulukların hem de göçmen nüfusun alım gücü zayıflamıştır. Özellikle Gaziantep ve Kilis gibi illerde enflasyon oranları Türkiye ortalamasının üstüne çıkmıştır. Ev kiralarda yaşanan artışlar bu hayat pahalılığının en önde gelen göstergeleri arasındadır. Talep arttıkça, ev sahibi topluluklar içerisinde çıkarıcı bireyler ev fiyatlarında artışa gitmiş ve hem yerel toplulukları hem de göçmen grupları mağdur etmiştir. İnsanlar yüksek ücretli evlerde oturmuştur ve eğitim, sağlık, beslenme gibi diğer harcama kalemlerinden kısmak zorunda kalmışlardır.

Ekonomik alanda olumsuz olarak nitelendirilen ekonomik etkilerden bir diğeri ve belki de en önemlisi Suriyeli göçmenlerin kaçak işgücü olarak istihdam alanlarında boy göstermesidir. Suriyeli göçmenler sanayide, tarımda, küçük ve orta ölçekli işletmelerde kaçak olarak istihdam edilmekte ve ucuz işgücü olarak görülmektedirler. Niteliksiz işgücü piyasasında Suriyeli göçmenlerin düşük ücretleri kabul ederek çalışmaya başlaması, her ne

kadar işveren için kazanç olarak görülmekteyse de yerel işçilerin mağduriyetine ve haksız rekabet yaşamasına sebep olmaktadır (Kaypak ve Bimay, 2016: 97). İşletmeler ve fabrikalar tarafından daha az maliyetli olan bu işgücü tercih edilmeye başlanmıştır ve Türk vatandaşlar işlerinden olmuşlardır. Yapılan bir çalışmaya göre, sınır illerinde işini kaybeden bireylerin %60'ı işlerini Suriyeli bireyler tarafından kaybettiklerine inanmaktadırlar. Yerel toplulukların Suriyeli göçmenleri iş fırsatlarını ellerinden alan bireyler olarak gördükleri saptanmıştır (ORSAM, 2015:17).

Yapılan çalışmalar ve görüşmeler doğrultusunda Suriyeli göçmenleri bir yük veya istihdam olanaklarını kısıtlayan bireyler olarak görmeyen çıktılar da bulunmaktadır. Göçmenlerin ekonomiye olumsuz etkileri kadar olumlu katkılar da sunduğu gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda Suriyeli göçmenlerin ekonomik etkileri tehditlerin ve fırsatların birbirine bağlandığı ve karıştığı söylenebilir. Suriyeli göçmenlerin ekonomiye etkileri krizin en başlarından itibaren görülebilmektedir. Hızla artan nüfus ve işgücü ile birlikte üretim sektöründe canlanma yaşanmıştır. Devletin Suriyeli göçmenlere yönelik sunduğu insani yardım hizmetlerinde kullandığı materyalleri yerel işletmelerden temin etmesi, yerelde ekonomiye can vermiştir. Ancak her ne kadar sıcak para akışının piyasayı canlandırması olumlu bir sonuç olarak görülmekteyse de mal ve hizmetlerin fiyatında düşüş yaşanmaması ve artış göstermesi olumsuz bir etki olarak değerlendirilmektedir (Kaypak ve Bimay, 2016: 96-97).

Ev sahibi toplulukların iş fırsatlarını ellerinden almakla suçlanan Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye müthiş bir ara eleman sağladığı gerçekliği göz ardı edilmemelidir. Özellikle sanayisiyle ön plana çıkan ve çok fazla sayıda göçmen nüfusa ev sahipliği yapan Gaziantep şehrinde Suriyeli göçmenlerin gelişiyile birlikte işgücü ihtiyacı giderilmiştir. Suriyeli göçmenlerin istihdam alanlarında mevcudiyeti yerel topluluklar tarafından her ne kadar iyi karşılanmasa da iş dünyası Suriyeli göçmenlerin gelmesi ile boşta kalan alanların ve kimsenin çalışmak istemediği alanların işgücü ihtiyacının giderildiğini belirtmektedirler. İş dünyası ve tarım sektöründeki iş verenler Türk vatandaşlarının bazı işleri beğenmediklerini ve vasıfsız işlerde çalışmak istemediklerini söylemektedirler (ORSAM, 2015: 17). Bu durumda işgücü açığı olan alanlar Suriyeli göçmenlerin gelmesiyle birlikte kapatılmıştır. Ayrıca Suriyeli göçmenler içerisinde bulunan kalifiyeli esnaf grupları bazı meslek alanlarında yerel toplulukların dahi kapasitelerinin gelişmesine katkı sağlamış ve bu alanlarda piyasayı canlandırmıştır.

Suriyeli göçmenlerin ekonomik alanda sağladığı katkılardan bir diğeri de yerel firmaların güçlenmesine yönelik sağladığı dolaylı katkıdır. İnsani alanda hizmet veren ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının ve Birleşmiş Milletler ajanslarının mal ve hizmet

alımını yerel işletmeler üzerinden gerçekleştirmesi yerel ve bölgesel anlamda piyasanın canlanmasına olanak sağlamıştır. Suriyeli göçmenlere dağıtılması için hazırlanan ürünler yerel firmalar aracılığıyla yapılmaktadır. Özellikle Gaziantep'te, kampların inşasında kullanılan malzeme ve ekipmanlar, Suriyeli göçmenlerin beslenme giderlerini karşılamak için üretilen gıda ürünleri, barınma ve giyim için ihtiyaç duyulan tekstil ürünlerinin ve ayakkabıların yerel firmalar tarafından sağlanması üretim zincirini hareketlendirmiştir.

Suriyeli göçmenler özelinde sunulacak olumlu ve en önemli etkilerden bir diğeri de uluslararası alanda Türkiye'ye kazandırılan ihracat pazarı ve iş ağlarıdır. Bu noktada Suriyeli göçmenlerin beraberinde Ortadoğu ve Kuzey Afrika pazar ağını da Türkiye'ye getirmesi iş bağlantılarının geliştirilmesine olanak sağlamış ve ihracatın artırılmasına katkı sağlamıştır.

3.2.4. Sivil Toplumun Gelişimi

Suriye krizi sonrası Türkiye'ye göç eden bireylerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, sosyal uyumlarının sağlanması, problem analizi ve çözüm üretimi aşamalarında sivil toplum kuruluşlarının rolü büyük önem arz etmektedir. Suriyeli göçmenlerin göçü sonucu Türkiye içerisinde etkiye uğrayan en önemli alanlardan birisi de sivil toplumun gelişimi olmuştur. Bu konuda ayrı bir başlık açmak ve sivil toplum kuruluşlarının önemini ayrı bir şekilde dikkate almak gerekmektedir.

Sivil toplumun ne anlama geldiği ve sivil toplumdaki ne anlaşılması gerektiği üzerine farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Özellikle Batı ülkelerinde aktif bir şekilde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları bazı temeller üzerine oturmuştur ve birtakım uluslararası ilkelere gönderimde bulunmaktadır. 'Çoğulculuk', 'tolerans', 'özerklik', 'gönüllülük' ve 'katılımcılık' öne çıkan ilkeler ve değerler arasında gösterilebilir. Başka bir perspektiften bakıldığında ise sivil toplum demokrasi kültürünün oluşmasına katkı sağlayan ve destekleyen temel sivil değerlerin toplumda kurumsallaşmasını sağlayan araç olarak açıklanabilir (Yıldız, 2018: 130).

Kriz sonrasında sivil toplum kuruluşlarının göç yönetimi alanında sürece katılımı, hem sivil toplumun kendisinin Türkiye içerisinde gelişimini sağlaması açısından hem de mevcut sorunların ve gelecekte ortaya çıkacak potansiyel sorunların çözülmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları geniş bir alanda faaliyet yürütmeli ve merkezi/yerel otoriteler üzerindeki yükün hafifletilmesine katkı sağlamalıdır. Sivil toplum kuruluşlarının alanda daha efektif bir çalışma yürütmesinin önünün açılması gerekmektedir. Zira çoğu ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşu çalışmalar yürütebilmesi için bir takım sıkı prosedürlere tabi tutulmakta, bu da sivil toplum kuruluşlarının

kamp içinde ve şehirlerde Suriyeli bireylere hizmet götürmesinin önünü bir nebze de olsa kapatmaktadır. Yapılan çalışmalar sivil toplum kuruluşlarının çalışma alanlarının, niteliklerinin, çalışma sürelerinin, yeterliliklerinin, yararlandıkları fonların, ortaklıklarının, ihtiyaçlarının ve başarı öykülerinin gerek kamu yetkilileri tarafından gerekse de kamuoyu tarafından yeterince bilinmediğini göstermektedir (Çorabatır, 2013: 1).

Özellikle Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay gibi göçmen nüfusun yoğun olduğu sınır illerinde ulusal, uluslararası ve yerel birçok sivil toplum kuruluşu krizin başından bu yana aktif bir şekilde çalışmalar yürüterek, tüm zorluklara rağmen göçmenlere yönelik yardım faaliyetleri yürütmüşlerdir. Hükümetin ve büyük uluslararası kuruluşların yardımlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşları da göç yönetimi alanında büyük çalışmalar yapmış olmasına rağmen, gayretleri resmi kayıtlara çoğunlukla geçmemiştir. Çorabatır (2013: 3) içinde bulunduğumuz bu göç yönetimi sürecinde sivil toplum kuruluşlarının oynadığı role ilişkin sistemli bir kaynağa rastlamanın da mümkün olmadığını dile getirmektedir.

Sivil toplum kuruluşları alanda çalışmalar yürütebilmek için çeşitli çalışma izni prosedürlerine tabi tutulmaktadır. Dernekler yasası gereğince, çalışma yürütebilmeleri için uluslararası STK'lar İçişleri Bakanlığı'ndan onay almaları gerekmektedir ve bu süreç çok çok ağır işlemektedir. Devlet bu izinler ve prosedürler aşamasında çoğunlukla güvenlik temelli bir yaklaşım sergilemektedir. Çünkü krizin çıkışından bu yana göç yönetimi süreci farklı dinamikleri içerisinde barındırmaktadır ve çok aktörlü karmaşık bir durum olarak görülmektedir. Bu karmaşıklık da hükümeti katı prosedürler uygulamaya yöneltmektedir.

Yine de her türlü zorluğa rağmen çalışmalarını yürüten 'iyi niyetli' sivil toplum kuruluşları göç yönetimi alanında kamu otoritelerinin üzerindeki yükün hafifletilmesinde büyük görev almışlardır. Özellikle yurtdışı kaynaklı fonların ülkemize gelmesi ve proje hedefleri doğrultusunda hedef gruplara yönelik ihtiyaçları gidermesi aşamalarında ulusal ve uluslararası STK'lar aktif olarak çalışmış ve birçok göçmenin hayatına dokunmuşlardır. STK'lar ayrıca göçmen gruplar içerisinde bulunan bireylerin kendi türünden olan farklı bireylere ulaşabilmesine ve dayanışma kültürü geliştirebilmesine olanak sağlamaktadır. Yerel topluluklar ile göçmen gruplar arasındaki uyumun sağlanması için de uygun duraklardan olan STK'lar bu bağlamda göçmenlerin sosyo-kültürel uyumlarını sağlama noktasında da hizmet vermektedir.

3.2.5. Yerel Yönetimler ve Göç Yönetimi

Göç yönetimi birden fazla aktörü ilgilendiren dinamik bir süreçtir. Bu sürecin iyi bir şekilde yönetilebilmesi için farklı kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimler sürece dahil edilmelidir. Dünyada hemen her ülkede yerel yönetimler, göç aldıkları andan itibaren çalışmalar yürütmekte ve inisiyatif almaktadırlar. Erdoğan (2017: 43) özellikle sosyal içermenin sağlanması, göçmenlerin sosyal uyumunun geliştirilmesi, ev sahibi topluluklarla ilişkilerin düzenlenmesi, göçmenlerin temel ihtiyaçlarının giderilmesi gibi konularda belediyelerin de çalışma yürütmek zorunda kaldığını belirtmekte, dolayısıyla göçle karşı karşıya kalan yerel yönetimlerin sürece dahil edilmesi gerektiğini söylemektedir.

Birçok AB ülkesinde göç yönetimi süreci içerisinde en aktif aktörler arasında yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları gelmektedir. Türkiye’de ise belediyeler de dahil olmak üzere yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları süreç içerisinde aktif bir rol almakta zorlanmışlardır. Bu durumun nedeni olarak Türkiye’de belediyelerin ve sivil toplumun gelişim sürecinin farklılığı gösterilmektedir (Akman, 2018: 457). Ancak yine de Suriyeli göçmenlerin Türkiye’ye gelişi ve sonrasındaki süreç her ne kadar merkezi yönetimler öncülüğünde yürütülse de yerel yönetimler de sürecin başından bu yana göçün etkilerinin azaltılması noktasında değerli çalışmalar yapmışlardır. Özellikle krizin başlarında, sınıra yakın bölgelerde bulunan belediyeler ilk acil eylemleri gerçekleştiren aktörlerin başında gelmişlerdir.

Günümüze geldiğinde yerel yönetimlerin, katılımcı demokrasiyle işleyen en güzel mekanizmalardan birisi olduğu görülmektedir. Halk tarafından demokratik seçimler doğrultusunda seçilen yerel yönetimler, faaliyetlerini yürütürken hukuki ve ekonomik birçok engelle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu bağlamda yerel yönetimler halk ile doğrudan temas halinde olmasına rağmen, halkı ilgilendiren çeşitli süreçlerin yönetilmesinde kısıtlı yetkilere sahiptirler. Kısıtlı yetkilere sahip bu yerel yönetim kuruluşlarının en başında da belediyeler gelmektedir. Özellikle göç hususunda belediyelerin bu denli kısıtlı yetkilerle hareket etmesi sürecin yönetilmesinde büyük handikaplar oluşturmaktadır.

Göçün yönetiminde belediyelerin karşılaştıkları sorunları üç ana başlıkta incelemek mümkündür. Akman (2018: 459)’a göre bu sorunlar mali, hukuki ve toplumsal sorunlar olarak sınıflandırılabilir.

Belediyelerin göç yönetimi alanında yaşadığı en büyük sorun finansman sorunudur. Türkiye’de belediyelerin gelir kaynakları oldukça sınırlıdır. Bu gelir kaynaklarının büyük bir çoğunluğu merkezi yönetimden aktarılan bütçelerdir. Bu nedenle belediyeler göçmenlere

yönelik çalışmalarında gelir sıkıntısı yaşamaktadır. Merkezi bütçeden aktarılan bütçenin de yerel vatandaşlar özelinde aktarılması sorunun daha da derinleşmesine neden olmaktadır.

Belediyeler merkezi bütçeden kaynak alırken il veya ilçe bazında nüfus sayısı oranınca bütçe alabilmektedir. Suriyeli göçmenlerin de gelişiyile daha fazla nüfusa hizmet vermek zorunda kalan belediyeler, mali açıdan büyük zorluklar yaşamakta ve aynı hizmetleri aynı gelir kaynaklarıyla daha fazla insana sunmak zorunda kalmaktadırlar (ORSAM, 2015: 20). Özellikle sınır illerinde durum daha fazla yaşanmıştır. Son birkaç yılda göçmenlerle birlikte mevcut nüfusu %20 den fazla oranda artan Gaziantep, Kilis, Hatay, Şanlıurfa gibi şehirler hizmet üretmekte zorlanmaktadır. Suriyeli göçmenlerin gelişiyile birlikte yol, su, kanalizasyon gibi altyapı hizmetlerinde; yeşil alanlar ve katı atıkların geri dönüştürülmesi gibi çevre hizmetlerinde, insani yardımlar, gıda yardımları ve barınma gibi sosyal hizmetlerde belediyelerin yükü artmıştır. Ancak gelir kaynaklarında bir artış olmamıştır.

Belediyelerin yaşadığı ikinci ana sorun ise kanuni kısıtlamalardır. Göç alanında belediyelerin faaliyet alanları kanunlarla net bir şekilde ifade edilmemektedir. Akman (2018:459), hukuki belgelere göre belediyelerin göç ile ilgili çalışmalarda çok kısıtlı yetkilere sahip olduğunu belirtmektedir. Resmi çalışmalarda ve uyum çalışmalarının planlanmasında yerel yönetimlerden sadece öneri ve katkı sağlanması beklenmektedir. Uygulama kısmında yerel yönetimlere yeterince yer verilmemektedir. YUKK'un "Uyum" başlıklı bölümünde de yerel yönetimlerin uygulama alanının dışında bırakıldığı görülebilir. 96. Maddede belirtildiği üzere:

(1) Genel Müdürlük, ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir.

(2) Yabancılar, ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerinin temel düzeyde anlatıldığı kurslara katılabilir.

(3) Kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma, eğitime ve ekonomik faaliyetlere erişim, sosyal ve kültürel iletişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularda kurslar, uzaktan eğitim ve benzeri sistemlerle tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri Genel Müdürlükçe kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarıyla da iş birliği yapılarak yaygınlaştırılır." şeklinde ifade edilen uyum programlarında yerel yönetimlerin adı sadece öneri ve katkı sunma noktasında geçmektedir (YUKK, 2013, Md. 96).

Hukuki bağlamda 5393 sayılı Belediye Kanunu göçmenlere yönelik hizmetlere kısıtlama getirmese de göçmenlere yönelik yapılması gereken faaliyetler noktasında belediyelerin görev ve sorumluluklarını da belirlememektedir. Erdoğan (2017:65) belediyeler ve belediyelerin göçmenlere yönelik idari sorumlulukları alanında yaptığı bir çalışmada belediye yetkililerine belediyelerin yasal ve idari olarak göçmenlerle ilgilenme yükümlülüğü olup olmadığını sormuştur. Gelen yanıtların birçoğu 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun yeterince açık olmadığı şeklinde olmuştur. Ancak, birçok belediye tüm çıkmazlara rağmen göçmenlere yönelik çalışmalar yapmak zorunda kaldığını, bu durumda Sayıştay tarafından yapılacak denetimlerden ciddi endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Zira kanunlardaki karışıklık belediyelerin farklı tutumlar sergilemesine sebep olmaktadır. Kimi belediye göçmenlere yönelik hiçbir faaliyet yürütmekteyken, kimisi göçmenlere büyük bir hassasiyetle yaklaşmaktadır. Adıgüzel ve Tekgöz (2019: 25) bu kafa karışıklığını 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 13. Maddesi ve 14. Maddesindeki farklılıktan kaynaklandığını söylemektedir. 13. maddede belediyelerin hizmetlerinden faydalanmak için ikamet ön koşul olarak kabul edilirken, 14. maddede vatandaşlık ön koşul olarak kabul edilmektedir.

Mevzuatta şeffaf bir şekilde belirtilmeyen görev ve sorumluluklar farklı uygulamaların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Yaşanılan bu kafa karışıklığı ve farklı uygulamalar göçün yönetimi alanında büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoğu belediye başkanı kendi kişisel inisiyatifleriyle çalışmalar yürüterek, mevzuatın zorunlu koşmadığı alanlarda da göç yönetimine katkıda bulunmak zorunda kalmıştır.

Belediyelerin göçmenlere yönelik çalışmalar yürütürken karşılaştıkları en önemli sorunlardan üçüncüsü ise toplumsal sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, ev sahibi toplulukların bakış açısı ve göçmenlere yönelik tutumları belediyelerin çalışmalarını büyük önemde etkilemektedir. Suriyeli göçmenlerin ilk geldiği zamanlarda her ne kadar ev sahibi toplulukların büyük bir çoğunluğunun tutumu ve tavrı insani temeller üzerine inşa edilmiş ise de günümüze gelindiğinde krizin uzun zamandır devam etmesi ve geleceğin belirsiz olması yerel toplulukların farklı tutumlar sergilemesine sebep olmaktadır. Bu durum belediyelerin göçmenlere yönelik yaptıkları çalışmaların ev sahibi topluluklar tarafından tepkiyle karşılanmasına sebep olmaktadır. Özellikle ülkenin ekonomik durumu yerel vatandaşların ev sahibi topluluklara bakışını değiştirmektedir. Bu konjonktürde belediyeler, yerel vatandaşların oy motivasyonunu olumsuz yönde etkilememek için göçmenlere yönelik faaliyetlerini daha sessiz bir şekilde yapmak zorunda kalmaktadırlar. Son zamanlar da seçimlerin sıklaşması bu durumu daha önemli bir hale getirmiştir (Akman, 2018: 459-460).

Yukarıda belirtilen sorunların yanı sıra yerel yönetimlerin göçmenlere yönelik yaptıkları çalışmalarda birtakım sosyo-kültürel sorunlarla da karşılaştığından bahsedilebilir. Coğrafi ve toplumsal etkenlere göre değişiklik gösteren bu sorunlar şu şekilde aktarılabilir:

- Hizmetlerin üretilmesinde en büyük sorunlardan birisi dil bariyeridir. Gerek göçmenlerin Türkçe bilmemesi gerekse de yerel yönetimlerde Arapça dili bilen memurların yetersiz olması, kayıt safhasından hizmetin tamamlanmasına kadarki evrede sorun teşkil etmektedir.
- Uzman istihdamının kısıtlılığı bir diğer sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurum içerisinde çalışan bireylerin birçoğu göçmenlere yönelik yapılan çalışmalardan bilgi ve birikim sahibi değildirler. Bu noktada büyük bir kapasite artırımına ihtiyaç bulunmaktadır.
- Yerel yönetimlerin belirttiği bir diğer problem ise düzensiz yerleşmelerdir. Birden fazla ailenin aynı evde yaşaması veya kayıt olduğu ilin dışında yaşaması hizmet üretiminde eksikliklere yol açmaktadır. Belediyeler bu noktada ihtiyaç analizi çıkarmak için ekstra çaba sarf etmektedirler (Adıgüzel ve Tekgöz, 2019: 26-27).

Tüm bu bahsedilen sorunlar ışığında belediyeler arasında görüş farklılıkları oluşmaktadır. Siyasi ve ekonomik kaygılar, belirsizlikler ve toplumsal etmenler belediyelerin sürece farklı perspektiflerden katılmasına yol açmaktadır. Bu hususta kimi belediyelerin, şehre daha fazla göçmen akını yaşanmaması için hizmet götürmede daha çekimser durduğu bilinmektedir. Ancak yine de çoğu belediyeler ‘acil durum yönetimi’ ve ‘yoksullara ve muhtaçlara destek’ bağlamında son derece önemli çalışmalar yürütmeyi tercih etmektedirler (Erdoğan, 2017: 77).

Belediyelerin Geçici Koruma Altındaki Suriyeli göçmen bireylere yönelik yaptıkları çalışmalar eğitim, sağlık, istihdam, psiko sosyal destek, sosyal hizmetler ve özellikle sosyal uyum alanlarında gerçekleştirilmektedir. Standart bir çalışma planı olmadığı halde bazı belediyelerin çok kapsamlı faaliyetler yürüttüğü bilinmektedir. Bu kapsamda belediyelerin çoğu, yerel vatandaşlara uygulanan gıda, geçim kaynakları, ulaşım, barınma gibi hizmetlere göçmenleri de dahil ederek hizmet üretmeyi tercih etmektedirler. Bazıları ise göçmenler özelinde ekstra çaba sarf ederek kapasitelerini göç çalışmaları yürütebilecek şekilde artırma yoluna gitmektedirler. Bu kapasite artırımına en büyük örnek olarak, belediyelerin kendi bünyelerinde göç birimlerini açması gösterilebilir. Göç birimleri açan Gaziantep, Adana, Şanlıurfa gibi belediyeler göç alanında uzman personeller istihdam ederek, çalışmalarını daha kapsamlı bir şekilde yürütme yoluna gitmektedirler. Belediyeler bu birimlerde Arapça dili bilen personeller istihdam etmek ve faaliyet alanlarını genişletmek için sivil toplum kuruluşları ve BM ajansları ile ortaklıklar geliştirmektedir. Böylece sivil toplum kuruluşları ve BM kuruluşları tarafından istihdam edilen Arapça-Türkçe bilen bireyler, belediyelerin problem yaşadığı en

büyük alanlardan olan dil bariyerini ortadan kaldırabilmektedirler. Bu iş birlikleri özellikle sınır illerinde fazla olan Türkmen bireyler için iş olanakları oluşturmaktadır.

Suriyeli göçmenlere yönelik hizmet sunma noktasında belediyelerin yaptıkları en büyük çalışmaların başında diğer kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birlikleri gelmektedir. Alanda faaliyet yapan ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları ve BM ajanslarıyla proje odaklı iş birliklerinin geliştirilmesi hem belediyelerin mali açıdan rahatlamasını sağlamaktadır hem de kapasite anlamında daha bütüncül hizmetlerin sunulmasına fırsat tanımaktadır. BM ajansları, sivil toplum kuruluşları ve belediyeler üçgeninde geliştirilen ortaklıklar kapasite gelimine ve paylaşımına destek olmaktadır. Ayrıca bu ortaklıklar ile özellikle sınır illerinde istihdam olanakları artmaktadır. İngilizce, Türkçe ve Arapça bilen kalifiyeli genç bireyler, geliştirilen bu ortaklıklar aracılığıyla proje bazlı iş olanaklarına erişebilmektedirler. Yine geliştirilen bu iş birlikleri aracılığıyla, belediyeler bünyesinde çeşitli Toplum Merkezleri kurulmuştur. Göçmenlerin ve yerel toplulukların ortak bir şekilde hizmet alabildiği bu toplum merkezleri bölgesel düzeyde kriz anından tampon noktalar olarak görev alabilmektedir.

Savaşın etkilerinin azaltılması ve oluşan travmatik ruhsal bozuklukların da önüne geçmek için belediyeler göçmenlere yönelik çeşitli psiko sosyal destek hizmetleri de sunmaktadır. Psikologlar ve sağlık personelleri tarafından sağlanan bu hizmetler özellikle kadınlar, çocuklar, kronik hastalar, şiddet mağdurları ve engelliler gibi savunmasız grupların savaş sonrası içerisinde bulunduğu travmatik bozukluklarını gidermek için önem arz etmektedir.

Belediyeler göçmenlere yönelik eğitim hizmetleri de sunmaktadır. Bu eğitim hizmetleri içerisinde en ön plana çıkan alan dil eğitimleridir. Göçmen bireylerin sosyal uyumunun geliştirilmesi noktasında en önemli yapı taşlarından olan yerel topluluğun dilinin öğrenilmesi bu noktada diğer temel ihtiyaçların giderilmesi açısından da hayati önem taşımaktadır. Özellikle göçmen bireyler içerisinde çocuk nüfusunun çok olduğu göz önünde bulundurulursa, eğitim hayatının daha verimli geçmesi için çocukların Türkçe dilini öğrenmeleri gelecekteki problemlerin de önüne geçecektir. Belediyeler İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ve Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla dil eğitim hizmetleri sunmakta ve A1, A2 ve B1 kurs modüllerinde katılımcıları sertifikalandırmaktadır.

Araştırmalar uyum çalışmaları ile çocukların eğitim arasında ciddi bir bağlantı olduğunu göstermektedir. Bazı belediyeler göçmenlerin kalıcı olmasını istemediği için uyum çalışmaları yapmakta çekimser davranmaktayken, bazı belediyeler ise uyum çalışmalarının büyük bir önem taşıdığını ifade etmektedirler. Uyum çalışmaları yapan belediyeler dil eğitimlerinin yanı sıra çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklerle bu çalışmanın geliştirilmesini düşünmektedirler. Bu

bağlamda belediyeler, göçmenleri yardıma bağımlı bireyler olarak görmekten ziyade kendi kendilerine yeten bireyler olarak görmeyi tercih ettiğini belirtmişlerdir (Erdoğan, 2017: 93).

Yerel yönetimler özelinde yapılan çalışmaların daha aktif ve efektif bir şekilde yürütülmesi için bazı önerilerin de bahsedilmesinde fayda olacaktır. Erdoğan (2017: 127-129)'ın belediyelerin göç yönetimine ilişkin tutumlarını incelediği çalışmasında aşağıdaki şekilde önerilere yer verilmiştir:

Yerel yönetimlerin kentsel, bölgesel ve ulusal alanda hizmet üretirken mükerrer hizmetlerin ortaya çıkmaması ve daha hızlı hizmetlerin üretilmesi için yerel yönetimler bünyesinde ortak bir 'veri tabanı'nın oluşturulması avantaj sağlayabilir. Kişisel bilgilerin gizliliği dikkate alınarak oluşturulacak bu veri tabanından belediyeler ihtiyaç analizi yapma ve hizmet üretme noktasında faydalanabileceklerdir.

İllerde ve bölgelerde 'koordinasyon merkezleri' nin kurulması da hizmetlerin bütüncül bir şekilde üretilmesine olanak sağlayabilir. Farklı kuruluşların hep aynı hizmet türlerini üretmesi, farklı ihtiyaçların karşılanmasında eksikliklere yol açabilmektedir. Tüm kuruluşların ortak bir paydada buluşarak koordineli bir şekilde hareket etmesi birçok problemin ortadan kaldırılması için önem arz etmektedir.

Başta göçmenlerin sosyal uyum düzeylerinin geliştirilmesi ve dil eğitimlerinin katılım düzeyinin artırılması için yerel yönetimler bünyesinde toplum merkezlerinin sayısının artırılması da göç yönetimine etkin bir fayda sağlayacaktır. Bu merkezler aracılığıyla sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesi, göçmenler ile yerel topluluklar arasındaki uyumsuzluğun giderilmesine ve diğer bütün problemlerin ortadan kaldırılmasına fırsat tanıyabilmektedir.

Yerel yönetimler göçmenlere yönelik ihtiyaç analizlerini en iyi çıkaran kurumlar olabilirler. Dolayısıyla ihtiyaç odaklı projelerin üretilmesinde de büyük bir avantaja sahiptirler. Bu kapsamda, yerel yönetimlerin proje hazırlama, fon bulma ve uygulama aşamalarında kapasitelerinin artırılması konuya önemli bir çözüm önerisi olarak katkı sağlayabilir. Sivil toplum kuruluşları, vakıflar ve BM ajansları bu projelere destek sağlayarak göçmenlere yönelik bütüncül bir hizmetin paydası olarak görev alabilirler.

3.3.Gaziantep Göç Yönetim Modeli

Gaziantep coğrafi konumu itibariyle tarih boyunca farklı kültürlerden insanların uğrak noktalarından birisi olmuştur. Güçlü altyapısı ve gelişmiş sanayisiyle Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan en önemli şehirlerindendir. Ticari ağlarının ve sanayisinin gelişmişliği ve iş olanaklarının çeşitliliği sebebiyle de yıllarca göçe maruz kalmıştır. Özellikle

Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan görece diğer az gelişmiş şehirlerden ve kırsal bölgelerden insanlar yeni bir iş ve yeni bir yaşam umuduyla Gaziantep'e göç etmişlerdir.

Az gelişmiş şehirlerden ve kırsal bölgelerden Gaziantep'e göç eden vatandaşlar ilk olarak şehrin eteklerine yerleşerek küçük komünler oluşturmuşlardır. Gaziantep'in köylerinden gelen Türk gruplar Perilikaya, Barak, Serinevler, Çıksorut mahalleleri gibi yerlere, Doğu'dan gelen Kürt vatandaşlar da daha önce kendi kültüründen insanların yaşadıkları Vatan, Ocaklar, Narlıtepe, Cengiztopel, Akdere mahalleleri gibi belli gölgelere yerleşmeyi tercih etmişlerdir. Yaşanılan bu göçlerin sonrasında düzenli kentleşme, eğitim, sağlık, altyapı, sosyal hizmet, toplumsal uyum gibi alanlarda çeşitli aksaklıklar oluşmaktadır.

Gaziantep Suriye Krizi öncesinde de göç tecrübesi yüksek şehirlerdendir. Doğudan gelen Kürt kökenli vatandaşlar, şehirde göçün yaratabileceği etkileri uzun yıllardan beridir yaratmaktaydı. Bu sebeple Gaziantep şehri, göçle birlikte ortaya çıkan uyum, harmonizasyon, entegrasyon, kültürel çeşitlilik gibi kavramlara aşinadır ve göçün ortaya çıkardığı toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasal etkilerin azaltılması noktasında yoğun bir tecrübeye sahiptir. Ancak Suriye Krizi'nin ortaya çıkmasıyla birlikte çok sayıda göçmen nüfusa ev sahipliği yapan 'göçmen şehri' Gaziantep, Suriyeli göçmenlere yönelik uyguladığı politikalar, şehirde bulunan ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile geliştirdiği bütüncül koordinasyonlar ile bugün dikkate değer bir 'göç yönetim modeli' oluşturmaktadır.

Bugün Gaziantep'te toplamda 451 bin civarında kayıtlı Geçici Koruma Altında bulunan Suriyeli göçmen birey bulunmaktadır. İstanbul'dan sonra en fazla Suriyeli göçmene ev sahipliği yapmasının altında Suriye'nin kuzeyinde bir şehir olan Halep ile ortak kültürel geçmiş, istihdam koşullarının gelişmişliği vs. gibi etkenler yatmaktadır. TÜİK (2012)' in paylaştığı verilere göre Gaziantep yerel nüfusunun 2023 yılı projeksiyonunda 2.257.278'e erişeceği tahmin edilmekteyken, 2015 ve 2016 yıllarından itibaren Gaziantep bu nüfus tahmininin çok üstünde yerel vatandaşa ve göçmen nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Bu durumdan hareketle, Gaziantep ili üzerinde oluşan baskının şiddetini ölçmek mümkün olabilir. Altyapıda, ulaşım, eğitimde, sağlıkta, çevre hizmetleri ve sosyal hizmetler alanlarında taleplerin artmasına karşın Gaziantep ili bu baskıyı en iyi şekilde yönetmek için tüm kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları yoğun bir çaba sarf etmişlerdir.

Gaziantep ilinin başarılı bir göç yönetim modeli oluşturmasının altında birçok ilke ve faaliyetler yatmaktadır. Bu ilke ve faaliyetler şu şekilde özetlenebilir:

- Göçün ve etkilerinin azaltılması noktasında çalışan tüm kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör, BM kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler ve topluluk

komiteleri iş birliği yapmakta istekli davranmaktadır ve çeşitli bütüncül ortaklıklar geliştirmektedirler. Geliştirilen bu ortaklıklar ve iş birlikleri sayesinde ihtiyaç analizleri daha anlamlı bir şekilde çıkarılmakta ve çözüm üretimi aşamasında kapsamlı bir görev paylaşımı yapılabilmektedir.

- Uyum politikaları kapsamında özellikle yerel yönetimler çalışmalarını yoğunlaştırmışlardır ve bu kapsamda uyumu geliştirmek için toplum merkezleri faaliyet yürütmektedir.
- Göçmenlere yönelik uygulanan hizmet ve çalışmalar, göçmenlerin uluslararası insan hakları standartlarına erişimlerini sağlayacak argümanlar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.
- Göçmenlerin istihdam alanlarına erişimini kolaylaştıracak çalışmalar yapılmakta ve göçmenlerin ekonomik kaynaklarının kente ve ülke ekonomisine katkı sağlamasının önünü açan mekanizmalar geliştirilmektedir.
- Göçmenlere yönelik çeşitli bilgilendirme seminerleri sunularak, bilinç düzeylerinin artırılmasını sağlamak ve bu vesileyle, göçmenlerin hak ve sorumluluklarının farkına varması amaçlanmaktadır.
- Özellikle yerel yönetimlerde ve kent konseylerinde göçmenlerin karar alma mekanizması içerisine dahil edilmesi sağlanmaktadır. Bu kapsamda göçmenler sorunun kaynağı olmaktan ziyade, çözümün parçası olarak görülmektedir.
- Şehirde aktif olan tüm kurum ve kuruluşlar Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda hareket etmeye özen göstermekte ve özellikle SDG'nin 5. Maddesi 10. Maddelerinde bahsedilen 'eşitlik' ilkesine dikkat edilerek çalışmalar yürütülmektedir. Özellikle göçmen nüfus ile yerel vatandaşlar arasındaki pozitif ayrımcılığın önüne geçilmesi ve her iki gruba da eşit düzeyde yaklaşılması sağlanmaktadır.

Gaziantep ili içerisinde yapılan bu göç çalışmalarının en büyük paydalarından birisi de Gaziantep Büyükşehir Belediyesidir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi göç alanında etkin ve efektif bir sosyal hizmet sunabilmek amacıyla 2016 yılında bünyesinde Türkiye'nin ilk göç şube müdürlüğünü oluşturmuştur. Oluşturulan bu Göç Yönetimi Şube Müdürlüğü'nün temel misyonu göçmenlere yönelik ihtiyaç odaklı çalışmalar yürütmektir. Bu bağlamda Gaziantep ilinde bulunan birçok ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşu ve BM ajanslarıyla iş birliği geliştirmektedir. Kurum içerisinde ve il genelinde göç ile ilişkili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak en temel görevlerindedir. Günümüzde ise Suriyeli göçmenlerin sosyal uyum düzeylerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmaların yürütülmesi için çeşitli birimler inşa edilmiştir. Ensar Toplum Merkezi, Sosyal Araştırmalar

Merkezi, SADA Kadın Gelişim ve Dayanışma Merkezi, Gaziantep Sanat ve Meslek Edindirme Merkezleri bu birimler arasında en önemlileridir.

Özellikle, göçmen toplulukların yoğunlukta yaşadığı bölgelerden biri olan Narlıtepe bölgesinde inşa edilmiş olan Ensar Toplum Merkezi, yerel topluluklar ile göçmen nüfus arasındaki entegrasyon sürecini kolaylaştırmak, göçmenlerin sosyalizasyonunu sağlamak ve hem yerel vatandaşların hem de göçmen nüfusun ihtiyaçlarını tespit edip çözüm odaklı faaliyetler düzenlemek için değerli çalışmalar yürütmektedir. Merkezde Geçici Koruma işlemleri, eğitim kayıt ve başvuru, evlilik ve yeni kayıt işlemleri, cenaze ve defin işlemleri gibi alanlarda danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri; aile hukuku, istihdam ve iş olanaklarına erişim, kadın sağlığı, aile içi şiddet, erken yaşta evlilik, ebeveyn tutumları, çocuk işçiliği ve çocuk istismarı gibi alanlarda farkındalık artırma toplantıları; insan davranışları, etkili iletişim, çocuk gelişimi, sinir ve stres yönetimi gibi alanlarda ise kapasite geliştirme eğitimleri düzenlenmektedir. Ayrıca göçmenlerin ve yerel topluluktan bireylerin katılım sağlayacağı çeşitli dil eğitimleri, spor faaliyetleri, el sanatları faaliyetleri yürütmekte ve uyumun geliştirilmesi için çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler planlanmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın uygulanış modeline, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına, bu araçların uygulanış biçimine ve elde edilen verilerin analiz ve yorumlanmasına ilişkin bilgiler verilecektir.

4.1.Araştırma Modeli

Yapılan araştırmanın başarılı bir şekilde işlemesi ve anlamlı çıktılar sunması o çalışmanın yöntem ve tekniklerinin doğru seçilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu çalışmada nicel olarak araştırma yapılmış ve tarama yöntemi kullanılmıştır. Karasar (2009: 77-79) tarama modelini geçmişte var olan veya halen devam eden bir durumu olduğu gibi betimleyen çalışma olarak tanımlamaktadır. Taramalar evrenin tamamına veya seçilen bir gruba yönelik düzenlenebilmektedir.

Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeylerinin ölçüleceği bu çalışmada gerek dil farklılığının olması gerek sosyal ve kültürel farklılıklar bu çalışmada nitel yöntemlerin kullanılmasını zorlaştırmıştır. Ayrıca Gaziantep'te daha önce Suriyeli göçmenlerin uyum düzeyini ölçen bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmanın objektif ve genellenebilir bir çalışma olması beklenmektedir. Bu nedenle nicel bir çalışma gerçekleştirilmiştir ve anket formları kullanılmıştır.

4.2.Evren ve Örneklem

Bilimsel araştırma yaparken araştırmaya konu grubun tamamına ulaşmak çoğu zaman imkânsız olmaktadır. Araştırma konusu grubun büyüklüğü arttıkça gerek maliyet gerekse de zaman sınırlamalarından dolayı daha da imkânsız hale gelmektedir. Bu nedenle bilimsel araştırmalarda evrenin içerisinden bir grup örneklem olarak seçilir ve bu örneklemin evreni temsil ettiği varsayılır. Bu araştırmanın evrenini Gaziantep'te yaşayan Geçici Koruma Altında bulunan Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Gaziantep'te yaşayan ve her açıdan temsil niteliği taşıyan farklı sosyo-ekonomik dinamiklere sahip 400 Suriyeli bireyden oluşmaktadır.

Örneklemin oluşturulmasında herhangi bir yüzdelik dilim alma kriteri uygulanmamıştır. Bu tür araştırmalarda evreni temsil eden örneklem sayısının 100'ün altına düşmemesine dikkat

edilmesi gerekmektedir. İdeal olarak ise 300 ile 400 civarında kişinin örneklem olarak seçilebileceği düşünülmektedir (Karasar, 2009: 127).

Bu araştırmada kartopu ve kota örnekleme metotları kullanılmıştır. Araştırmacı ilk olarak arkadaş çevresinde bulunan Suriyeli bireyler ile çalışmayı gerçekleştirmiş ve daha sonra bu kişiler aracılığıyla farklı bölgelerde bulunan Suriyeli göçmen bireylere ulaşmıştır. Çalışmada belirli değişkenler dikkate alınarak örneklem belirlenmiştir. Kota örnekleme göre araştırmacı amaca ilişkin çeşitli değişkenlere göre sınıflandırma yapabilmektedir (Gökçe, 1988: 83).

Araştırmacı cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu gibi değişkenleri dikkate alarak evren içerisinde olabildiğince farklı grupları çalışmaya dahil etmek için inisiyatif almıştır. Örneklem içerisinde özellikle cinsiyet eşitliğini sağlayabilmesi için katılımcılar erkek ve kadın bireylerden eşit düzeyde seçilmeye çalışılmıştır. Farklı bölgelerde bulunan bireylerin farklı sosyo-ekonomik dinamikleri barındırması sebebiyle katılımcılar olabildiğince farklı mahallelerden, farklı kültürel aidiyetlere bağlı kişiler içerisinde seçilmiştir. Özellikle Gaziantep'te bulunan çeşitli sivil toplum kuruluşları ve BM Ajanslarında yüksek ücretlerle çalışan Suriyeli göçmenlerin de bu çalışmaya dahil edilmesi, ekonomik olarak yüksek yeterliliğe sahip bireylerin uyum düzeyinin farklılık gösterip göstermediğini belirlemesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca uyum düzeyinin belirlenmesi için göçmenlerin bir süredir Gaziantep'te ikamet ediyor olması gerekliliği göz önünde bulundurulmuştur. Bu bağlamda örneklem uzun bir süredir Gaziantep'te yaşayan Suriyeli göçmenlerden oluşmaktadır.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan anket formları iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik bilgileri ve çeşitli konulardaki düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde ise katılımcıların uyum düzeylerini ölçmek amacıyla Arapça diline uyarlanarak daha önce geçerliği, güvenilirliği ve dilsel eşdeğerliği onaylanmış Revize Sosyo-kültürel Uyum Ölçeği SCAS-R kullanılmıştır.

Her iki form da Arapça dilinde kullanılmış olup, kişisel bilgileri içeren soru formunun çevirisi Türkçe, Arapça ve İngilizce bilen bir kişi aracılığıyla yapılmıştır. Yanlış bir çeviriye mahal vermemek amacıyla formun hem Türkçe'den, Arapça'ya hem de İngilizce'den Arapçaya çevirisi yapılmıştır. Ayrıca sağlamlasını yapmak amacıyla farklı iki uzmandan yardım alınarak çevirinin kontrolü sağlanmıştır.

4.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Anket formunun bu bölümünde Suriyeli göçmenlere ait cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, Türkiye’de geçirdiği süre, Türkçe dil yeterlilik düzeyi ve memleketi gibi kişisel bilgiler sorulmuştur. Ayrıca göçmenlerin Türkiye’de kaç yıl daha kalacağını düşündüğü, Suriye’ye geri dönme isteği ve Avrupa veya ABD, Kanada gibi üçüncü bir ülkeye göç etme isteği sorulmuştur.

4.3.2. SCAS-R Sosyo-kültürel Uyum Ölçeği

Anket formunun ikinci bölümünde Ward ve Kennedy tarafından 1999 yılında geliştirilen ve Wilson tarafından 2013 yılında revize edilen Sosyokültürel Uyum Ölçeği (SCAS-R) kullanılmıştır. Ölçeğin Arapça ’ya uyarlanması Yalçın tarafından yapılmıştır. Dilsel eşdeğerliği, güvenilirliği ve geçerliği test edilmiştir ve ölçeğin genel Cronbach Alpha katsayısının 0,90 olarak hesaplandığını belirtilmiştir (Yalçın, 2018: 41). Araştırmacının yaptığı güvenilirlik analizi sonucunda da Cronbach Alpha katsayısı 0.938 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3. Güvenirlik Analizi Sonucu

Cronbach’s Alpha	α	N
	.938	21

Kalaycı (2006: 405) alpha değerinin 0.00 ile 0.40 aralığında olması durumunda ölçeğin güvenilir olmadığını, 0.40 ile 0.60 aralığında düşük güvenilirliğe sahip olduğunu, 0.60 ile 0.80 aralığında oldukça güvenilir olduğunu ve 0.80 ile 1.00 aralığında ise yüksek derecede güvenilir olduğunu dile getirmektedir. Tablo 3’ten anlaşılacağı üzere 21 sorulu Sosyokültürel Uyum Ölçeği yüksek derecede güvenilirliğe sahiptir.

Sosyokültürel Uyum Ölçeği beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar bireylerin kişilerarası iletişim düzeyini, akademik/iş performans düzeyini, kişisel ilgi alanları ve toplumsal katılım düzeyini, ekolojik uyum düzeyini ve dil yeterlilik düzeyini ölçmektedir (Yalçın, 2018: 25). Her bir alt boyut kişilerle ilgili bize farklı sonuçlar vermektedir ve bütün olarak hepsi bireylerin sosyal uyum düzeyini ölçmek için kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada boyutların hepsi bir bütün olarak ele alınacaktır.

Ölçek 5’li likert tarzda düzenlenmiştir. Bu ölçek kapsamında katılımcılardan “1. Hiç yetkin değil” ve “5. Oldukça yetkin” olmak üzere beş adet değerlendirme seçeneğinden birisini seçmesi istenmiştir. Bu ölçek kapsamında kişinin 5 veya 5’e yakın değerler seçmesi, uyum düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

4.3.3. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırmanın saha çalışması 15 Eylül – 1 Aralık 2020 tarihleri arasında Gaziantep’in Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçelerinde yapılmıştır. Çalışma Covid-19 Küresel salgın sebebiyle dijital ortamda gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara anket formları e-mail, çeşitli anket siteleri ve online iletişim kanalları yoluyla ulaştırılmış ve katılımcıların çalışmaya ilişkin güven geliştirmesi için çalışmanın amacı ve kullanım şekli sözlü ve yazılı olarak yine bu kanallar yoluyla aktarılmıştır. Katılımcılardan hiçbir şekilde isim, telefon, adres vb. kişisel bilgi talep edilmemiştir.

Anketlerin katılımcılara ulaştırılması aşamasında Suriyeli göçmen bireyler içerisinde bulunan güvenilir kişilerden yardım alınmıştır. Araştırmacının yakın çevresinde bulunan Suriyeli bu bireyler kendi toplumları içerisinde yüksek oranda söz sahibi kişilerden oluşmaktadır.

Çalışma farklı değişkenler dikkate alınarak anlamlı ve gerçekçi çıktılar elde etmek amacıyla sosyo-ekonomik olarak farklı dinamiklere sahip bölgelerde yürütülmüştür. Gaziantep özelinde Narlıtepe, Vatan, Barak, Binevler, Kavaklık, İbrahimli, Karşıyaka mahalleleri gibi farklı gruplardan insanlara ev sahipliği yapan alanlarda gerçekleştirilmiştir. Bu gruplar evreni en iyi temsil etmek amacıyla araştırmacının inisiyatifinde seçilmiştir.

4.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında verilerin elde edilmesi için uygulanan tarama çalışması, bir evren içerisinde seçilen örneklemelere uygulanan çeşitli anketler aracılığıyla ortaya çıkan nicel verileri Statistical Package for Social Sciences (SPSS) gibi uygulamalarla sonuçlar sunan kitlesel ve boylamsal çalışmalardır (Creswell, 2016: 249).

Araştırmada öncelikle toplanan anket formlarının kontrolü sağlanmıştır. Katılımcılar Kişisel Bilgi Formu’ndaki bütün soruları cevaplandırmışlardır. Araştırmacı Sosyokültürel Uyum Ölçeğinde katılımcıların boş bıraktığı ‘missing value’ kısımları ortalama puan olan “3. Orta derecede yetkin” şeklinde dikkate almıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi, güvenilirlik ve normallik analizleri, frekans ve yüzde dağılımlarının hesaplanması, ki-kare, t test ve ANOVA analizleri IBM SPSS Statistics 22 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada kullanılan verilerin istatistiksel analizinde anlamlılık düzeyi “ $p<0.05$ ” olarak dikkate alınmıştır.

Araştırmada parametrik analizler yapılacaktır. Dolayısıyla verilerin normal dağılım göstermesi önemlidir. Araştırmacı verilere ilişkin normallik testleri uygulamıştır.

Tablo 4. Normallik Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Sosyal Uyum	.064	400	.001	.980	400	.000

Araştırmaya katılan kişi sayısının 50 üzeri olması halinde normallik testinde genellikle Kolmogorov-Smirnov düzeyi incelenmektedir (Büyüköztürk vd., 2009). Bir verinin anlamlı olması için p değerinin 0.05’ten küçük olması gerekmektedir ($p<0.05$). Burada Sig. değeri ($p=.001$, $p<0.05$) olduğundan veriler anlamlıdır.

Tablo 5. Ölçeğe İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	X	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal Uyum	400	3.383	3.381	-0.207	0.359

Verilerin normalliğini ölçmek için ortalama ve medyan da incelenebilmekte, çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayılarına göre çıkarımda bulunmak mümkündür. Ortalama ve medyanın birbirine yakın değerler olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ve +1 arasında bulunması verilerin normal dağıldığını gösterebilmektedir (Büyüköztürk vd., 2009). Betimsel istatistikler tablosunda da görüleceği üzere çalışmanın ortalama ve medyan değerleri birbirine yakın, çarpıklık (-.207) ve basıklık (.359) değerleri ± 1 aralığındadır. Dolayısıyla çalışmada analizi yapılacak verilerin normal dağılım gösterdiği varsayılmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bulgular kısmı 3 bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde araştırmaya katılan katılımcıların kişisel bilgilerine ve çeşitli düşüncelerine ilişkin frekans (f) ve yüzde (%) değerleri paylaşılmıştır. Araştırmanın örneklem grubuna ilişkin betimsel istatistikler sunulmuştur.

İkinci bölümde araştırmaya katılan bireylerin Suriye'ye geri dönme isteği ve Avrupa ülkeleri, ABD, Kanada gibi üçüncü ülkelere göç isteği ile çeşitli demografik özellikleri arasında farklılaşmanın anlamlılığı analiz edilmiştir. Bu analiz için iki kategorik bağımsız değişkenin ilişkisi analizinde kullanılan Ki-kare (Chi Square) testi uygulanmıştır.

Üçüncü bölümde ise katılımcıların kişisel bilgileri ve çeşitli sorulardaki düşünceleri ile sosyal uyum düzeyleri arasındaki farklılaşmalar analiz edilmiştir. Bireyin kişisel bilgi formundaki sorulara verdikleri cevaplar ile sosyal uyum düzeyleri arasındaki farklılaşmayı inceleyen bu bölümde Bağımsız Değişkenler t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır.

5.1.Katılımcıların Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya toplamda 400 kişi katılım sağlamıştır. Katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde analizleri aşağıda paylaşılmıştır.

Tablo 6. Katılımcıların Cinsiyetine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	N	%
Kadın	204	51.0
Erkek	196	49.0
Toplam	400	100.0

Tabloda görüldüğü üzere katılımcılar cinsiyet kategorisine göre hemen hemen eşit düzeyde dağılım göstermiştir. Katılımcıların %51'ini 204 kişiyle kadınlar, %49'unu 196 kişiyle erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 7. Katılımcıların Yaşına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	N	%
0-17 Yaş	78	19.5
18-30 Yaş	159	39.8
31-45 Yaş	96	24.0
46-60 Yaş	48	12.0
60 Yaş ve üzeri	19	4.8
Toplam	400	100.0

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan Suriyeli göçmen bireylerin büyük bir çoğunluğunu %39,8'lik oranla 18-30 yaş aralığında bulunan genç bireyler oluşturmuştur. Bu yaş aralığındaki toplam genç katılımcı sayısı 159 kişidir. En az katılımcı grubunu ise %4,8'lik dilimle 60 yaş ve üzerinde olan yaşlı bireyler oluşturmuştur. 60 yaş ve üzeri olan toplam 19 kişi de örnekleme dâhil edilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Eğitim Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	N	%
Okur Yazar Değilim	20	5.0
İlkokul	86	21.5
Lise	147	36.8
Üniversite	129	32.3
Yüksek Lisans	18	4.5
Toplam	400	100.0

Katılımcıların eğitim durumları incelendiği zaman büyük bir çoğunluğunun Lise ve Üniversite düzeyinde mezuniyeti bulunduğu görülmektedir. Lise mezunu toplam 147 kişi toplam katılımcı sayısının %36.8'ini oluşturmaktadır. Üniversite mezunu 129 kişi ise toplam katılımcı sayısının %32.3'ünü oluşturmuştur. Araştırmaya Yüksek Lisans mezunu 18 kişi ve hiçbir okur yazarlığı bulunmayan toplam 20 kişi örnekleme içerisine dâhil edilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Çalışma Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	N	%
Çalışmıyorum	36	9.0
Öğrenci	121	30.3
Ev Hanımı	52	13.0
Kendi İşim	39	9.8
Kamu Kurumu	17	4.3
Özel Sektör	39	9.8
STK veya BM Ajansları	43	10.8
Diğer	53	13.3
Toplam	400	100.0

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların büyük bir çoğunluğu istihdam alanları içerisinde çeşitli sektörlerde çalışmaktadır. Çalışan grup içerisindeki bireylerin %10.8'i çeşitli ulusal veya uluslararası sivil toplum kuruluşlarında veya Birleşmiş Milletler ajanslarının herhangi birinde çalıştığını belirtmiştir. Örneklemin %9.8'ini oluşturan ve kendi işimi yapıyorum diyen Suriyeli birey sayısı toplam 39 kişidir. Araştırmaya katılan 36 kişi de hiçbir alanda çalışmadığını dile getirmiştir. Araştırmanın %30.3'lük dilimini oluşturan 121 birey de öğrencilik hayatının devam ettiğini belirtmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların Türkiye'de Geçirdiği Süreye İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	N	%
0-2 Yıl	20	5.0
3-4 Yıl	69	17.3
5-6 Yıl	135	33.8
7-8 Yıl	149	37.3
9 Yıl ve üzeri	27	6.8
Toplam	400	100.0

Katılımcıların Türkiye'de ne kadar süredir kalıyorsunuz sorusuna ilişkin değerlendirmeleri tabloda paylaşılmıştır. Buna göre 149 birey olarak katılımcıların %37.3 'lük kısmı 7-8 yıldan beri Türkiye'de ikamet etmektedir. %33.8'lik kısmı 5-6 yıldır Türkiye'de bulunduğunu söylemiş. 27 kişi de 9 yıldan fazla süredir Türkiye'de bulunduğunu ifade etmiştir. Bu durum araştırmaya katılan 27 kişinin krizin ilk ortaya çıktığı zamanlarda Türkiye'ye göç ettiğini veya daha öncesinde Türkiye'de bulunduğunu anlatmaktadır.

Tablo 11. Katılımcıların Türkçe Konuşma ve Anlama Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	N	%
Çok kötü	32	8.0
Kötü	71	17.8
Orta	116	29.0
İyi	115	28.7
Çok iyi	66	16.5
Toplam	400	100.0

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan örneklemin büyük bir çoğunluğu Türkçeyi orta ve iyi düzeyde konuşabildiklerini ve anlayabildiklerini dile getirmektedir. Orta düzeyde konuşma ve anlama becerisine sahip kişi sayısı 116'dır. Katılımcıların %29.0' unu oluşturmaktadır. İyi düzeyde konuşma ve anlama becerisine sahip kişi sayısı 115'tir. Katılımcıların %28.7'sini oluşturmaktadır. Katılımcıların %16.5'i çok iyi düzeyde konuşma ve anlama becerisine sahipken, %8'i Türkçe konuşma ve anlama becerilerini çok kötü olarak değerlendirmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Geldikleri Şehirlere İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	N	%
Halep	236	59.0
Hama	27	6.8
Humus	32	8.0
Şam	51	12.8
Diğer	54	13.5
Toplam	400	100.0

Araştırmaya katılan Suriyeli bireylerin %59'luk dilimle büyük bir çoğunluğunu Halep'ten gelen göçmenler oluşturmuştur. Halep'ten geldiğini belirten kişi sayısı 236'dır. Katılımcıların geri kalan kısmı sırasıyla %13,5 diğer şehirlerden, %12,8 Şam, %8,0 Humus, %6,8 Hama şehirlerinden geldiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 13. Katılımcıların Türkiye’de Kaç Yıl Daha Kalacağı Düşüncelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	N	%
0-2 Yıl	5	1.3
3-5 Yıl	24	6.0
6-10 Yıl	9	2.3
10 Yıl ve üzeri	32	8.0
Fikrim yok	330	82.5
Toplam	400	100,0

Katılımcılara Türkiye’de kaç yıl daha kalacağınızı düşünüyorsunuz şeklinde soru sorulmuştur. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu soruya ‘fikrim yok’ şeklinde yanıt vermiştir. Geleceğiyle ilgili belirsizlik yaşayan kişilerin sayısı 330, yüzdesi %82,5’tir. 10 yıl ve üzeri süre daha Türkiye’de kalacağını düşünen kişilerin yüzdesi %8.0’dır. Katılımcılar içerisinde sadece 5 birey 0-2 yıl daha Türkiye’de kalacağını düşünmektedir.

Tablo 14. Katılımcıların Suriye’ye Geri Dönme İsteğine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	N	%
Evet	257	64.2
Hayır	143	35.8
Toplam	400	100,0

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan bireylerin %64,2’ si 257 kişi Suriye’ye geri dönmeye sıcak baktıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %35,8’lik dilimi olan 143 birey ise Suriye’ye geri dönmek istemediklerini dile getirmişlerdir.

Tablo 15. Katılımcıların Avrupa, ABD veya Kanada gibi Üçüncü Ülkelere Göç Etme İsteğine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	N	%
Evet	182	45.5
Hayır	218	54.5
Toplam	400	100,0

Tabloda görüldüğü üzere katılımcılar hemen hemen eşit düzeyde zıt değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Araştırmaya katılan göçmen bireylerin %54,5’lik kısmı olan 218 kişi üçüncü

bir ülkeye göç etmeyi düşünmediklerini dile getirmiştir. %45,5'lik kısmı olan 182 kişi ise üçüncü bir ülkeye göç etme isteğine evet cevabını vermiştir.

5.2.Katılımcıların Demografik Bilgileri ile Suriye'ye Geri Dönme İsteği, Üçüncü Bir Ülkeye Göç İsteği Arasındaki Farklılaşmalara İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan bireylerin Suriye'ye geri dönme isteği ile çeşitli demografik özellikleri arasında farklılaşmanın anlamlılığı analiz edilmiştir. Analizlere ilişkin bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 16. Katılımcıların Cinsiyetleri ile Suriye'ye Geri Dönme İsteğine İlişkin Ki-Kare Analizi

Değişkenler	Suriye'ye Geri Dönme İsteği			X ²	sd	p	
	Evet	Hayır	Toplam				
Cinsiyet	Kadın	132	72	204	0.038	1	.846
	Erkek	125	71	196			
	Toplam	257	143	400			

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların Suriye'ye geri dönme isteği kişilerin cinsiyetine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir ($X^2_{(1)}=0.038$, $p>0.05$). Kadın bireyler ile erkek bireyler birbirine yakın düzeyde değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Suriye'ye geri dönme isteğine 'evet' diye yanıt veren kadınların sayısı 132, erkeklerin sayısı ise 125'tir. 'Hayır' şeklinde ifade eden kadınların sayısı 72, erkeklerin sayısı 71'tir.

Tablo 17. Katılımcıların Yaşı ile Suriye'ye Geri Dönme İsteğine İlişkin Ki-kare Analizi

Değişkenler	Suriye'ye Geri Dönme İsteği			X ²	sd	p	
	Evet	Hayır	Toplam				
Yaşı	0-17 Yaş	35	43	78	20.763	4	.000
	18-30 Yaş	114	45	159			
	31-45 Yaş	68	28	96			
	46-60 Yaş	31	17	48			
	60 Yaş ve üzeri	9	10	19			
	Toplam	257	143	400			

Katılımcıların Suriye'ye geri dönme istekleri ile yaşları arasındaki farklılaşma ilişkisi yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ($X^2_{(4)}=20.763$, $p<0.05$). Katılımcılar içerisinde 0-17 yaş

aralığında bulunan genç bireylerin çoğunluğu Suriye'ye geri dönmeye sıcak bakmadıklarını ifade etmişlerdir. Ancak orta yaş grubunu oluşturan 18-30, 31-45 ve 46-60 yaş aralığında olan bireylerin çoğunluğu Suriye'ye geri dönebileceklerini ifade etmişlerdir. 60 yaş üzeri Suriyeli göçmen bireylerin ise 9'u 'evet' derken, 10'u 'hayır' demiştir.

Tablo 18. Katılımcıların Eğitim Durumu ile Suriye'ye Geri Dönme İsteğine İlişkin Ki-kare Analizi

Değişkenler	Suriye'ye Geri Dönme İsteği			X ²	sd	p	
	Evet	Hayır	Toplam				
Eğitim Durumu	Okur Yazar Değilim	13	7	20	6.258	4	.181
	İlkokul	50	36	86			
	Lise	96	51	147			
	Üniversite	90	39	129			
	Yüksek Lisans	8	10	18			
	Toplam	257	143	400			

Suriyeli göçmen bireylerin Suriye'ye *geri dönme istekleri* ile *eğitim durumu* değişkenleri arasında yapılan ki-kare test sonucuna göre değişkenler arasında bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($X^2_{(4)}=6.258, p>0.05$).

Tablo 19. Katılımcıların Çalışma Durumu ile Suriye'ye Geri Dönme İsteğine İlişkin Ki-kare Analizi

Değişkenler	Suriye'ye Geri Dönme İsteği			X ²	sd	p	
	Evet	Hayır	Toplam				
Çalışma Durumu	Çalışmıyorum	19	17	36	20.603	7	.004
	Öğrenci	70	51	121			
	Ev hanımı	34	18	52			
	Kendi İşim	18	21	39			
	Kamu Kurumu	12	5	17			
	Özel Sektör	32	7	39			
	STK veya BM	31	12	43			
	Diğer	41	12	53			
	Toplam	257	143	400			

Bireylerin Suriye'ye geri dönme istekleri çalışma durumu değişkeni dikkate alınarak incelendiğinde istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($X^2_{(7)}=20.603, p<0.05$). Özellikle Türkiye'de kendi işini kurmuş ve kendi işletmesinde çalışan

bireyler Suriye'ye geri dönmek istemediklerini ifade etmişlerdir. Kendi iş yerinde çalışan bireylerin 18'i Suriye'ye geri dönme isteğine ilişkin 'evet' yanıtı verirken, 21'i ise 'hayır' yanıtını vermiştir. Herhangi bir istihdam alanında faaliyet göstermeyen bireylerin 19'u Suriye'ye geri dönmeye sıcak baktığını ifade ederken, 17'si ise geri dönmek istemediklerini dile getirmişlerdir. Özel sektörde çalışan bireylerin çoğunluğu ise Suriye'ye geri dönmek istediklerini ifade etmişlerdir. Evet diyenlerin sayısı 32 iken, hayır diyenlerin sayısı 7'dir. Yine kamu kurumlarında çalışan bireylerin 12'si evet derken, 5'i ise hayır demiştir. Kamu kurumlarında çalışan bireylerin büyük bir çoğunluğu çeşitli STK'lar desteğiyle kamu kurumlarında istihdam edilmişlerdir. Hali hazırda Türk vatandaşlığına hak kazanıp kamu kurumlarında çalışan Suriyeli bireyler de bulunmaktadır.

Tablo 20. Katılımcının Cinsiyeti ile Avrupa, ABD veya Kanada gibi Üçüncü bir Ülkeye Göç Etme İsteğine İlişkin Ki-Kare Analizi

Değişkenler	Üçüncü Ülkeye Göç Etme İsteği			X ²	sd	p	
	Evet	Hayır	Toplam				
Cinsiyet	Kadın	74	130	204	14.289	1	.000
	Erkek	108	88	196			
	Toplam	182	218	400			

Katılımcıların Avrupa ülkeleri, ABD veya Kanada gibi ülkelere göç etme isteği ile cinsiyetleri arasındaki farklılaşmaya odaklanan analiz sonucunda bireylerin cinsiyetlerine bağlı olarak üçüncü bir ülkeye göç etme istekleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($X^2_{(1)}=14.289$, $p<0.05$). Tabloda görüleceği üzere kadınların büyük bir çoğunluğu Avrupa ülkelerine, ABD'ye veya Kanada'ya göç etmek istemediğini belirtirken, erkek bireylerin çoğunluğu ise bu ülkelere göç etmek istediklerini dile getirmişlerdir. Bu analiz kadınların yeni bir hayata atılmakta çekingen davrandıklarını göstermektedir. Erkekler ise kadınlara göre göç etmeye daha cesur bir yaklaşım sergilemektedirler. Kadınların 74'ü evet derken 130'u hayır şeklinde yanıt vermişlerdir. Erkeklerin ise 108'i evet derken 88'i hayır şeklinde yanıt vermişlerdir.

Tablo 21. Katılımcının Yaşı ile Avrupa, ABD veya Kanada gibi Üçüncü bir Ülkeye Göç Etme İsteğine İlişkin Ki-Kare Analizi

Değişkenler	Üçüncü Ülkeye Göç Etme İsteği			X ²	sd	p	
	Evet	Hayır	Toplam				
Yaşı	0-17 Yaş	40	38	78	15.606	4	.004
	18-30	82	77	159			
	31-45	27	69	96			
	46-60	23	25	48			
	60 Yaş ve üzeri	10	9	19			
	Toplam	182	218	400			

Bireylerin üçüncü bir ülkeye göç etme isteği ile yaş kategorileri arasında yapılan ki-kare testi analiz sonuçlarına göre üçüncü ülkeye göç etme isteğinin yaş durumuna göre anlamlı olarak farklılaşma gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{(4)}=15.606$, $p<0.004$). Tabloda görüldüğü üzere katılımcılar içerisinde 0-17 yaş ve 18-30 yaş aralığında bulunan bireylerin çoğunluğu üçüncü bir ülkeye göç etmeye yatkın olduğunu ifade ederken daha büyük yaşlarda olan bireylerin çoğunluğu Avrupa ülkeleri, ABD ve Kanada gibi ülkelere göç etmek istemeyeceklerini ifade etmişlerdir. 60 yaş üzeri Suriyeli göçmenler ise hemen hemen eşit düzeyde evet ve hayır şeklinde yanıt vermişlerdir.

Tablo 22. Katılımcının Eğitim Durumu ile Avrupa, ABD veya Kanada gibi Üçüncü bir Ülkeye Göç Etme İsteğine İlişkin Ki-Kare Analizi

Değişkenler	Üçüncü Ülkeye Göç Etme İsteği			X ²	sd	p	
	Evet	Hayır	Toplam				
Eğitim Durumu	Okur Yazar	10	10	20	19.761	4	.001
	Değilim						
	İlkokul	48	38	86			
	Lise	74	73	147			
	Üniversite	49	80	129			
	Yüksek Lisans	1	17	18			
	Toplam	182	218	400			

Katılımcıların Avrupa ülkeleri, ABD veya Kanada gibi ülkelere göç isteği ile eğitim durumları arasında anlamlı olarak farklılaşma gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2_{(4)}=19.761$, $p<0.05$). Bulgulara göre okur yazar olmayan bireylerin yarısı üçüncü bir ülkeye göç etmek isterken yarısı göç etmek istemediğini dile getirmişlerdir. İlkokul mezunu bireylerin 48'i evet şeklinde yanıtlarken, 38'i hayır şeklinde ifade etmişlerdir. Lise mezunlarının 74'ü evet, 73'ü

hayır; üniversite mezunlarının 49'u evet, 80'i hayır; yüksek lisans mezunlarının 1'i evet, 17'si hayır şeklinde yanıt vermişlerdir.

Tablo 23. Katılımcının Çalışma Durumu ile Avrupa, ABD veya Kanada gibi Üçüncü bir Ülkeye Göç Etme İsteğine İlişkin Ki-Kare Analizi

Değişkenler	Üçüncü Ülkeye Göç Etme İsteği			X ²	sd	p	
	Evet	Hayır	Toplam				
Çalışma Durumu	Çalışmıyorum	24	12	36	35.528	7	.000
	Öğrenci	65	56	121			
	Ev hanımı	15	37	52			
	Kendi İşim	25	14	39			
	Kamu Kurumu	5	12	17			
	Özel Sektör	7	32	39			
	STK veya BM	20	23	43			
	Diğer	21	32	53			
	Toplam	182	218	400			

Araştırmaya katılan bireylerin Avrupa ülkeleri, ABD veya Kanada gibi ülkelere göç etme isteği ile çalışma durumları arasındaki farklılaşma istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ($X^2_{(7)}=35.528$, $p<0.05$). Tabloya göre; çalışmayan, öğrenci olan veya kendi işini yapan bireyler üçüncü bir ülkeye göç etmeye sıcak bakarken, ev hanımı olan, kamu kurumlarında, özel sektörde, STK'lar ve BM ajanslarında ve diğer işlerde çalışan bireyler üçüncü bir ülkeye göç etmek istemeyeceklerini dile getirmişlerdir. Kendi işini yapan bireylerin üçüncü bir ülkeye göç etmek istemelerinin altında yatan sebep olarak Türkiye'deki iş hukukunun Suriyeli iş adamları ve esnafları tarafından tam olarak net anlaşılabilmesi olduğu söylenebilir. İstihdam alanlarında bulunan bireylerin çoğunluğu hareket özgürlüğünün olmamasından yakınmaktadırlar.

5.3.Katılımcıların Kişisel Bilgileri ve Düşünceleri İle Sosyal Uyum Düzeyleri Arasındaki Farklılaşmalara İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların kişisel bilgileri ve çeşitli sorulardaki düşünceleri ile sosyal uyum düzeyleri arasındaki farklılaşmalar analiz edilmiş ve bulgular paylaşılmıştır. Bulguların analizi için Bağımsız Değişkenler t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır.

Tablo 24. Sosyal Uyum Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Sosyal Uyum	Kadın	204	3.45	.63	398	1.88	.60
	Erkek	196	3.31	.82			

Katılımcıların sosyal uyum düzeylerinin cinsiyetlerine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğini tespit için yapılan analiz sonucunda katılımcıların uyum düzeylerinin ortalamalarının cinsiyetlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği tespit edilmiştir [$t_{(398)}=1.88$, $p>0.05$]. Bu durumda H_1 hipotezi ret edilmiştir. Sosyal uyum düzeyi cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 25. Sosyal Uyum Düzeyinin Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Yaş	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
Sosyal Uyum	0-17 Yaş ^a	78	3.48	.70	33.122	.000	e<b,c,a,d
	18-30 Yaş ^b	159	3.33	.63			
	31-45 Yaş ^c	96	3.46	.49			
	46-60 Yaş ^d	48	3.80	.80			
	60 Yaş ve üzeri ^e	19	1.86	.53			

Katılımcıların sosyal uyum düzeylerinin ortalaması yaş değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir ($F=33.122$, $p<0.05$). Tabloda görüleceği üzere en yüksek uyum düzeyine sahip yaş grubu 40-60 yaş aralığı ($X=3.80$) olarak tespit edilmiştir. Sonrasında sırasıyla 0-17 yaş aralığı ($X=3.48$), 31-45 yaş aralığı ($X=3.46$), 18-30 yaş aralığı ($X=3.33$) gruplar gelmiştir. Tabloda en kritik bulgulardan birisi ise 60 yaş ve üzeri bireylerin sosyal uyum düzeylerinin düşüklüğü ($X=1.86$) olmuştur.

Tablo 26. Sosyal Uyum Düzeyinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
Sosyal Uyum	Okur Yazar Değilim ^a	20	2.66	.44	27.960	.000	a,b<c,d,e
	İlkokul ^b	86	2.94	.69			
	Lise ^c	147	3.40	.58			
	Üniversite ^d	129	3.64	.72			
	Yüksek Lisans ^e	18	4.19	.60			

Katılımcıların sosyal uyum düzeylerinin ortalaması bireylerin eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı olarak yüksek düzeyde farklılaşmaktadır ($F=27.960$, $p<0.05$). Tabloda görüleceği üzere bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça sosyal uyum düzeylerinin ortalamaları da artış göstermiştir. En yüksek düzeyde uyum ortalamasına sahip bireyler yüksek lisans mezunu bireyler ($X=4.19$) olarak karşımıza çıkmıştır. Okur yazar olmayan Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeylerinin ortalaması ise 2.66 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 27. Sosyal Uyum Düzeyinin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Çalışma Durumu	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
Sosyal Uyum	Çalışmıyorum ^a	36	2.54	.89	18.996	.000	a,d<c,h,f,b,e,g
	Öğrenci ^b	121	3.54	.69			
	Ev hanımı ^c	52	3.25	.55			
	Kendi İşim ^d	39	2.98	.68			
	Kamu Kurumu ^e	17	3.88	.45			
	Özel Sektör ^f	39	3.43	.39			
	STK veya BM Ajansları ^g	43	3.96	.54			
	Diğer ^h	53	3.34	.61			

Katılımcıların sosyal uyum düzeylerinin ortalaması ile çalışma durumu değişkenlerine göre yapılan ANOVA testi sonucunda Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeylerinin çalışma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. ($F=18.996$, $p<0.05$). Tabloda görüldüğü üzere ‘çalışmıyorum’ ifadesinde bulunan bireylerin ($X=2.54$) uyum düzeylerinin ortalaması düşük bulunmuştur. Yine kendi işinde çalışan bireylerin ($X=2.98$) de sosyal uyum düzey ortalamalarının düşük olduğu görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip bireyler ise ‘STK veya BM Ajansları’ nda çalışan bireyler ($X=3.96$) olarak karşımıza çıkmıştır.

Tablo 28. Sosyal Uyum Düzeyinin Türkiye’de Kalış Süresi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Türkiye’de Kalış Süresi	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
Sosyal Uyum	0-2 Yıl ^a	20	3.10	.47	1.206	.307	
	3-4 Yıl ^b	69	3.43	.48			
	5-6 Yıl ^c	135	3.44	.68			
	7-8 Yıl ^d	149	3.35	.88			
	9 Yıl ve üzeri ^e	27	3.28	.70			

Bireylerin sosyal uyum düzeyleri ile Türkiye’de kalış süreleri arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir (F=1.206, p>0.05). Bu durumda H₁ hipotezi red edilmiştir.

Tablo 29. Sosyal Uyum Düzeyinin Türkçe Konuşma ve Anlama Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Türkçe Konuşma Anlama Düzeyi	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
Sosyal Uyum	Çok Kötü ^a	32	2.21	.62	55.490	.000	a<e
	Kötü ^b	71	3.38	.64			
	Orta ^c	116	3.28	.57			
	İyi ^d	115	3.39	.52			
	Çok İyi ^e	66	4.08	.63			

Katılımcıların sosyal uyum düzeyleri ile Türkçe Konuşma ve Anlama Düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir (F=55.490, p<0.05). Türkçe anlama ve konuşma düzeyi arttıkça sosyal uyum düzeylerinin ortalamaları da artış göstermiştir. Türkçe’yi çok iyi konuşan bireylerin sosyal uyum ortalaması 4.08, çok kötü konuşan bireylerin sosyal uyum ortalaması 2.21 olarak karşımıza çıkmıştır.

Tablo 30. Sosyal Uyum Düzeyinin Geline Şehir Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Geline Şehir	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
Sosyal Uyum	Halep ^a	236	3.40	.55	6.928	.000	b<a,c,d,e
	Hama ^b	27	2.69	.68			
	Humus ^c	32	3.44	.81			
	Şam ^d	51	3.45	1.15			
	Diğer ^e	54	3.51	.73			

Katılımcıların sosyal uyum düzeyleri ile Suriye içerisinde geldikleri şehirler değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir ($F=6.928$, $p<0.05$). Tabloda görüleceği üzere en düşük sosyal uyum düzeyine sahip bireyler “Hama” şehrinden gelen bireylerden ($X=2.69$) oluşmaktadır. Diğer şehirlerden gelen bireylerin sosyal uyum düzeyleri ($X=3.51$) kategoriler içerisinde belirtilen ‘Halep, Humus, Şam’ şehirlerinden gelen bireylere göre daha yüksektir.

Tablo 31. Sosyal Uyum Düzeyinin Türkiye’de Kaç Yıl Daha Kalacağı Düşüncesi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

	Türkiye’de Kaç Yıl Daha Kalınacağı Düşüncesi	N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
Sosyal Uyum	0-2 Yıl ^a	5	3.00	.47	0.902	.463	
	3-5 Yıl ^b	24	3.27	.45			
	6-10 Yıl ^c	9	3.34	.29			
	10 Yıl Üzeri ^d	32	3.55	.47			
	Fikrim Yok ^e	330	3.38	.77			

Katılımcıların sosyal uyum düzeylerinin Türkiye’de kaç yıl daha kalacağı düşüncesi değişkenine göre farklılaşma düzeyi anlamsız bulunmuştur ($F=0.902$, $p>0.05$).

Tablo 32. Sosyal Uyum Düzeyinin Suriye’ye Geri Dönme İsteği Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları

	Suriye’ye Geri Dönme İsteği	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Sosyal Uyum	Evet	257	3.45	.65	398	2.67	.008
	Hayır	143	3.25	.85			

Araştırmaya katılan Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeylerinin ortalamaları ‘Suriye’ye geri dönme isteği’ değişkenine göre anlamlı olarak bir farklılaşma göstermektedir ($t_{(398)}=2.67$, $p<0.05$). Tabloda görüleceği üzere Suriyeli göçmenler içerisinde Suriye’ye geri dönmek isteyenlerin ($X=3.45$) sosyal uyum düzeyleri geri dönmek istemeyenlerin ($X=3.25$) uyum düzeylerine göre daha yüksek bulunmuştur. Bu analiz sonucuna göre Suriyeli göçmen bireyler geri dönmek istedikleri halde bile sosyal uyum geliştirebildiklerini göstermektedir.

Tablo 33. Sosyal Uyum Düzeyinin Avrupa Ülkeleri, ABD, Kanada Gibi Ülkelere Göç Etme İsteği Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları

	Üçüncü bir ülkeye gitme isteği	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Sosyal Uyum	Evet	182	3.24	.74	398	-3.58	.000
	Hayır	218	3.50	.70			

Araştırmanın örneklemini oluşturan Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyleri bireylerin Avrupa ülkeleri, ABD veya Kanada gibi üçüncü ülkelere göç etme isteği ile anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($t_{(398)} = -3.58, p < 0.05$). Üçüncü ülkelere göç etmek isteyen bireylerin sosyal uyum düzeylerinin ortalaması 3.24, göç etmek istemeyen bireylerin sosyal uyum düzeylerinin ortalaması ise 3.50'dir.

Yukarıda elde edilen bulgular neticesinde Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyi ile karşılıklı olarak anlamlı farklılaşma gösteren değişkenler tek tek ele alınmıştır. Bu değişkenler ekseninde bazı anlamlı ve anlamsız farklılaşmalar tespit edilmiştir. Araştırma bünyesinde tespit edilen bulgulara göre bireylerin sosyal uyum düzeyleri cinsiyetlerine, Türkiye'de kalış sürelerine ve kaç yıl daha kalacakları düşüncelerine göre farklılaşma göstermemektedir; uyum bireylerin yaş, eğitim ve istihdam durumu, Türkçe dil seviyesi, gelinen şehir, geri dönme isteği ve üçüncü ülkeye göç etme isteği değişkenlerine bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Yapılan araştırmalarda da sosyal uyum düzeyinin belirli değişkenlere bağlı olarak arttığı veya azalttığı dile getirilmektedir. Göçmen bireylerin özellikle kültürel aidiyetinin, ideolojik düşüncesinin, sosyoekonomik durum ve eğitim durumunun sosyal uyum üzerinde büyük bir etkisi olduğu söylenmektedir. Bu değişkenlerin uyumu bazen kolaylaştırdığı bazen tam tersine zorlaştırdığı ifade edilmektedir (Tunç, 2015: 10).

Tüm bu değişkenlerin tek başına, bireylerin sosyal uyumu üzerinde etkili olamayacağı gibi her bir değişkenin de birbirinden etkilendiğini söylemek yerinde olacaktır. Bireylerin göç ettikleri ülkede geçirdikleri süre, doğrudan ve dolaylı olarak statülerini artırmalarına, eğitim ve istihdam durumlarını iyileştirmelerine, dil seviyelerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla bireyin göç ettiği yerde kalış süresi, uyum düzeyi üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olmamasına rağmen; eğitim, istihdam, dil, yerel topluluklarla iletişim gibi çoğu faktörü etkilemekte, dolaylı yoldan uyuma olumlu/olumsuz katkı sağlamaktadır.

Göçmen bireylerin uyum düzeyi ile cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişkiyi inceleyen yazına bakıldığında, erkek göçmenlerin kadın göçmenlere göre daha çabuk ve efektif uyum

sağladıkları dile getirilmiştir. Amerika’da yaşayan Koreli göçmen bireyleri konu alan bir araştırma sonucuna göre, Koreli göçmen erkeklerin kadınlara kıyasla Amerika’ya daha fazla uyum sağladıkları belirlenmiştir (Jasti vd., 2011). Hollanda’da yapılan başka bir araştırma özelinde ise Faslı kadın göçmenlerin erkek göçmenlere kıyasla yerel topluluklara daha yakın hissettikleri ve uyum düzeylerini geliştirdikleri tespit edilmiştir (Ouarasse and van de Vijyer, 2005).

Cinsiyet temelli uyum düzeyi farklılaşmaları incelendiği zaman, yazında farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Bu çalışmada yürütülen analizler ve incelemeler sonucunda araştırmacı, göçmen bireylerin uyum düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Bu noktada gerek yazında gerekse de bu çalışmada farklı sonuçlar çıkmasının nedeni olarak toplumsal cinsiyet kimliklerinin farklı tezahürlere sahip oluşu gösterilebilir.

Uyum üzerinde yüksek etkiye sahip olduğu düşünülen değişkenlerden bir diğeri ise eğitimidir. Yapılan bu çalışmaya göre göçmen bireylerin eğitim düzeyinin yükselmesi sonucu sosyal uyum düzeyinin de arttığı gözlemlenmiştir. İlgili araştırmalar, eğitim düzeyinin göçmenlerin uyum sürecini hızlandıran ve ana akım topluma uyumunu kolaylaştıran en önemli etkenlerden birisi olduğunu ileri sürmektedir. Özellikle, eğitim düzeyinin yüksek olması ev sahibi topluluğun dilini daha hızlı öğrenmeyle ilişkilendirildiğinden dolayı büyük önem arz etmektedir (Ataca ve Berry, 2002). Lee ve Green (2010: 4)’in Amerika’da yaptığı araştırmaya göre, Güneydoğu Asya’dan Amerika’ya göç eden bir halkın içerisindeki eğitim düzeyi yüksek bireylerin uyum düzeylerinin de yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim faktörünün istihdam üzerindeki etkisi de bir hayli önemlidir. Zira yüksek düzeyde eğitime sahip bireylerin iş olanaklarına erişimi de kolaylaşmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus ise eğitilmiş bireyin diploma denkliğinin tanınması kriteridir. Diploma denkliği tanınmayan bireyler büyük bir yıkımla karşılaşabilmektedir (OECD, 2009: 1-7).

Sosyal uyum sürecinin en önemli etmenlerinin başında bireyin istihdam durumu gelmektedir. ‘Ekonomik uyum’ olarak da ifade edilen bu faktör bireylerin sosyal uyum sürecini kolaylaştırmakta veya zorlaştırmaktadır. Kanada’da yaşayan Türklere yönelik yapılan bir araştırma sonucu, istihdam alanlarına erişemeyen veya çalışma hayatında yüksek kazanç elde edemeyip mutsuz olan bireylerin uyum düzeylerinin de olumsuz yönde etkilendiği görülmüştür. Bir işte çalışan azınlık grubun ev sahibi topluluklarla daha çok sosyalleştiği ifade edilmiştir (Aycan ve Berry, 1996). Aycan (1999: 28), Akıncı ve arkadaşları (2015: 72) işsizliğin uyumun önündeki en büyük engellerden birisi olduğunu söylemektedir.

Araştırmacının yaptığı analizler sonucunda çalışmayan bireylerin uyum düzeylerinin düşük olduğu ancak STK veya BM Ajanslarında yüksek ücretlerle çalışan bireylerin uyum

düzeylerinin yüksek olduğu gerçeği tespit edilmiştir. Bu bağlamda ilgili araştırmalar ile bu çalışma benzerlik göstermektedir. İstihdam alanlarına erişim sağlayamamak uyumun önündeki en büyük problemlerden birisi olarak beraberinde yoksulluğu da getirdiğinden dolayı önlem alınması bir hayli önem arz etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus göçmen ağırlayan hükümetlerin istihdam alanlarına erişimi kolaylaştırmak için politika geliştirme zorunluluğudur. Ülkedeki göç politikaları ve göçmenlere yönelik yürütülen destek programları önemlidir (Stanley, 1977).

Sosyal uyumu etkilediği düşünülen faktörlerden bir diğeri ise göçmen bireylerin göç ettikleri ülkede kalış süreleridir. İlgili araştırmalara göre bireylerin göç ettikleri yerde yaşam süresi uzadıkça, uyum düzeyinin de aynı düzeyde artış gösterdiği düşünülmektedir. Göç edilen yerde kısa süre bulunmak düşük bir sosyal uyum düzeyine sahip olmaya sebebiyet vermektedir (Ward ve Kennedy, 1999). Jasti ve arkadaşları, genç yaşta göç etmenin ve uzun süre göç edilen yerde bulunmanın sosyal uyum düzeyini olumlu etkilediğini ileri sürmektedir (Jasti vd., 2011). Yapılan başka bir araştırma da göç edilen yerde 12 yıldan fazla süre ikamet eden ikinci kuşak göçmenlerin 12 yıldan daha az süre ikamet eden göçmenlere kıyasla daha fazla sosyal uyum geliştirdiğini ifade etmektedir (Berry vd., 2006: 28). Göçmenlerin kalış süresini uyumu doğrudan etkileyen faktör olarak görmeyip statüye bağlayarak açıklayan yazınlar da mevcuttur. Kanada'da yapılan bir araştırmaya göre göçmenlerin ülkedeki kalış süresinin artması statü artışını beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla bireylerin göç ettikleri yerlerde fazla süre geçirmeleri hayata ve özellikle iş hayatına dair daha fazla bilgi edinmelerine olanak sağlamakta ve eş zamanlı olarak uyumu olumlu etkilemektedir.

Tüm bu ilgili çalışmaların aksine bu çalışmada araştırmacının yaptığı analizler sonucunda göçmenlerin kalış süresi ile sosyal uyum düzeyleri arasında bir bağlantı olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmacı bunun nedenini göçmen bireylerin kaldıkları süre zarfında ulaştıkları hizmet ve yerel topluluklarla oluşturdukları etkileşimlere bağlamaktadır. Zira bireyin göç ettiği ülkede kaç yıl ikamet ettiğinin hiçbir önemi yoktur. Asıl önemli olan faktörün bireylerin kaldıkları süre boyunca edindikleri deneyimler olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın bulgularını destekler nitelikte çalışmalara örnek olarak Treebe (2007)'nin Almanya'da yaptığı çalışma gösterilebilir. Treebe (2007: 180) Almanya'da ikamet eden birinci nesil Türk göçmenlerin ikinci ve üçüncü nesile göre daha az uyum geliştirdiklerini ifade etmektedir. Bunun nedeni olarak birinci nesil göçmen Türklerin yaşlı, eğitim seviyesinin düşük ve dil kapasitesinin yetersiz olmasına bağlamaktadır.

Bu çalışmada sosyal uyumu etkilediği düşünülen bir diğer faktör ve belki de en önemlisi ise bireyin ev sahibi topluluğun dilini konuşma ve anlama düzeyidir. Araştırmaya göre Türkçeyi

çok iyi düzeyde konuşan ve anlayan bireylerin uyum düzeyleri, çok kötü düzeyde konuşan ve anlayan bireylere göre bir hayli yüksek tespit edilmiştir. Bu tespit, ev sahibi toplulukların dilini konuşma ve anlama düzeyinin uyumu doğrudan etkilediğini gösterebilir niteliktedir. Ataca ve Berry (2002) ana akım toplumun dilini çok iyi konuşamayan göçmen bireylerin sosyal uyum geliştirirken çok fazla olumsuzlukla karşılaştığını ifade etmiştir. Ayrıca, ev sahibi toplumun dilini konuşmanın televizyon, radyo ve gazete gibi iletişim kanallarından daha fazla faydalanmaya olanak sağladığını ve dolayısıyla yerel topluma uyumu hızlandırdığı da düşünülmektedir (Masgoret ve Ward, 2006: 71). Tüm bu çıkarımlar dolayısıyla dil faaliyetlerinin artırılması ve karar vericilerin bu hususta yüksek dikkati elzemdir. Zira, göç eden bireyin ev sahibi toplumun dilini konuşabilmesi ve yerel topluluklarla sağlıklı bir iletişim geliştirmesi bireyin karşısına çıkan engelleri daha kolay aşabilmesine fırsat tanımaktadır (Ekşi, 2002: 219).

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.Sonuçlar

Göç olgusu, günümüz dünyasında sosyal, kültürel ve ekonomik alanlar başta olmak üzere hemen her alanda devletleri, medeniyetleri ve toplumları etkileyen büyük bir gerçeklik olarak görülmektedir. Geldiğimiz bu süreçte göç küreselleşmenin de etkisiyle Norveç'in Batı sahilindeki Bergen şehrinde yaşayan insanlar ile Trobriand adalarında yaşayan kabileleri sosyal ve kültürel açıdan birbirine bağlayacak potansiyele sahiptir. Çok farklı dinamikleri içinde barındıran bu olguyu günümüzün bir gerçekliği olarak görmek ve potansiyel olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla kapsamlı bir şekilde yönetmek büyük bir önem arz etmektedir.

Göç yönetimi alanında üzerinde durulması gereken en önemli hususlardan biri sosyal uyum kavramıdır. Göç eden bireylerin gittikleri yerlerde ev sahibi topluluklarla geliştirdikleri ilişkiler ve ev sahibi topluluklara yönelik takındıkları tutumlar diğer bütün göç problemlerinin temel kaynağını oluşturabilmektedir. Özellikle göçmen bireylerin göç sonrasında davranış biçimlerini asimile olma, marjinalleşme ve ayrışma kavramları temelinde oturtması ileri de farklı problemlere yol açmaktadır. Gerek göçmenin kendisi için gerekse de içinde bulunduğu toplum için tercih edilebilir bir durum değildir. Bu sebeple göçmenlerin uyum kavramı temelinde toplumla bir bütün haline getirilmesi problemlerin azaltılması hususunda önemli olmaktadır.

Sosyal uyum kavramını etkileyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bireylerin eğitim durumu, istihdam durumu, kültürel bilgi düzeyi, dil yeterlilik düzeyi gibi faktörler göçmen bireylerin sosyal uyum düzeylerini etkileyebilen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada belirlenen bu faktörlerin sosyal uyum düzeyi üzerindeki etkisi ölçülmüştür. Bu kapsamda çalışmanın amacı, Suriye Krizi sonrasında zorla yerinden edilen ve Gaziantep'e yerleşen Suriyeli göçmen bireylerin uyum düzeylerinin cinsiyet, yaş, eğitim ve istihdam durumu gibi demografik değişkenlere ve Türkiye'de kaç yıl daha kalmayı planladığı, Suriye'ye geri dönme ve üçüncü ülkelere göç etme isteği gibi düşüncelere bağlı olarak farklılaşma gösterip göstermediğini incelemektir.

Çalışmanın amacına uygun olarak iki adet soru formu kullanılarak göçmenlere yönelik nicel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Gaziantep'te ikamet eden Geçici Koruma Altındaki Suriyeli göçmen bireyler oluşturmuştur. Örneklem ise temsil niteliği yüksek

farklı sosyo-ekonomik dinamiklere sahip Geçici Koruma altında bulunan 400 Suriyeli bireyden meydana gelmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin %51'ini kadın bireyler (204 kişi), %49'unu ise erkek bireyler (196 kişi) oluşturmuştur. Yaş aralığı olarak ise en fazla katılımcı 18-30 yaş aralığında bulunan genç bireylerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan Suriyeli göçmen bireylerin eğitim durumları incelendiğinde ise büyük bir çoğunluğunun Lise ve Üniversite mezunu bireylerden oluştuğunu söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılan bireylerin büyük bir çoğunluğu istihdam alanlarında çeşitli rollerde çalışmaktadır. Özellikle kendi işini yapan bireylerin sayısı 39'dur. Herhangi bir sivil toplum kuruluşu'nda veya BM ajansında çalışanlar bireyler toplam örneklemin %10.8'ini oluşturmaktadır. Bu bulgular bize Suriyeli göçmen bireylerin Gaziantep ili içerisinde farklı sektörlerin doğmasına, bazı sektörlerin gelişmesine katkı sağladığını göstermektedir. Bazı göçmen bireyler Gaziantep içerisinde kendi işlerini kurabilmişlerdir. Özellikle sivil toplum alanında çalışan göçmen bireylerin çokluğu bu alanda daha önce tecrübesi olmayan kişileri insani yardım alanında çalışmaya teşvik etmiştir. Ev sahibi topluluklar da bu sivil toplum kuruluşlarında ve Birleşmiş Milletler Ajanslarında çalışarak insani yardım alanında büyük bir yetkinlik kazanmaktadırlar.

Örneklemi oluşturan Suriyeli göçmen bireylerin büyük bir çoğunluğu Türkçeyi orta (%29), iyi (%28,7) ve çok iyi (%16,5) düzeyde konuşabildiklerini dile getirmiştir. Bu hususta Gaziantep ili içerisinde hizmet veren bütün kurum ve kuruluşların payı büyüktür. Özellikle Gaziantep Göç Modeli kapsamında bütün kurumların iş birlikleri sayesinde sunulan dil kursu hizmetleri meyvesini vermiştir. Ancak yine de Türkçe konuşma ve anlama düzeyini 'çok kötü' (%8) olarak dile getiren Suriyeli göçmenlerin de bir an önce dil seviyelerinin geliştirilmesi gerekliliği unutulmamalıdır.

Araştırmaya katılan göçmen bireylerin büyük bir çoğunluğunu Gaziantep'in sınır komşusu olan Halep'ten gelen bireyler oluşturmuştur. 'Tür türünü arar' sosyolojik bakış açısıyla bakıldığında Halepli Suriyeli bireylerin kardeş şehir olarak Gaziantep'i seçmesi ve buraya yerleşmesi normal bir sonuçtur. Burada coğrafi koşulları da göz önünde bulundurmamak gerekmektedir. Karkamış sınırından geçen bireylerin ilk olarak Gaziantep'e adım atmaları ve buraya yerleşmeleri varsayımı da büyük bir ihtimal olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan Suriyeli göçmen bireylerin çok büyük bir çoğunluğu Türkiye'de kaç yıl daha kalacağını bilmemektedir. 'Türkiye'de kaç yıl daha kalacağınızı düşünüyorsunuz' sorusuna verilen cevapların %82,5'i 'fikrim yok' olarak tespit edilmiştir. Bu belirsizlik hemen hemen tüm Geçici Koruma altında bulunan Suriyelinin gündelik hayatlarında karşılaştıkları en

büyük zorluklardandır. Birey bulunduğu ortama aidiyet geliştirerek ortamı benimsemekte veya yok saymakta kararsız kalmıştır. Geleceğe dair planlama yaparken karşılaştıkları bu 'belirsizlik' bireyleri bir hayli olumsuz etkilemektedir.

Bu araştırma kapsamında, Gaziantep'te bulunan Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin Revize Sosyokültürel Uyum Ölçeği (SCAS-R) aracılığıyla uyum düzeylerinin 3.383 ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu ortalama bireylerin sosyal uyum düzeylerinin 'orta derecede yetkin (3.00)' ve 'yetkin (4.00)' aralığında olduğunu göstermektedir. Buradan çıkarılacak sonuç Suriyeli göçmen bireylerin orta düzeyde sosyal uyumu geliştirebildiklerini ancak hala birtakım uyum sorunları yaşadıklarını göstermektedir.

Araştırmacı yaptığı testler ve analizler sonucunda birtakım bulgulara rastlamıştır. Bu önemli bulgulara göre Geçici Koruma altında bulunan Suriyeli bireylerin sosyal uyum düzeyleri bireylerin cinsiyetlerine, Türkiye'de kalış sürelerine ve kaç yıl daha Türkiye'de kalmayı planladıkları değişkenlerine göre farklılaşma göstermemektedir. Ancak bireylerin sosyal uyum düzeyleri yaşlarına, eğitim durumlarına, istihdam durumlarına, Türkçe dil seviyelerine, memleketlerine, Suriye'ye geri dönme düşüncelerine ve üçüncü bir ülkeye göç etme isteklerine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

Araştırma sonucunda en öne çıkan hususlardan biri Suriyeli göçmen bireylerin eğitim durumlarının farklılığı sosyal uyum düzeylerinin de farklılığına sebep olduğu tespitidir. Okur yazarlığı olmayan bireylerin uyum ortalaması 2.66 olarak görülürken, yüksek lisans mezunu bireylerin sosyal uyum düzeyi ortalamasının 4.19 olarak karşımıza çıkması eğitim ve öğretim hayatının önemini bir kez daha hatırlatmaktadır. Ataca ve Berry (2002), Lee ve Green (2010: 4) de eğitim faktörünün göçmen bireylerin uyum düzeyleri ile doğrudan bir ilişkiye sahip olduğunu tespit etmiştir.

Araştırmada tespit edilen önemli hususlardan bir tanesi de Suriyeli göçmen bireylerin istihdam durumlarıyla sosyal uyum düzeyleri arasındaki ilişkidir. Araştırma sonucuna göre çalışma durumunu 'çalışmıyorum' olarak belirten katılımcıların sosyal uyum düzeyleri düşük (2.54) çıkmıştır. En yüksek sosyal uyum ortalamasına sahip bireyler ise STK'larda veya BM Ajanslarında çalışan bireylerdir (3.96). Bu durumda bireylerin istihdam alanlarının dışında bırakılması sosyal uyumun gelişmesine engel olduğu görülmektedir. Aycan ve Berry (1996), Aycan (1999: 28), Akıncı ve arkadaşları da (2015: 72) işsizliğin göçmen bireylerin uyum düzeylerini etkileyen en önemli faktörlerden birisi olduğunu dile getirmektedir.

Araştırmada en fazla öne çıkan bulgulardan bir tanesi de 'Türkçe anlama ve konuşma' faktörünün sosyal uyum düzeyi üzerindeki büyük etkisidir. Araştırma bulgularında da anlatıldığı üzere Türkçeyi çok iyi düzeyde konuşan ve anlayan bireylerin sosyal uyum düzeyi

ortalaması 4.08'dir. Türkçeyi konuşma ve anlama düzeyi çok kötü olan bireylerin sosyal uyum düzeyleri ise 2,21 olarak karşımıza çıkmıştır. Bu çıktı bize uyum kavramıyla dil yeterliliği arasındaki ayrılmaz bağın önemini bir kez daha hatırlatmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen bulguya göre Gaziantep'te bulunan Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin sosyal uyum düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşma göstermemektedir. İlgili yazına bakılırsa; Jasti ve arkadaşları (2011)'nin yaptığı çalışmada erkekler kadınlara göre daha fazla uyum geliştirmekte iken, Ouarasse ve Van de Vijyer (2005)'in yaptığı çalışmada ise kadın bireylerin erkeklere göre daha fazla sosyal uyum geliştirdiği görülmüştür. Araştırmacı bu değişikliğin altında yatan sebebin toplumsal cinsiyet kimliklerinin farklı tezahürlere sahip olmasına bağlamaktadır.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bir diğer önemli bulgu ise Geçici Koruma altında bulunan Suriyeli bireylerin Türkiye'de kalış süreleri ile sosyal uyum düzeyleri arasında herhangi bir farklılaşma olmadığı tespitidir. Araştırma çıktılarına göre bireyin Türkiye'de kalma süresi arttıkça uyum düzeyinin de anlamlı olarak artma veya azalma göstermediği tespit edilmiştir. Göç yazınında genellikle bireylerin sosyal uyum düzeylerinin kalma süresine bağlı olarak artış gösterdiği belirtilmektedir (Ward ve Kennedy, 1999) (Jasti vd., 2011) (Berry vd., 2006: 28). Ancak gerek bu bulgular da tespit edildiği üzere gerekse de Treebe (2007: 180) 'nin Almanya'daki Türkler özelinde yaptığı çalışmada göçmenlerin kalış sürelerinin uyumu doğrudan etkilemediği örnekler de mevcuttur. Bu durumun sebebi olarak bireylerin ülkede geçirdikleri süre boyunca efektif olarak yerel vatandaşlarla etkileşim içerisine girmemesi veya istihdam alanlarının dışında bulunması gösterilebilir. Buradan çıkarılacak sonuç bireylerin kalış sürelerinin uzunluğundan ziyade, kaldıkları süre boyunca geçirdikleri efektif yaşam uyumu etkileyen asıl faktördür.

Tüm bu faktörler incelendiğinde sosyal uyum kavramı üzerinde hem büyük etkiye sahip olan değişkenler bulunduğu tespit edilmiştir, hem de uyuma doğrudan etki etmeyen çeşitli değişkenler incelenmiştir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, tek başına faktörlerin bireylerin sosyal uyumu üzerinde doğrudan büyük bir etkiye sahip olamayacağıdır. Her bir değişken birbirini doğrudan ve dolaylı olarak etkilemekte ve birbirlerinden etkilenmektedir. Eğitim, istihdam, dil yeterliliği gibi faktörler bir bütün olarak uyum üzerinde olumlu veya olumsuz etkiler oluşturmaktadır.

6.2.Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde hem göç alanında araştırma yapmayı düşünen bireylere hem de göç alanında hizmet veren kamu kurum ve kuruluşlarına, sivil toplum kuruluşlarına, üniversitelere, Birleşmiş Milletler Ajanslarına ve yerel yönetimlere yönelik birtakım öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Türkçe dil yeterlilik düzeyi bireylerin sosyal uyum düzeyiyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle göçmen bireylerin Türkçe dil kurslarına katılımının teşvik edilmesi ve bu kapsamda yoğunlaştırılmış ücretsiz Türkçe kursları açmak büyük bir önem arz etmektedir. Dil probleminin ortadan kaldırılması göçmenlerin sosyal uyum düzeylerini daha sağlıklı bir şekilde artırmalarına olanak sağlayacaktır.
- Kampların büyük bir çoğunluğunun kapatılmasıyla birlikte Suriyeli göçmenlerin neredeyse tamamı şehirlerde yaşamaktadırlar. Şehirlerde yaşayan bu bireylerin insani yardım hizmetlerine erişmesine katkı sağlamak ve bu bireylerin insan onuruna yakışır bir yaşam sürmesini sağlamak gereklidir.
- Şehirlere yerleşen Suriyeli göçmen bireylerin gettolar oluşturmasının önüne geçilmelidir. Bu hususta Suriyeli göçmen bireylerin kentin farklı bölgelerinde ikamet etmesinin önü açılmalıdır.
- Araştırmaya katılan bireyler içerisinde halen istihdam alanlarına erişemeyen bireyler bulunmaktadır. Bu hususta Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı göçmenlerin çalışma izni alması ve bu bireylerin hareket özgürlüğünün artırılması hususunda kolaylıklar sağlamalıdır.
- Sosyal hizmetlerin ve yardımların eşit bir şekilde paylaşılmaması Türk toplumu ile Suriyeli göçmenler arasındaki en büyük tartışma sebeplerinden birisidir. Bu kapsamda sunulan hizmet ve yardımların her iki topluma da eşit düzeyde dağıtılması önemlidir.
- Her iki toplumu da bir araya getiren sosyal ve kültürel faaliyetlerin sayısı artırılmalıdır.
- Dezavantajlı göçmen bireylerin ve Türk vatandaşlarının yaşadıkları bölgelerde toplum merkezi sayılarının artırılması gerekmektedir. Toplum merkezleri aracılığıyla her iki topluluktan bireyler kaynaşma fırsatı elde etmektedirler.
- Araştırmada tespit edildiği üzere Suriyeli göçmen bireylerin eğitim durumları ve çalışma durumları sosyal uyum düzeylerini doğrudan etkilemektedir. Bu sebeple alanda hizmet veren kurum ve kuruluşların bu iki hususa dikkat etmesi gerekmektedir. İstihdam olanaklarının artırılması, göçmen bireylerin bu istihdam alanlarına yönlendirilmeleri ve bireylerin eğitim düzeylerini artıracak faaliyetlerin

yaygınlaştırılması uzun vadede ortaya çıkacak problemlerin ortadan kaldırılması için önemlidir.

- Bu araştırmada Suriyeli göçmen bireylerin eğitim durumlarının düşüklüğünün veya istihdam alanlarının dışında kalmasının nedenleri araştırılmamıştır. Bu alanda yapılacak yeni bir çalışmada bireylerin eğitim hayatlarını sekteye uğratan nedenlere veya istihdam alanlarına erişimlerine neden olan problemlere odaklanılabilir.
- Göç yönetimi sadece birkaç kurumun üstesinden gelebileceği bir iş değildir. Bu sürecin iyi bir şekilde yönetilebilmesi için farklı kamu kurum ve kuruluşlarının, yerel yönetimlerin ve özellikle sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu hususta yapılacak iş birlikleri ve ortaklıklar büyük bir öneme sahiptir.
- İşbirliklerinin ve ortaklıkların geliştirilmesi için Gaziantep ili özelinde bir Göç Yönetim Merkezi'nin kurulması faydalı olabilir.
- Suriyeli göçmen bireylerin sosyal uyum düzeyinin geliştirilmesi için Gaziantep özelinde bir uyum politikası geliştirilmesinde fayda vardır. Her bir şehrin kendi dinamikleri bulunmaktadır. Bu kapsamda Gaziantep ili kendi güçlü yönlerini ve zayıf yönlerini saptayarak kendi modelini oluşturabilir.
- Yerel yönetim birimlerinden birisi olan belediyelerin göç alanında daha aktif hizmet sağlamasını engelleyen faktörlerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Özellikle belediyelerin merkezi bütçeden elde ettikleri fonların artırılması gerekmektedir.
- AB fonlarının ve farklı ülkelerde bulunan donörlerin kaynaklarının yüksek düzeyde göçmen nüfusa ev sahipliği yapan şehirlere ve bu şehirlere hizmet yürüten yerel yönetimlere, sivil toplum kuruluşlarına aktarılması için çalışmalar yapılmalıdır.
- Bu çalışma Suriyeli göçmenlerin uyum düzeylerini geliştirme noktasında yapılacak çalışmalar için çeşitli ihtiyaç analizlerinin çıkarılmasına katkı sağlayabilir. Bu hususta bir kaynak niteliği taşıyabilir.
- Çalışma sosyal uyum alanında yapılacak projelerin ve bu projelerle birlikte fonların efektif bir şekilde kullanılmasına olanak sağlayabilir.
- Bu araştırma Gaziantep ili özelinde sosyal uyumun geliştirilmesine yönelik yapılacak çalışmalarda bilimsel bir dayanak olarak kullanılabilir.
- Araştırma sadece Gaziantep ili özelinde gerçekleştirilmiştir. Bu hususta diğer illerde de sosyal uyum düzeyini ölçen çalışmaların artırılması bölgesel ve ulusal düzeyde bir uyum politikası geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

- Bu çalışmada engelliler gibi toplumun en savunmasız grupları araştırmaya dahil edilmemiştir. Sosyal uyum düzeyinin engelli bireyler özelinde de ölçülmesi literatüre çok değerli bir katkı sağlayacaktır.
- Kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar, üniversiteler, yerel yönetimler, vakıflar ve dernekler göç alanında çalışma yürütürken Suriyeli göçmenleri de karar mekanizmaları içerisine dahil ederek çalışmayı tercih etmelidirler. Bu hususta katılımcı yönetim modeli teşvik edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2006). *Bitmeyen göç/konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Adıgüzel, Y., ve Tekgöz N. (2019). *Türkiye'deki Suriyeliler ve Göç Yönetiminde Belediyelerin Rolü*. UCLG-MEWA. İstanbul.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2016). *Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında*. Ankara.
- Akan, Y. ve Arslan, İ. (2008). *Göç ekonomisi: Türkiye üzerine bir uygulama*. Ankara: Ekin Yayınevi.
- Akıncı, B., Nergiz, A., ve Gedik, A. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *The Journal Of Migration Studies*, 1 (2), 58-83.
- Akkoyunlu, Ş. (2014). Intervening Opportunities and Competing Migrants in Turkish migration to Germany, 1969-2008. *Migration Letters*, 9(2), 155 – 175.
- Akman, K. (2018). Göç Yönetiminde Yerel Yönetimler ve STK İş birliği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*. 1(3), 452-466.
- Alp, H. (2018). Suriyeli sığınmacılara yönelik ayrımcı ve ötekileştirici söylemin yerel medyada yeniden üretilmesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*. 5(15), 22-37.
- Ataca, B., ve Berry J. W. (2002). Psychological, sociocultural, and marital adaptation of Turkish immigrant couples in Canada. *International Journal of Psychology*. 37(1), 13-26.
- Aycan, Z. (1999). Ekonomik Hayata Katılımda Yaşanan Sorunların Göçmenlerin Psikolojik Sağlığı ve Ülkeye Uyumu Üzerine Etkileri. *Türk Psikoloji Dergisi*. 14(43), 17-30.
- Aycan, Z. ve Berry, J. W. (1996). Impact of employment-related experiences on immigrants' psychological well-being and adaptation to Canada. *Canadian Journal of Behavioural Science*. 28(3), 240-251.
- Başel, H. (2003). *Sosyal Politika Açısından İç Göçler: Sivas'tan İstanbul'a Göç Örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Baştürk, Ş. (2009). Uyum'dan dışlanma'ya: Yirmi birinci yüzyılda göçmenler ve sosyal politika. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 57, 515-548.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5-34.
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *Int J Intercultural Relations*, 29(6), 697-712.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., and Vedder, P. (2006). Immigrant youth: acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology*. 55(3), 303-332.
- BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği), (1951). Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, URL: <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> , Erişim Tarihi: 01.11.2020.
- BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği), (2017). Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Sık Sorulan Sorular, URL: <https://www.unhcr.org/tr/12529-turkiyedeki-suriyeli-multeciler-hakkinda-sik-sorulan-sorular.html>, Erişim Tarihi: 19.11.2020.
- BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği), (2020). Syria Emergency, URL: <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html> , Erişim Tarihi: 13.11.2020.
- Briggs, A. and Burke, P. (2011). *Medyanın toplumsal tarihi*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Budak, P., Demir, M., Tan, M., ve Sarı, M. (2017). Yerel halkın algısında Suriyeli sığınmacılar ve toplumsal etkileri: Elazığ örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 5(62), 543-564.
- Büyüköztürk, Ş., Bökeoğlu, Ö. ve Köklü, N. (2009). *Sosyal bilimler için istatistik*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Canatan, K. (2013). Avrupa toplumlarının göç algıları ve tutumları: Sosyolojik bir yaklaşım. *Sosyoloji Dergisi*, 3(27), 317-332.
- Castles, S. and Miller, M. J. (1998). *The Age of Migration*, London: Mcmillan.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.
- Çetin, İ. (2016). Türkiye'de Suriyeli sığınmacıların sosyal ve kültürel entegrasyonu. *Sosyoloji Dergisi*. 34, 197-222.

- Çoban İçağasıoğlu, A. (2011). Göçmen ailelerin uyum süreci: Kaynaklar ve engeller. Y. Özkan (eds.) içinde, *Sosyal dışlanma ve aile: Sosyal hizmet müdahalelerinde güçlendirme yaklaşımı*, 107-122. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Çorabatır, M., ve Hassa, F. (2013). *Sivil toplum örgütlerinin türkiye'deki suriyeli mülteciler için yaptıkları çalışmalar ile ilgili rapor*. İGAM. Sivil Düşün.
- Dönmezer, S. (1998). *Toplumbilim*. İstanbul: Beta Yayınları
- Ekşi, A. (2002). Sığınmacı ve göçmenlerde psikopatoloji. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 13(3), 215-221.
- Erdoğan, M. M. (2014). *Syrians in turkey: social acceptance and integration*. Ankara, HUGO.
- Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiyedeki suriyeliler: toplumsal kabul ve uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2017). *Urban refugees from "detachment" to "harmonization" syrian refugees and process management of municipalities: the case of istanbul*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2019). *Suriyeliler Barometresi 2019, Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. Türk-Alman Üniversitesi Göç ve Uyum Araştırmaları Merkezi. Ankara: Orion Kitabevi.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji* (H.Özel ve C. Güzel, Çev.). Ankara: Ayraç Yayınları.
- GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü), (2016). Türkiye Göç Raporu, URL: https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_rapor_u_haziran.pdf , Erişim Tarihi: 14.11.2020.
- GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü), (2020), İstatistikler, Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler, URL: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> , Erişim Tarihi: 14.11.2020.
- GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü), (2021), İstatistikler, Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler, URL: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> , Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- Gökçe, B. (1988). *Toplumsal bilimlerde araştırma*. Ankara: Savaş Yayınları.

- IOM (Uluslararası Göç Örgütü), (2009). Göç Terimleri Sözlüğü, URL: http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf , Erişim Tarihi: 01.11.2020.
- İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö. (2014). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere. İstanbul: Göç Araştırmaları Merkezi.
- İltica Yönetmeliği. (1994). Madde 3. T.C. İçişleri Bakanlığı.
- Jansen, C. J. (1970). *Readings In the Sociology of Migration*. New York: Pergamon Press.
- Jasti, S., Lee, C.H. and Doak, C. (2011). Gender, acculturation, food patterns, and overweight in Korean immigrants. *American Journal Health Behaviour*. 35(6), 734-745.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayınları.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (19. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karpat, K. (2014). *Osmanlıdan günümüze etnik yapılanma ve göçler*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kaypak, Ş. ve Bimay, M. (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği. *Yaşam Bilimleri Dergisi*. 6(1), 84-110.
- Kızılçelik, S. ve Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Kirişçi, K. (2003). Turkey: a Transformation from Emigration to Immigration, Migration Information Source Paper. The Online Journal of the Migration Policy Institute. Washington DC.
- Kirişçi K. (2014). *Syrian refugees and turkey's challenges: going beyond hospitality*. Washington DC: Brookings Institute.
- Koyuncu, A. (2014). *Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of migration. *Demography*. 3(1), 47-57.
- Lee, J. H. and Green, K. (2010). Acculturation process of Hmong in Eastern Wisconsin. *Hmong Studies Journal*. 11, 1-21.

- Masgoret, A. M., and Ward, C. (2006). Culture Learning Approach to Acculturation. In Sam, D.L., and Berry, J. W. (Ed.), *Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. 58-77. Cambridge, Cambridge University Press.
- Murphy-Lejeune, E. (2001). *Student Mobility and Narrative in Europe: The New Strangers*. London: Routledge
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2009). *International Migration: The Human Face of Globalization*. Paris.
- ORSAM (Ortadoğu Stratejik Araştırmaları Merkezi). (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri. Rapor No:195*. Ankara.
- Ouarasse, O. A., and van de Vijyer, F. (2005). The role of demographic variables and acculturation attitudes in predicting sociocultural and psychological adaptation in Moroccans in the Netherland. *International Journal of Intercultural Relations*. 29(3), 251-272.
- Özmen, N. (2012). *Çokkültürlü toplumda sosyal entegrasyon ve din*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Peterson, W. (1970). A general typology of migration, c.j. jansen (der.) *Readings in the sociology of migration*. Britain: Pergamon Press Ltd., 49-69.
- Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*. 48(2), 167-235.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*. (5), 33-44.
- Sayin, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. Karaman. *KMÜ, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 18(31), 1-13.
- Somersan, S. (2004). *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Stanley, S. (1977). Community Mental Health Services to Minority Groups: Some Optimism, Some Pessimism. *American Psychologist*. 32(8), 616-624.
- Stouffer, S. A. (1940). Intervening opportunities: a theory relating mobility and distance. *American Sociological Review*. 5, 845-867.

- Taşçi, F. (2009). Bir sosyal politika sorunu olarak göç. *İş Hukuku ve İktisat Dergisi*. 10(4), 177-204.
- Tatlılıoğlu, D. (2012). *Göç Sosyolojisi Açısından Hicret*. İstanbul: Asistan Yayıncılık.
- TDK (Türk Dil Kurumu), (2020). Sözlük, URL: <https://sozluk.gov.tr/> , Erişim Tarihi: 10.10.2020.
- Todaro, M. P. (1980), *Internal Migration in Developing Countries*. Geneva: International Labour Office.
- Treebe, J. (2007). Types of integration, acculturation strategies and media use of young Turks in Germany. *Communications*. 32(2), 171-191.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye’de Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*. 2(2), 29-63.
- Tuzcu, A. ve Bademli, K. (2014). Göçün Psikososyal Boyutu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1), 56-66.
- Tümeğ, D. (2018). *Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı / Mülteci Algisi*. Ankara: Türksam Yayınları
- UN (United Nations), (2017). International Migration Report, URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migration-report/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf , Erişim Tarihi: 11.10.2020.
- Wallerstein, I. (2000). “*Kapitalist Dünya Ekonomisinde Hane Yapıları ve Emek Gücü Oluşumu*”, *İrk Ulus Sınıf*, İstanbul: Metis.
- Ward, C. and Kennedy, A. (1999). The measurement of sociocultural adaptation. *International Journal of Intercultural Relations*. 23(4), 659-677.
- Yalçın, C. (2004), *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayınları.
- Yalçın, Ö. (2018). *Sosyokültürel Uyum Ölçeği (SCAS-R)’nin Gaziantep/Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Göçmenler Örneğinde Arapça’ya Uyarlama, Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Yıldız, A. (2017). Göç ve entegrasyon politikalarında vatandaşlık. *Göç Araştırmaları Dergisi The Journal Of Migration Studies*, 3(1), 36-67.
- Yıldız, Ö. (2018). Gaziantep’te Sivil Toplum: Geçmişten Günümüze Süreklilikler. *Sosyoloji Dergisi*. (38), 127-140.

YUKK, (2013), *6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*, 11 Nisan 2013 tarihli 28615 sayılı Resmî Gazete.

Yüceşahin, M. ve Tuysuz, S. (2011). Ankara Kentinde Sosyo-mekânsal farklılaşmanın örüntüleri. *Coğrafi Bilimler Dergisi*. 9(2), 159-188.

